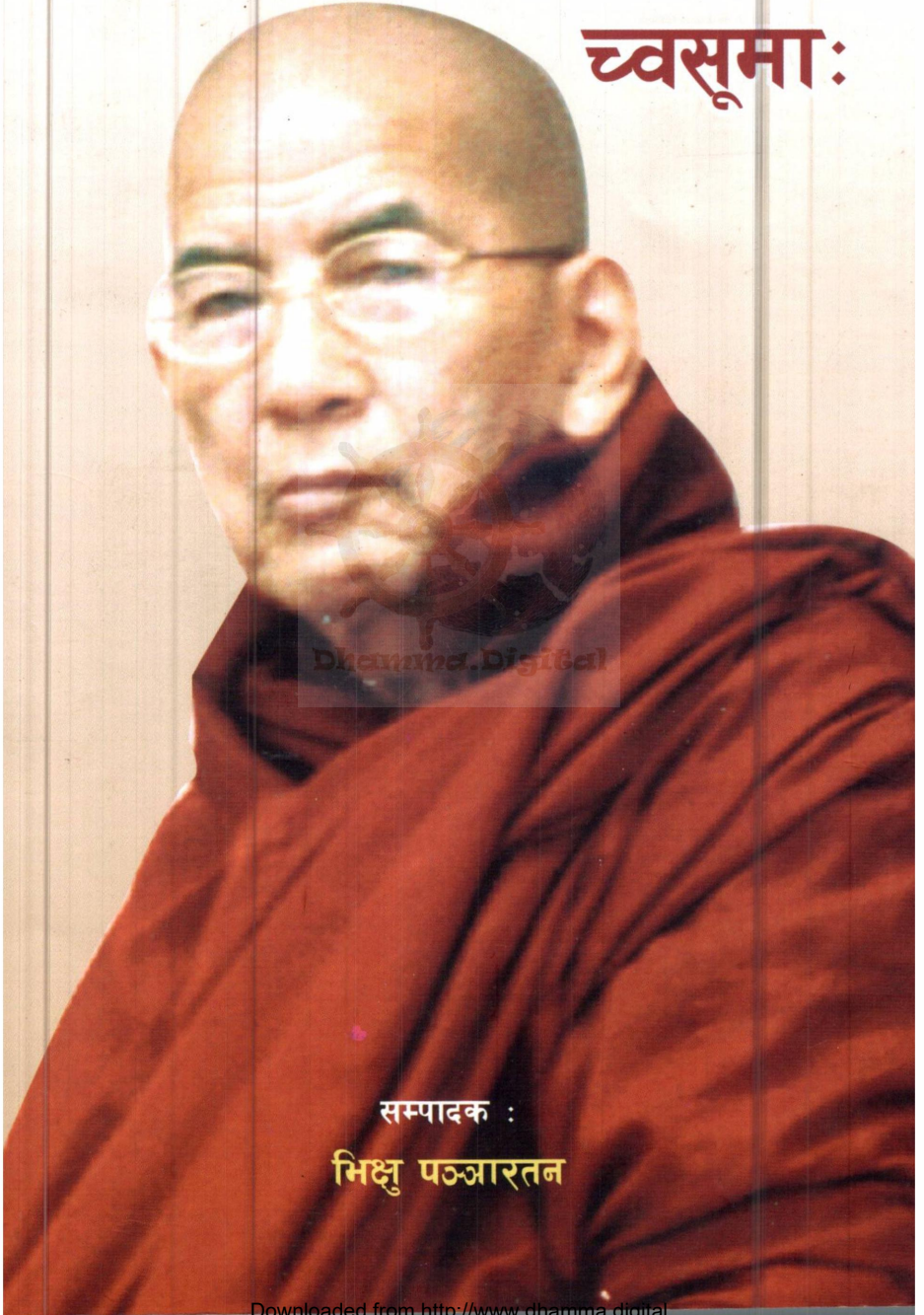

संघनायक
भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया
च्वसूमाः

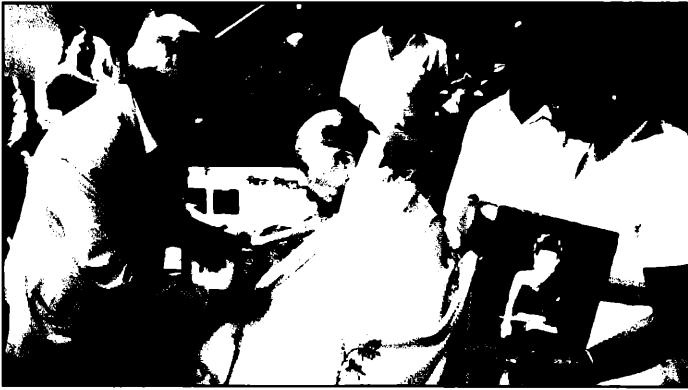
सम्पादक :
भिक्षु पञ्जारतन

पुंलागु श्री सुमंगल विहारय् उपासक बुद्धराज शाक्य व उपासिका नानी मय्जु शाक्य

स्वक्वःगु जंकोया भ्क्वल्य् दिवंगत बा बुद्धराज शाक्य व मां नानी मय्जु शाक्य

पुज्यपाद संघनायक बुद्धघोष महास्थविर भन्तेया ९० दँया उपलक्ष्य श्री सुमंगल विहारय् जगु ज्याभ्क्वल्य् नानी मय्जु शाक्ययात सम्मान यागु

संघनायक भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया

च्वसूमाः

मू च्वमि

भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर

Dhamma.Digital

सुसाः कुसामि (सम्पादक)

भिक्षु पञ्जारतन

पिकाकः

दिवंगत नानी मय्जु शाक्यथा काय् म्ठ्याय्पिं

मुनीबहादुर शाक्य, खोजराज शाक्य, सानुराज शाक्य, पन्नाराज शाक्य

शोभा नानी शाक्य (गुरुड), शारदा शाक्य बज्जाचार्य

सफू	श्रद्धेय भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया च्वसूमाः
मू च्वमि	भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर
सुसाः कुसामि (सम्पादक):	भिक्षु पञ्जारतन
सर्वाधिकार	श्री सुमंगल विहार, लुंखुसी, ललितपुर-६ व पिकाकपिके
पिकाक	दिवंगत नानी मय्जु शाक्यया काय् म्ठ्याय्पिं
स्वापू	ई. पन्ना राज शाक्य, फोनः ५००३६८० शोभा नानी शाक्य गुरुङ्ग, फोनः ५००३५९६ ललितपुर-१७, सिन्वाहिटी, मचागाः
सफू धाः	१००० (द्विच्छि)
संस्करण	न्हापांगु
प्रकाशन दिं	वि.सं. २०७५ फागुन २२ (ने.सं. १९३९ सिल्लागा अमाई), बु.सं. २५६२
मू	धर्मदान
थाकुथि	आईडियल प्रिन्टिङ्ग प्रेस ग्वाको, ललितपुर, फोनः ५५३०५२२

श्व अमूल्यगु सफू प्रकाशन यायेत आर्थिक ग्वाहालीया दातापिं:

१. दिवंगत नानी मय्जु शाक्यया परिवारपाखें :
काय्पिं मुनि बहादुर शाक्य, सानु राज शाक्य, पन्ना राज शाक्य
२. म्ठ्याय्पिं शोभा नानी शाक्य गुरुङ्ग, शारदा शाक्य बज्जाचार्य
३. म्ठ्याय्चा नानी शोभा शाक्य
४. छय् श्रद्धा शाक्य शाही

दोहलपा

Dhamma.Digital

नेपाःया बुद्ध शासनया इतिहासय्
न्याम्हम्ह संघनायक पुज्यपाद गुरुवर
विनय सुसोभित सुसञ्जत प्रातः स्मरणीय
श्रद्धेय भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया
चरण कमलस देछानागु
जुल ।

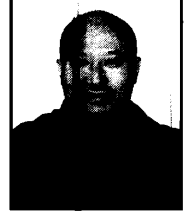

श्री सुमंगल विहार Shree Sumangala Vihar

स्थापना बु.सं. २४८७ वि.सं. २०००

नुगःया खँ छत्वाचाः

अतिकं हनेब्रह्म, लोकं ह्वाह्म दिवंगत जुया बिज्याह्म नेपाःया न्याह्मह्म संघनायक श्रद्धेय बुद्धघोष महास्थविरपाखें रचित थी थी च्वसूत मुंका श्रद्धेय सहोदर पञ्जारतन भन्ते पाखें सम्पादित “संघनायक भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया च्वसूमाः” सफूस आःहानं ग्यसुलाःगु ज्याख्यले दुगुकथं पिदंगु स्वये दया अतिकं लय्ताय्का च्वना ।

“नामं गोत्तं न जिरति” शरीर मदया, फुना, ध्वगिना वंसां थम्ह याना तइगु बांलागु भिंगु ज्या याना, नां न्ह्याबले नं ल्यना च्वनि । श्रद्धेय संघनायक भन्ते थौं भिथाय् न्ह्योने मदुसां वसपोलं च्वया बिज्याना तःगु धर्म उपदेशात्मक थी थी च्वसूत व धर्म सफुत ल्यना च्वंगु दु ।

श्रद्धेय भन्तेनं च्वया बिज्यागु थुगु च्वसू सफु अध्ययन याना स्वये बले थुकथं वर्गीकरण यायेफु - १) धर्म, २) सदाचार, ३) सुत्र, ४) परित्राण, ५) परियत्ति शिक्षा ।

१) धर्म :-

- बुद्धया अन्तिम वचन
- सब्बे सत्ता कम्मस्सकता
- अन्धकार न्यागु व आलोक न्यागु

२) सदाचार :-

- मां बौया आचरणद्वारा बाल जीवने प्रभाव
- सुखया साधन पञ्चशील
- सह यायेगुया सहषगुण
- विद्वान्पिनिगु अमूल्य उपदेश
- दुर्लभ मनुष्य जन्म
- लोक विक्रसय् बुद्ध धर्म महत्ता

३) परियत्ति शिक्षा :-

- परियत्ति शिक्षाया महत्त्व
- नेपालय् परियत्ति शिक्षा
- धार्मिक शिक्षा व उकिया आवश्यकता

४) सुत्र धर्म :-

- आसीविसोपम सुत्र
- रत्न सुत्रया निदान
- परित्राणया महत्त्व

थुगु सफुइ १६ गु शिर्षक दुगु खःसा गुलिं बर्मिज भाषां च्वयातःगु अनुवाद व गुलिं थी थी सन्दर्भय् च्वया तःगु च्वसूत खः । अतिकं महत्वपूर्णगु थुगु सफु पिदनया लागि सुमंगल विहारया पुलाम्ह उपासिका दिवंगत नानी मय्जु शाक्यया निर्वाण कामना यासेलिं वसपोलया काय्पिं, म्थ्याय्पिं, भौपिं व छय् छुइपिं सकसिगु ग्वाहालि कथं खः ।

दिवंगत नानी मय्जु उपासिका अतिकं श्रद्धा दुम्ह धर्म उपदेश न्यनेगु, ध्यानभावना यायेगुलि उतिकं मनय् स्वाँ ह्वम्ह उपासिका खः । परिवारया लागि छम्ह साक्षातम्ह, जीवितम्ह, दर्शन यायेबहम्ह, सेवा यायेबहम्ह, द्यः समानम्ह खः । समाजया लागि सद्धर्ममार्ग निर्देशिका खः । सकल सत्व प्राणिपिन्त न्ह्याबलेनं मैत्रि कामना याना बिज्याइम्ह करुणावानम्ह खः । वसपोलं क्यना बिज्यागु सत्मार्गय् पलाः थिना काय् म्थ्याय्पिं नं धर्मया लागि तन, मन, धन बिया ग्वाहालि याना च्वंगु दु ।

थुगु सफु दिवंगत नानी मय्जु शाक्य उपासिकायागु दकिलाया पुण्य स्मृतिसं परिवारपाखें प्रकाशन यागु खः । थुगु धर्मदानमय पुण्य प्रभावं वय्क उपासिकायात याकनं निर्वाण लाभ जुइमा नापं प्रकाशन यानादिपिं सकल शाक्य परिवार यात नापं सम्पादक जुया बिज्याःम्ह भिक्षु पञ्जारतन यातनं साधुवाद बियाच्चना ।

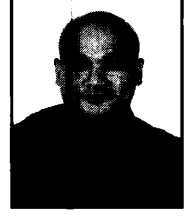
“चिरं तिष्ठतु सद्धम्मो-लोको होतु सुखि सदा”

मिति : २०७५/११/२२ गते

त्रिपिटक विशारद भिक्षु पञ्जासार स्थविर
श्री सुमंगल विहार, लुँखुसि, ललितपुर-६

थःगु पाखें

जब विनयया खँ लुमनी उबलय् नेपाःया न्याम्हम्ह संघनायक श्रद्धेय भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर भन्ते लुमना वइ । छात्र्याःसा वसपोल छम्ह विनयलय् क्वातुम्ह भन्ते खः । पंमा गुलि तःमा जुया वनी उलि हे क्वछुना वइ । अथे हे वसपोल भन्ते शीलय् गुलि क्वातुम्ह खः, धर्मय् गुलि ग्यसुलाःम्ह ज्ञाता खः, उलि हे व्यवहारय् नं सरल व सादाम्ह खः । शान्त

स्वभावया प्रतीकया रूपय् भगवानया न्ह्यःने च्वनाः वसपोलं थःके दुगु ज्ञानया भण्डार सकल धर्मपिपासुपिन्त इना बियाबिज्यात । खय्तला वसपोलयागु नामं गनं नं ततःधंगु उपाधि पत्र छापे मजुल जुइ, आपालं च्वमिपिसं वसपोलयागु बारे च्वःगु म्हो हे जुइ, तर नेपालय् सकल बौद्ध उपासक उपासिकापिनिगु हृदय लय् दुने माला स्वःसा वसपोलया नां ल्वहँतय् किया तःगु ध्वः समान ल्यना हे च्वंगुदइ । श्रद्धेय भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर यँ, थँहिटी क्वाःबहाःया बज्राचार्य कुलय् सप्तरत्न बज्राचार्य नामं वि.स.१९७८ आश्विन शुक्ल एकादशी कुन्हु जन्म जुयाः वि.स. १९९७ माघ शुक्ल पूर्णिमा कुन्हु श्रामणेर जुयाबिज्यात । वसपोलयागु जन्मभूमि यँय् जूसांनं कर्मभूमि यलय् हे जुल । आपालं उपासक उपासिकापिन्सं वसपोल यलय् च्वंम्ह हे धकाः बिचाः याइ । न्हय्छ्वदँया (७१) प्रव्रजित जीवनय् स्वदँ (३) तक श्रामणेरया रूपय् च्वनाः खुई च्यादँ (६८) तक उपसम्पन्न भिक्षुया रूपय् शासनय् च्वनाबिज्यात । अफ्र निगू हप्ता जक म्वाना बिज्याःगु खःसा वसपोलयागु खुई गुदँ (६९) वर्षावास पूवनीगु खः । भीगु अभाग्य धायेमाः २०७८ आश्वीन कृष्ण द्वादशी कुन्हु वसपोल दिवंगत जुया बिज्यात । वसपोल भिक्षु जुयाः न्येय्छ्वगू (५१) वर्षावास यलय् श्री सुमंगल विहारय् च्वना बिज्याःगु खःसा गुंगू (९) वर्षावास बर्माय् व च्यागू (८) वर्षावास नेपालय् थी थी विहारय् च्वनाबिज्यात । ताः ईतक श्री सुमंगल विहारय् हे च्वनाः भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरं थी थी शासनिक सेवा यानाबिज्यात । थ्व हे क्रमय् थन विहारय् वसपोलया गृहस्थी शिष्य शिष्यापिं यक्व हे दत । उकिइ मध्यय् नानी मय्जु शाक्य वसपोलया छम्ह ग्यसुलाःम्ह शिष्या खः । वय्कः गुलितक ग्यसुलाः धाःसा श्रद्धेय गुरुवर बुद्धघोष भन्तेनं बिहारय् कना बिज्याइगु उपदेशत कापिइ सारेयानाः थम्हं सयेकागु थुइकागुकथं च्वसु मुनाः सफू छगू नं थः जीवित इलय् हे पिकाये धुंकूगु दु । उलितक स्मरण शक्ति दुम्ह, ल्हाः न्ह्याःम्ह सुमंगल विहारया पुलांम्ह छम्ह उपासिका खः दिवंगत नानी मय्जु शाक्य । च्वयेगुलिइ

ल्ला: न्त्या:म्ह जुया: उम्ह उपासिका मद्दुगु दच्छि दुगु दिनस वय्क:या सकल काय्म्ह्याय्पिन्स “श्रद्धेय भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया च्वसु मा:” नामं थुगु सफू पिथनेगु मतिइ तयादीगु नानी मय्जु शाक्य उपासिकाया लागि त:धंगु उपहार जक मखु काय्म्ह्याय् सकसिगुं कृतज्ञ गुण नं ख: ।

नेपा:या बुद्धशासनिक ख्यलय् श्रद्धेय भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरयागु योगदान तसकं हे च्वच्छाये बह:जू । वसपोल हरेक ख्यलय् थ:गु हे छ्गू शैली दुम्ह ख:, चाहे उपदेश बिइगुलिइ हे जुइमा, चाहे ब्वंकेगुलिइ हे जुइमा, चाहे च्वयेगुलिइ हे जुइमा, चाहे थ:गु दैनिक जीवनय् हे जुइमा “धम्मे ओतारेतब्बा विनये सन्देस्सातब्बा” धका: भगवान् बुद्धं कालामपिन्त कना बिज्या:थें हे धर्म विनययात ल्वयेक थ:गु जीवन न्त्याकाबिज्यात । वसपोलयागु च्वसुत, सफू अध्ययन यायेबलय् भगवान् बुद्धयागु आपालं मूल सिद्धान्त, अभिधर्म वा ध्यानयागु विषययात कया: हे च्वयाबिज्या:गु खने दु । वसपोलं च्वया बिज्या:गु नीन्यागुनं मयाक सफूत मध्यय् गुलिं बर्मि भाषायागु अनुवाद ख:सा गुलिं थ:गु हे मौलिक सफूत ख: । न्हापा विभिन्न संस्थापाखें पिदनीगु बार्षिक स्मारिका वा विभिन्न स्मारिकाय् बुद्धघोष महास्थविरयागु च्वसु मद्दुगु स्मारिकात कम हे जक जुइ । बुद्धजयन्ती स्मारिका, विश्वशान्ति स्मारिका, धर्मचक्षु आदि स्मारिकाया लागि वसपोलं आपालं च्वसुत च्वयाबिज्या:गु दु । गुलिं स्मारिकात आ: खने हे मदये धुंकल । हानं वसपोलयागु न्हूगु च्वसुत ब्वनेगुनं सम्भव मदये धुंकल । तर श्रद्धेय गुरुवर भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरं च्वयाबिज्या:गु अमूल्यगु च्वसुत गुबले नं जनमानसं तापाना मवनेमा धैगु आजु मनय् तया: न्त्यब्वानागु जिगु चीधंगु छ्गू प्रयास ख: “श्रद्धेय भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया च्वसु मा:” सफू । थ्व सफुतिइ वसपोल भन्तेयागु तमाम च्वसुत मुंके मफुसानं छुं च्वसुत जक मुंका: थ्व सफू पिथने तयनागु ख: । लिपा हानं थथे हे च्वसुत मुना: मेगु हे सफू पिथनेगु बिचा: दु । थुकी वसपोल गुरुवर भन्तेयागु भाषायात म्हुइगु वा सम्पादन यायेगु छुं नं मयासे वसपोलयागु भाव गथे ख: अथे हे प्रस्तुत यानागु दु ।

वसपोलयागु योगदान बौद्ध साहित्य विकास यायेगुलिइ जक सीमित मजू । नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा नं वसपोलं हे स्थापना यानाबिज्यात । बौद्ध शिक्षा सयेके सिइके न्त्या:पिन्त सुरुनिसें बुद्धधर्म अध्ययन यायेगु लँ चायेका: नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा स्थापना यानाबिज्या:गु वसपोलयागु त:धंगु हे देन ख: । नेपालय् आ:तक नं बुद्धधर्मय् उच्च शिक्षा हासिल यायेगु शिक्षण संस्था द:सानं सुरुनिसें सयेकेगु शिक्षण संस्था छ्गू हे जक दु, व नेपाल

बौद्ध परियत्ति शिक्षा हे खः । नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा स्थापना जुयाः स्वर्ण जयन्ती हने धुंकूगु इलय् थौतक सच्छि व न्येय्म्हं मयाक ब्वनामिपिन्सं कोविद उपाधि प्राप्त याये धुंकूगु खःसा हरेक वर्षय् स्वद्वलं (३०००) मयाक ब्वनामिपिन्सं बौद्ध परियत्ति परीक्षा बियाच्चंगु दु । थ्व फुक्क श्रद्धेय भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया अदम्य साहसया फल खः । धुरन्धर शिष्यपिं दयेका वसपोलं नेपाःया बुद्धशासनयात यानाबिज्यागु ग्वहालिनं अनुपमेय जू । वर्तमान नेपाःया संघउपनायक अगममहापण्डित, धम्माचरिय, थेरवाद बुद्धिष्ट एकाडेमीया प्राचार्य डा. भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविर,

थुगु सफू पिथनेत जितः ग्वहालि यानादीपिन्त धन्यवाद देछायेगु जिगु कर्तव्य खः । श्रद्धेय गुरुवर भन्तेया शिष्यरत्न, नेपाःया संघउपनायक अगममहापण्डित, धम्माचरिय, थेरवाद बुद्धिष्ट एकाडेमीया प्राचार्य डा. भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविर भन्तेनं अमूल्यगु निगू शब्द तनाः शुभकामना देछाना बिज्याःगुलिं वस्पोलं भन्तेया प्रति आपालं कृतज्ञ जुयाच्चना ।

जिगु थ्व चीधंगु प्रयासयात हःपाः बियाः शुभकामना पौ तनाव्यूम्ह सुमंगल बौद्ध संघया उपाध्यक्ष सहोदर त्रिपिटक विशारद भिक्षु पञ्जासार भन्तेप्रति नं आभारी जुयाच्चना । च्वसु मुंकाः ग्वहालि याःम्ह आयुष्मान् भिक्षु खेम नापं छुं च्वसुत टाईप यायेगुलिइ ग्वहालि याना ब्यूम्ह आयुष्मान् भिक्षु सोमयात नं धन्यवाद बियाच्चना । जिगु भाषा सजय् याना ग्वहालि याना दीगुलि त्रिचन्द्र क्याम्पसय् पूर्व भूगर्भ विभागीय प्रमुख सहप्राध्यापक मदनरत्न मानन्धर ज्यू प्रतिनं आभार व्यक्त याना च्वना । इलय् हे थुगु सफू पिथनेत ग्वहालि याःपिं आईडियल प्रिन्टिङ्ग प्रेसया दुजःपिन्त नं धन्यवाद दु । अन्तय् थगु “श्रद्धेय भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया च्वसु माः” सफू पिकायेत प्रकासक जुयाः ग्वहालि यानाःदीपि दिवंगत नानी मय्जु शाक्यया काय्-मृत्याय् सहित सम्पूर्ण परिवारया दुजःपिन्त नं आपालं साधुवाद देछायाच्चना । नापं नानी मय्जु शाक्यया निर्वाण कामना याना च्वना । श्रद्धेय गुरुवर भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर भन्तेयात नं निर्वाण कामना यानाच्चना ।

बुद्धघोस महाथेरो धीरो धम्मानुसासको

अनुमोदित्वा इमं पुञ्जं बोधेतु अमतं पदं

२०७५ फागुण २२

- भिक्षु पञ्जारतन

श्री सुमंगल विहार, यल

venprthero@gmail.com

श्रद्धेय भदन्त भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया बःघा हाकगु म्हसीका

बु दिं	: बि.स: १९७८ आश्वीन शुक्ल एकादशी (ई.सं १९२९ सेप्टेम्बर)
स्थान	: ठहिटी क्वाबहाल, काठमाण्डौ
गृहस्थी नां	: सप्तरत्न बज्राचार्य
बाया नां	: पूर्णनन्द बज्राचार्य
मांया नां	: सुर्यप्रभा बज्राचार्य
कुल	: बज्राचार्य
शिक्षा	: दरबार हाइस्कूल
प्रबजित जुगु दिं	: बि.स: १९९७ माघ पुण्ही (इ.सं १९४१ जनवारी)
प्रबजित जुगु थाय्	: कुशिनगर, भारत
प्रबजित नां	: श्रामणेर बुद्धघोष
न्हापाम्ह गुरु	: संघमहानायक प्रज्ञानन्द महास्थविर
उपाध्याय	: भिक्षु चन्द्रमणि महास्थविर

उपसम्पदा जुगु दिं:	: वि.स २००० आषाढ शुक्ल सप्तमी - ई.सं १९४३)
उपाध्याय	: अगममहापण्डित ऊ. केतुमाला महास्थविर (भुंयां सयादो
कम्मवाचाचरीय	: ऊ चक्कपाल महास्थविर, ऊ सुमन महास्थविर
उपोसथागार	: मण्डले सीमा गृह (जातवेन गामे)
न्हापा स्वदेशे बिज्यागु	: वि.स २००३
नेपाले न्हापांगु वर्षाबास	: श्री सुमंगल बिहारे
निकोगुलि बर्मा बिज्यागु	: वि.सं २०११
निकोगुलि नेपाले बिज्यागु	: वि.सं २०१६
बौद्ध परियत्ति शिक्षाया स्थापना	: वि.सं २०१८
केन्द्रीय परिक्षा नियन्त्रक जुगु	: वि.सं २०२१
युवक बौद्ध मण्डलया स्थापना	: वि.सं २०४७
अगममहा सद्धम्मजोत्तिक धज	: वि.सं २०५६ (ई.सं: १९९९)
संघउपनायक	: वि.सं २०५९
संघनायक पदस्थापना	: वि.सं २०६३ जेठ २४
उल्लेखनीय योगदान	: बौद्ध परियत्ति शिक्षाया स्थापना : ता:ई तक बौद्ध परियत्ति शिक्षाध्यक्ष जुया बिज्यागु : बौद्ध परियत्तिया शिक्षाया केन्द्रिय परिक्षा नियन्त्रक : अखिल नेपाल भिक्षु महासंघया अध्यक्ष : युवक बौद्ध मण्डल नेपालया आजीवन धर्मानुशासक : बौद्ध धर्म उत्थानया लागि न्यीन्यागुनं भयाक्क धर्म ग्रन्थ रचना, अनुवाद तथा सम्पादन : सन् १९५४- १९५६ बर्माय् जूगु छट्टसंगायनाय् संगीतिकारक कथं उपस्थित जुया बिज्यागु
दिवंगत	: २०६८ आश्वीन ७ गते, कृष्ण द्वादसी

पुज्य बुद्धघोष महास्थविर भन्तेन सम्पादन तथा अनुवाद याना बिज्यामु सफुया

नां प्रकाशक व प्रकाशन वर्ष

सफुया नां	वर्ष	प्रकाशक
१. बुद्ध धर्म सम्बन्धी सामान्य ज्ञान प्रश्नावली	ने.सं. १०८५	श्रीमती तेजमाया बैद्य
२. धर्म नगर	बि.सं. २०३२	श्री.सधरत्न, सुमंगल बिहार
३. धर्मचक्र प्रवर्तन सूत्र (मूल पालि साहित्य)	बि.सं.२०३४	श्री सुमंगल बिहारया उपासक उपासिकापिं
४. आसिविसोपम सूत्र (संयुक्त निकाय)	बि.सं.२०३६	अनुवादक स्वयम
५. पालि पाठ सिक्खावली प्रथम भाग	बि.सं.२०३६	अनागारिका सुसीला
६. बुद्ध धर्म संघ व बुद्ध शासन	बि.सं.२०३६	भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर
७. महासतिपट्टान सूत्र	बि.सं.२०३७	हेराकाजि राजकर्णिकार
८. महासतिपट्टान सूत्र (मूल पालि सहित अनुवाद)	बि.सं.२०३७	मेनकबहादुर बज्राचार्य व सपरिवार
९. पच्चय उद्देस निद्देस पट्टान पालि	बि.सं.२०३९	नानीमयजु उपासिका
१०. जप पाठ व ध्यान	बि.सं.२०४०	चन्दा दाता समुह
११. महासमय सूत्र (निदान सहित)	बि.सं.२०४१	राधिका मानन्धर
१२. कम्मट्टानदीपनि	बि.सं.२०४७	ज्ञानरत्न शाक्य
१३. अभिधर्म संग्रह (भाग १)	बि.सं.२०४८	कुलनरसिंह शाक्य
१४. परित्राण (अर्थ व निदान सहित)	बि.सं.२०४९	जगतमाया उपासिका
१५. अभिधर्मार्थ संग्रह (रूप काण्ड निसैं कर्मस्थान काण्ड तक) (भाग २)	बि.सं.२०५८	कुलनरसिंह शाक्य
१६. त्रिरत्न वन्दना, परित्त (सुत्त त्रिरत्न वन्दना, परित्त सुत्त व मेमेगु अर्थ सहित पट्टान पालि गाथा)	बि.सं.२०५९	अनागारिका निक्खमी
१७. बौद्ध शिशु बोध	बि.सं.२०३७	हेराकाजी राजकर्णिकार
१८. निपु सूत्र	बि.सं.२०२१	यशोदा अनागारिका
१९. शरणागमनया महत्व		
२०. पञ्चशीलया महत्व		
२१. मन शान्त जुइगु मार्ग		
२२. सतिपट्टान विपस्सना	बि.सं.२०५३	नानीहिरा कंसाकार
२३. त्रिरत्नया गुण व आनिशंस	बि.सं.२०४९	भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर

भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया गुरु शिष्य परम्परा

ऊ चन्दिम महास्थविर

ऊ चन्द्रमणि महास्थविर

संघमहानायक भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर

भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर

भिक्षु सुमंगल महास्थविर

१. भिक्षु सुधम्म

भिक्षु ज्ञाणपूर्णक महास्थविर

१. भिक्षु बोधिज्ञान
२. भिक्षु निग्रोध
३. भिक्षु उदयभद्र
४. भिक्षु वजिर बुद्धि
५. भिक्षु विमलो
६. भिक्षु आचारो
७. भिक्षु अमतो
८. भिक्षु जुतिमा
९. भिक्षु नायको
१०. भिक्षु जनक
११. भिक्षु उत्तमो
१२. भिक्षु चन्दिमो
१३. भिक्षु सुभट्टो
१४. भिक्षु रेवतो
१५. भिक्षु कविन्दो
१६. विपुलसार
१७. भिक्षु जयन्तो
१८. भिक्षु उत्तरो
१९. भिक्षु धजवन्तो
२०. भिक्षु पुञ्जवन्तो
२१. भिक्षु अभयो

◆ श्रीमणेरहरु र चीवरमा नरहेकाहरुको नाम समावेश गरेको छैन ।

भिक्षु सुवर्शन महास्थविर

१. भिक्षु ज्योतिकीर्ति
२. भिक्षु अनमोदस्सी
३. भिक्षु प्रज्ञाकीर्ति
४. भिक्षु संवेगकीर्ति
५. भिक्षु सुवोधकीर्ति
६. भिक्षु धर्मकीर्ति
७. भिक्षु छविकीर्ति
८. भिक्षु अशोककीर्ति

भिक्षु पञ्जालोक महास्थविर

१. भिक्षु सक्किच्च
२. भिक्षु सुमन
३. भिक्षु सागर
४. भिक्षु पञ्जासार
५. भिक्षु पञ्जारतन
६. भिक्षु पुष्ण
७. भिक्षु सुख
८. भिक्षु खेम
९. भिक्षु सोम
१०. भिक्षु शान्त
११. भिक्षु पञ्जाविमल
१२. श्री. विमल
१३. श्री. सासनधज
१४. श्री. खन्तिपाल
१५. श्री. धम्मधर
१६. श्री. राघ
१७. श्री. अजित
१८. श्री. पुष्ण
१९. श्री. उत्तर
२०. श्री. तिस्स
२१. श्री. निग्रोध
२२. श्री. सासनपाल
२३. श्री. जोतिपाल
२४. श्री. ज्ञाणातिलोक
२५. श्री. रेवत
२६. श्री. पञ्जासेखर
२७. श्री. पञ्जाकिर्ति
२८. श्री. बिजय
२९. श्री. विशुद्धि
३०. श्री. पदुम
३१. श्री. पञ्जारसी
३२. श्री. पञ्जाजोति

➤ अनागारिका शिष्यापिं

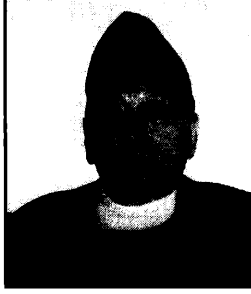
१. अनागारिका माधवी

२. अनागारिका धम्मावती

निर्वाण कामना

जन्म :
वि.सं. १९७३ पौष
१३ गते

दिवंगत :
वि.सं. २०६५ आषाढ
२ गते

दिवंगत पुज्यनिय बा बुद्धराज शाक्ययात
सफू प्रकाशक परिवार पाखें निर्वाण कामना
याना च्वना ।

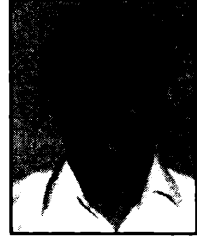
काय् म्ठ्याय्पिं

मुनीबहादुर शाक्य

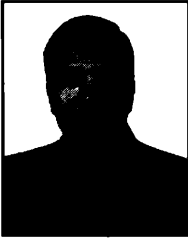

खोजराज शाक्य

सानुराज शाक्य

Facebook:
Buddhist Calender_Sanu Shakya

पन्नाराज शाक्य

शोभा नानी शाक्य
(गुरुड)

शारदा शाक्य बज्जाचार्य

निर्वाण कामना

जन्म

वि.सं. १९७८ बैशाख २६

दिवंगत

वि.सं. २०७४ मंसिर १५

दिवंगत जुया बिज्याम्ह मां नानी मय्जु शाक्यया
दकिलाया पुण्य स्मृतिस निर्वाण कामना व्यक्त याइपिं
सफू प्रकाशक परिवारया मूल सदस्यपिं

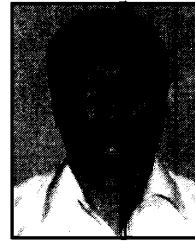
काय् म्हेयाय्पिं

मुनीबहादुर शाक्य

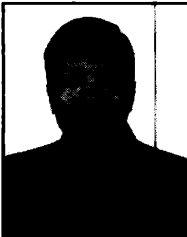

खोजराज शाक्य

सानुराज शाक्य

Facebook:
Buddhist Calender_Sanu Shakya

पन्नाराज शाक्य

शोभा नानी शाक्य

(गुरुड)

शारदा शाक्य बज्राचार्य

दिवंगत पुजनीय बा बुद्धराज शाक्य/मां नानी मय्जु शाक्यया
निर्वाण कामना यासें
सफू पिका: परिवार

काय्पिं/भौपिं	छय्पिं/भौपिं/जिजाभाज्	छुईपिं
१. मुनिबहादुर शाक्य /रेमा/नानीछोरी	रबि/शोभा मालती/हरि श्रेष्ठ आरति/अजय प्रधान मुना डानियल/क्यारी	स्वेता, रायन, आयन्जीला, आशिष, आदित्य - -
२. खोज राज शाक्य/ लक्ष्मी माया	सरवाणा/जगतमुनी वज्राचार्य सुरेन्द्र शाक्य/गाली सम्मा/राजु शाक्य सबिना/सरोज वज्राचार्य	जय, संजय सुजाता, सुस्मिता सुवानी, शुभम सफलता
३. सानु राज शाक्य/ रिद्धि	सिद्धार्थ शाक्य/आनेडा सोफिया, सुरक्षा	- -
४. पन्ना राज शाक्य/ शिला	श्रद्धा/बन्ति विक्रम शाही रेवत शाक्य	सन्निया, समायरा -
मह्याय्पिं/जिजाभाज्पिं	छय्पिं	छुईपिं
५. शोभानानी/ इमान सिंह गुरूङ्ग	सरिता/चुमन दर्लामि हिमा/रोशन घले भृजना/प्रविण पुन बिजय	रिदम, श्रेया रिभान, रिवाज पर्सिस, पियो -
६. शारदा/ जवाहर काजी वज्राचार्य	जस्मिन, ज्वयल्शा	-

पिका: पाखें

नेपाःया न्याम्हःम्ह संघनायक दिवंगत पुज्यपाद भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरं च्वया बिज्यागु कृतित नेपालय् बुद्ध धर्मया प्रति आस्थवान् भन्ते, गुरुमां, उपासक, उपासिकापिनिगु लागि अमूल्यगु ज्ञानया भण्डार खः । वसपोलया पुलापिं उपासक उपासिकापिं मध्ये जिमि मां स्व.नानीमय्जु शाक्य छम्हः पुलाम्हः उपासिका खः । निपा तुतिं चुइफतले यलय् श्री सुमंगल विहारय् बिज्याना विहारया लागि तन, मन, धन बिया ग्वहालि याम्हः बिहारया पुलाम्हः उपासिका खः । मदुगु दच्छि दुगु दकिला पुण्य तिथिसं मांयागु सुगतिया कामना याना व निर्वाण कामना याना धर्मदानया रूपय् पुज्यपाद भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरं च्वया बिज्यागु च्वसुमाः थ्व सफू पिदनिगु श्रद्धा चित्त उत्पन्न जुगु खः ।

जिमि आदरणीय मांनं काय्, म्ह्याय्, छय्, छुइ जिपिं सकल परिवारयात मचानिसें श्री सुमंगल विहारय् यंका दिवंगत श्रद्धेय भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया पाखें ज्ञानगुणया शिक्षा बिइकेगु याना तःगुलि जिपिं थौं तकनं श्री सुमंगल विहारया आवासीय युवक बौद्ध विद्वान भिक्षुद्वय भिक्षु पञ्जारत्न स्थविर व भिक्षु पञ्जासार स्थविरपिंगु सदउपदेश अनुसार बौद्ध मार्गी जुया च्वनि दुगुलिं जिपिं तःसकं लय्ता । पूर्णिमा, अष्टमी, औंशीखुन्हु वसपोल पिनिगु अमूल्यगु धर्मदेशना, न्यनेगु व ध्यान भावना याना जिमिं मानं क्यना बिउगु सत् मार्गय् वना बौद्ध धर्म अभ्यास याना जिमिं मांया प्रति कृतज्ञ जुयाच्वनागु दु । थ्व धर्म ग्रन्थ पिदनिया लागि भिक्षु पञ्जारत्न स्थविर व भिक्षु पञ्जासार स्थविरपिन्सं ग्वहालि याना बिज्यागुलि वसपोलपिं प्रति कृतज्ञत जुयाच्वना ।

जिमि पुजनीय मां, केवल नांया लागि जक पुजनीय मखु, बल्की म्वानाच्चंबलय् छम्ह साक्षातम्ह, जीवितम्ह, दर्शन यायेबहःम्ह, सेवा यायेबहःम्ह छम्ह साक्षातम्ह जिमिगु लागि छम्ह द्यः खः । परिवारय् सकसित दया माया तथाः, नये त्वने पुनेगु पुरेयाना, थःम्हं फूचाःगु ग्वहालि याना परिवारय् फुक्क मस्तय्त हुकें याना बिज्यात ।

परिवार त्वालय्, समाजय् की, पशु-पंछी समेतयात दुःख कष्ट मद्दयेमा धकाः भापिया, न्हिंन्हिं आशिका यानाः परित्राण पाठ यानाबिज्याइ । वथेंहे न्हिंन्हिं ब्यवहारय् नं धर्म आचरण याना सकसित थ्व हे धर्मया लँपू

क्यना बिया समाजया लागि छम्हः सधर्ममार्ग निर्देशिका नं जुयाबिज्यात । थ्व हे आनुभावं याना जिमि मांया परिवारय्, साखासन्तान सकसित सुख, स्वस्थ सफलपूर्वक जीवन हने दयाच्वंगु दु धैगु जिमिगु विश्वास खः । वथेहे मां स्वर्गीय जुइ छन्हु न्ह्यो तक नं न्हिन्हिं याना वया च्वं थें भगवान बुद्धयात वन्दना यानाः व परित्राण पाठ यानाबिज्यात । साथ्य् एक हप्ता न्ह्यःतक नं आनापाना ध्यान, त्रिलक्षण अनित्य दुःख अनात्मयात खंकाः विपश्यना ध्यान क्वातुक्क च्वनाबिज्यात । अन्तय् थःगु शरीर त्याग यानाबिज्याबलय् नं वन्दना याना, नमस्कारया मुद्राय् च्वना प्राण त्याग यानाबिज्यात ।

वथें जिमि मांनं थः मापिनिगु नामं नं दिवंगत श्रद्धेय बुद्धघोष महास्थविर भन्तेनं च्वया बिज्यागु “पठान पालि” सफू धर्मदानया रूप्य् प्रकाशित याना बिज्यागु दु । जिमि मांया मापिं निम्ह दु धकाः न्ह्याबलें कनाबिज्याइ । मांयात बुइकातःम्हः मां च्यादँ दुबलय् मन्त । अथेहे बाः निदँ दुबलय् मन्त । अले मांयात पालनपोषण यानाबिज्याम्ह जिमि पाजुपिन्थाय् च्वंम्हः अजियात मां नं सदां मां धकाः सम्बोधन यानाबिज्याइ । गुम्ह अजिं मांयात म्ह्याय् सरह यानाबिज्यात । साथ्य् जिमित थःहे छय्पिं भापिया यक्व हे माया बिया हुर्के यानाबिज्यात । स्वर्गीय अजियात नं याकनं निर्वाण लाभ जुइमा धकाः दुनुगलंनिसें कामना याना ।

जिमि मांनं धर्मदानया रूप्य् थः धर्मपति स्वर्गीय बुद्धराज शाक्ययागु दकिलाया पुण्य तिथिखुन्हु वय्कंयागु निर्वाण कामना याना अंग्रेजी सफू भिक्षु हम्मलव सद्धातिस्स भन्तेनं च्वया बिज्यागु सफू स्वर्गीय दोलेन्द्ररत्न शाक्यया पाखें नेपाली भाषां अनुवादक याका **निर्वाण के हो ?** धैगु सफू २०६६/३/२ साल प्रकाशन यागु जुल ।

“दक्व दानयात धर्मदानं त्याकी” थ्व हे मूल ज्ञानयात लुमंकाः, मांयागु थःगु हे स्वक्वःगु ज्याःजंकुया लसताय् “धर्मया च्वसू मुना” थः हे च्वमि जुया, थःम्हं हे प्रकाशन यानाः, थः हे स्वर्गीय धर्मपति बुद्धराज शाक्य (जन्म १९७३ पौष ३, दिवंगत २०६३ आषाढ २ गते) या निर्वाण कामना यानाः २०६७ माघ २९ गते धर्मदानया रूप्य् **धर्मया च्वसू मुना** धैगु सफू पिथनाबिज्यात । मांनं च्वयाबिज्यागु थ्व सफू स्वया, संघनायक भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर भन्तेनं यक्व हे प्रशंसा याना बिज्यागु दु । वथें हे थ्व सफू पिदंगु बारे “नुगःया छत्वाःचा खँ” धकाः सुमंगल विहारया आवासिय

भिक्षु पञ्जारत्न स्थविरजुं सफुतिइ दानपारमिता, अभिधर्म, विपश्यना ध्यान भावना, शील, समाधि, प्रज्ञा सम्बन्धी ज्ञान दुथ्यानाच्चंगु दु व ध्व धर्म पिपासुपिन्त ब्वने योग्यगु अथवा परियत्ति ब्वनीपिनिगु लागि तसकं बांलाःगु सफु खः धकाः थःगु धापु तयाबिज्यागु दु ।

श्रीलंकायाम्हः डा. भिक्षु पोल्लमुरे सोरत महास्थविर भन्तेनं अंग्रेजी भाषां च्वया बिज्यागु **vision of life** धैगु सफु “जीवनको दर्शन” नामं नानी मय्जु उपासिकाया काय् इन्जनीयर पन्नाराज शाक्यं नेपाली भाषां अनुवाद याना मां नं प्रकाशित याना बिज्यागु दु । थुगु धर्म ग्रन्थय् राग, द्वेष, मोह, आसक्त, ध्यान, अनित्य दुःख अनात्म त्रिलक्षण साथय् म्वानाच्चनेगु व सिनावनेगु शरीरया बारे बांलाक छोटकरीं ब्याख्या यानातःगु दु । थथे जिमिं मां नं व जिमिसं यानागु पुण्यया प्रभावं जिमिं मांयात याकनं हे निर्वाण बोध जुइमा धका प्रार्थना याना च्वना ।

अन्तय् थ्व पिकायया लागि सुरु निसें अन्त तक पुफ रिडिङ्ग, सम्पादन, संकलन यायेगु लागि मन तया कुतः याना ज्या याना बिज्याम्ह श्री सुमंगल विहार, ल.पु.-६, लुंखुसीया आवाशीय श्रद्धेय भिक्षु पञ्जारतन स्थविर व श्रद्धेय भिक्षु पञ्जासार स्थविरज्यूनं थःगु अमूल्यगु समय बिया विहारया पाखें सफूया बारे व मांया बारे मन्तव्य “नुगःया खँ छत्वाःचाः” बिया बिज्यागुलिं वयक भन्तेद्वय पिन्त दुनुगलं निसें कृतज्ञता व आभार देछाना च्वना । नापं आईडियल प्रिन्टिङ्ग प्रेसयात नं इलय् हे सफू पिकाया दिगुलिं यक्व यक्व धन्यवाद बिया च्वना ।

अन्तय् थ्व सफू अध्ययन याना बिज्यापिं/दिइपिं सकल धर्मावलम्बी पिन्त अमूल्यगु मनुष्य जीवन सफल जुइत “संघनायक भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया च्वसूमाः” सफू हेतुमय जुइमा धकाः पिकाः परिवार पाखें कामना याना च्वना ।

साधु साधु साधु ।

प्रकाशक परिवार

काय्पिं : मुनिबहादुर शाक्य, खोजराज शाक्य, सानुराज शाक्य, पन्नाराज शाक्य

मह्याय्पिं : शोभा नानी शाक्य गुरुड, शारदा शाक्य बज्जाचार्य

A sad news is that my Mother passed away on 1st Dec. 20017 (2074 Mangsir 15) at the age of 97 years.

She had been a Great Mentor, Modest Buddhist Scholar, Writer, Great teacher and Award Winner who had been Constant source of light to our life

- Son : Muni Bahadur Shakya

“नमो बुद्धाय”

मांया लुमन्ति

जिमी मां नानी मय्जु शाक्य वि.सं. १९७८ बैशाख २६ गते नागबहाल भैल चुके जन्म जुया बिज्यागु खः । जिमी मां मचानिसें धार्मिक प्रवृत्तिम्ह खः । सद्धर्म प्रति श्रद्धा बिलिबिलि जाम्ह । न्हापा मां यागु इलय् महायान धर्मयागु चलन । अथे जूगुलिं मां बाल्यकाल (विवाह न्ह्यः) महायान धर्मया अनुयायी जुया बिज्यात । १६ वर्ष दुबले मां यागु बिवाह हःखा टोलबासी बुद्ध राज शाक्य नापं जूगु जुल । बिवाह पश्चात् नेपालय् थेरवादी धर्मया आगमन जुल । अर्ननिसें मां सुमंगल विहारे बिज्याना पुज्यपाद संघनायक बुद्धघोष महास्थविर भन्तेया उपासिका जुया बिज्यात ।

जिमि मां सुमंगल विहारय् बिज्याना धर्म श्रवण, दान-प्रदान, परित्राण पाठ, ध्यान-भावना याना बिज्याइगु । उलिजक मखु, सुमंगल विहारया आजीवन सदस्य जुया बिहारे फुथेंचार्थें ग्वाहालि याना बिज्यात । अथेहे कक्षा ६ तकक परियत्ति शिक्षा नं ग्रहण याना बिज्यात ।

मां यागु नित्य चर्या थथे खः -

- १) न्हापा जुया बिज्यापिं तथागत पिन्त वन्दना ।
- २) लिपा बुद्ध जुया बिज्याइपिं बोधिसत्व पिन्त वन्दना ।

- ३) आ जुया बिज्याम्ह शाक्य मुनि तथागत यात वन्दना ।
- ४) भिक्षु महासंघ यात वन्दना ।
- ५) अरहतो मार्ग ज्ञान भिक्षु पित्त वन्दना ।
- ६) धारणी परित्राण पाठ, जप, ध्यान यायेगु, किताब स्वय्गु ।
- ७) मरणानुस्सति भावना यायेगु ।
- ८) त्रि-रत्न वन्दना व अग्रश्रावक सारिपुत्र व महामौद्गल्यायन चरित्र पाठ यायेगु ।
- ९) परित्राण पाठ यायेगु ।
- १०) महासत्तिपट्टान-सुत्तपालि (न्हि छगु जक) पाठ यायेगु ।
- ११) पट्टान पालि पाठ यायेगु ।
- १२) ज्ञानमाला भजन हालेगु ।
- १३) धर्मचक्र प्रवर्तन सूत्र पाठ यायेगु ।
- १४) सुथय् व बहनि फुक्कं परिवार व जला खला पित्त मैत्री कामना यायेगु ।

जिमी मां कर्मफल यात तस्सकं हे विश्वास याना बिज्याइम्ह खः । अथे जुगुलिं सुख वसां, दुःख वसां न्हापा यागु कर्म याना जूगु खः धका समता (ततस्थ) भावं स्वया बिचलित मजुसे च्वना बिज्याये फु ।

जिमि मां नं थः जक मखु, जिमि बा (कट्टर बज्जयानी) लगायत परिवारया सकल सदस्यपित्त विहारय् वना भगवान बुद्धयागु सधर्म पालना यायेगु लँपु क्यना बिज्यात ।

“अनित्य सत्य खः” धका भगवान बुद्धं आज्ञा जुया बिज्याथें जिमि मां यात नं वृद्धावस्था थिल । ९३ वर्ष पश्चात करुणा, मैत्री बिलिबिलि जाम्ह मां यागु स्वभावय् भचा फरक वल । “माता-पितु उपट्टान एवं मंगल मुत्तमं” धका भगवान बुद्धं देशना याना बिज्याथें उजोगु कमजोर अवस्थाय् मां यागु सेवा याय् खंगु जिमिगु अहोभाग्य खः । अथे जुसां परित्राण पाठ यायेगु, शील कायेगु, त्रि-रत्न वन्दना यायेगु, थःयात नापलावःपित्त व विदेशं फोन याना हइपित्त “सुखि जुइमा, निरोगी जुइमा, तथागतं आज्ञा

जुया बिज्यागु सधर्म पालना याना निर्वाण मार्ग प्राप्त याय् फुपिं जुइमा”
धका आशिर्वाद बिइगु त्वता बिमज्या । श्री सुमंगल विहारया आवाशिय
भन्तेपिं पञ्जासार भन्ते, पञ्जारतन भन्ते, सोम भन्ते, खेम भन्तेपिं छें
बिज्याना परित्राण पाठ, उपदेश बिया बिज्याइबले मां नं न्ह्याबलें “जीत
करुणा तया भन्तेपिं बरोबर बिज्याहुँ” धका धया बिज्याइगु । अथेहे
दान यायेगु छता नं त्वता बिमज्या । दिवंगत जुइगु छन्हु न्ह्यवः तक्कं
भन्तेपिन्त दान याना बिज्यात । अनंलि वि.सं. २०७४ मंसिर १५ गते
(त्रयोदशी दिनसं) जिमि मां दिवंगत जुया बिज्यात ।

थ्व सफू जिमि अनन्त गुणीम्ह दिवंगत मां नानी मय्जु शाक्य यागु
दकिलाया पुण्य स्मृतिस प्रकाशन यानागु जुल । जिमी मां थनं च्यूत
जुइवं सम्यक दृष्टि कुलय् जन्म जुया, सधर्म पालन याना अन्तस तथागत
सम्यक सम्बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यागु निर्वाणमार्ग प्राप्त याना काय फुम्ह
जुइमा धकाः दुनुगलं निसें आशिका याना च्वना ।

“भवतु सब्ब मंगलं”

चिस्यापिं म्हायपिं

शोभा नानी/शारदा शाक्य

Dear Late Aaji

Dear Late Aaji, Let me start this journal by saying you were the teacher that this world needs. You were kind, caring, and always giving from the memories I have of you. Each time I close my eyes and have a memory of you it puts the biggest smile on my face. From a very young age you gave me the lesson on being compassionate not only to other human beings but also to a small creature, even an insect. I remember as a kid, I was trying to hurt an ant cornering it so, it could not escape from me. I was eventually going to kill it but Aaji, you were the one who stopped me and instead of simply yelling at me and telling me not to do it, you told me why it was wrong. I remember this clearly as if it happened yesterday, the teaching you gave me I carry it with me till this day. You told me that an ant also has a family to go back to. It also has feelings that as a bigger person we should be compassionate and not fill it with hatred just because we can. You were they type of person that would not want harm even on your enemies rather you gave them blessings that hope no one treats them the way they have treated you. I know you said hatred does not solve anything.

Time is very precious, my only regret is not being able to spend as much time with you before you passed away. I promise you, your presence will always be with me and I will carry on your teachings to as many as I could where ever I go. I will carry a piece of you with me. You were the one to give me my name and identity, so when it is time for me to go my only wish is to be able to face you and be able to say I tried my best to carry on your teachings and make you proud. Aaji you will never be forgotten till I leave. If this cruel world had more kind, caring and giving person like you, the world would be a better place. Aaji, I want to say Thank you for being my teacher. I will pass on your teachings to my nieces, family and friends where I go, and as time goes on try to reach the level of compassion you give to others.

Your Grandson,
Rewat Shakya

धलः ढौ

शीर्षक	ढेज ल्याः
१. बुद्धया अन्तिढ वचन	१
२. ढाँ-ढौया आचरणद्वारा ढाल जीवने ढ्रढाव	ॡ
३. आसीविसोढढ सुत्त	१०
ॡ. ढरियत्ति शिक्षा	१३
५. ढरित्राणया ढहत्त्व	१ॢ
ॢ. लोकयात रक्षा याइगु धरुढ	२२
ॣ. सढ्ढे सत्ता कढुढसका	२ॡ
ॡ. सुखया साधन ढञ्चशील	३२
१. सह यायेगुया सहषगुण	ॡ२
१०. धारुढिक शिक्षा व उकिया आढश्यकता	ॡॡ
११. अन्धकार न्यागू व आलोक न्यागू	५२
१२. रत्न सूत्रया निदान	५ॢ
१३. नेपालय् ढरियत्ति शिक्षा	ॢ२
१ॡ. ढिद्वानढिनिगु अढुल्य उपदेश	ॢ१
१५. दुर्लढ ढनुष्य जन्ढ	ॣ१
१ॢ. लोक विकासय् बुद्ध धरुढया ढहत्ता	ॣॡ
शढ्ढार्य सुची	ॣॡ
सढय (कविता) - च्वढि : ई. ढन्नाराज शाक्य	ॡ०

१.

बुद्धया अन्तिम वचन

मूल लेखक : भदन्त सद्धम्मरंसी महास्थविर, अनु. भिक्षु बुद्धघोष

भगवान् बुद्धया अनुयायीपिसं भगवान् बुद्धं ४५ दँ तक कना बिज्यागु उपदेशयात फयां फक्व न्यना धारण पालन याना वया च्वन । अथे न्यना धारण पालन याःसा हे जक थुगु वर्तमान जीवनय् व लिपायागु जन्मय् अनेकं प्रकारयागु दुःखं मुक्त जुया अनेक प्रकारयागु सुख भोग याये दइ, उलिजक मखु अनेक प्रकारयागु दुःखं मुक्त जुया च्वंगु निर्वाणय् थ्यंका बीगु अवश्य नं खः धका विश्वास याना भगवान् बुद्धं कना थका बिज्यागु उपदेशयात फक्व धारण पालन याना वया च्वंगु खः ।

थथे कना बिज्यागु उपदेश मध्यय् भगवान् बुद्ध परिनिर्वाण जुइ त्यंका कुशीनगरया मल्लपिनि शालोद्धानय् उत्तराभिमुख याना गोतुला बिज्याना अन्तिम वचन आज्ञा जुया बिज्यात । बुद्धया थुगु अन्तिम वचन वसपोलं पीन्यादँ (४५) तक कना बिज्यागु सम्पूर्ण उपदेशया सार जुया च्वन । भगवान् बुद्धया अनुयायीपिसं थुगु अन्तिम वचनयात विशेष रुपं लुमंका तये बहःजू ।

भगवान् बुद्धया अन्तिम वचन थथे खः ।

“वय धम्मा सङ्खारा अप्पमादेन सम्पादेथ”

अर्थात् : वने जुया उत्पन्न जूगु फुक्क संस्कार धर्म नाशवान् खः । उकिं प्रमादी जुइ मत्ये । सत्पुरूष धर्म पूर्ण यायेगुली कुत यायेगु सो ।

संघनायक भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया च्वसूमाः

१

भगवान् बुद्ध ४५ दँ तक कना बिज्यागु उपदेश “अप्पामादेन” अर्थात् प्रमादी जुइ मतये धयागु वचनया दुने फुक्क धर्म दुथ्याना च्वंगु दु । प्रमादी मजुस्ये च्वन धाःसा ४५ दँ तक कना बिज्यागु उपदेश धारण पालन यायेगु ज्या फुक्क पूवनी ।

“प्रमादी जुइमत्ये” धका भगवान् बुद्धं कना बिज्यागु वचनय् प्रमादी व्यक्ति स्वम्ह दु ।

व थये खः-

- १) दुश्चरित्र कार्यय् लगे जुया प्रमादी जुया च्वम्ह
 - २) लौकिक आरम्मणय् भुले जुया प्रमादी जुया च्वम्ह
 - ३) कर्मस्थान भावनाय् लगे जूसा नं स्मृति त्व त्व फिका प्रमादी जुया च्वम्ह ।
 - १) दुश्चरित्र कार्यय् लगे जुया प्रमादी जुया च्वम्ह धयागु गथे धाःसा - गुम्ह व्यक्ति प्राणी हिंसा यायेगु, खुया कायेगु, दुश्चरित्र कार्य याना जीविका याना च्वनां उम्ह व्यक्तियात कुशल धर्म उत्पन्न जुइगु मौका मदुगुलिं उम्ह व्यक्ति तःधंगु दुःख कष्ट भोग याये माली ।
 - २) लौकिक आरम्मणय् भुले जुया प्रमादी जुया च्वम्ह धयागु गथे धाःसा - गुम्ह व्यक्ति बां बांलागु रुप, बांबांलागु शब्द, सुगन्ध, बास वोगु गन्ध, स्वादिष्टगु रस, सुख स्पर्श धयागु लौकिक आरम्मणं पञ्चकामगुणय् भुले जुया च्वनी, उम्ह व्यक्ति निर्वाणय् यकिगु समथ व विपस्सना भावना याये मफुगु कारणं प्रमादी जुया च्वम्ह धाइ । उम्ह व्यक्तियात भवसागरय् डुबे जुया संसार ताहाक याना च्वम्ह धाइ ।
 - ३) कर्मस्थान भावनाय् लगे जुया च्वसां स्मृति त्वत्व फिया प्रमादी जुया च्वम्ह धयागु गथे धाःसा- गुम्ह व्यक्ति मार्ग ज्ञान, फलज्ञान निर्वाणयात साक्षात्कार यायेगु उद्देश्यं विपस्सना भावनाय् गथे जुया च्वनां अथे लगे जुसां स्मृति त्व त्व फिका लौकिक आरम्मणय् लगे जुया च्वनी, उजाम्ह सित नं प्रमादी जुया च्वम्ह धाइ । अथवा मार्ग फल निर्वाण धयागु विशेष ज्ञान प्राप्त यायेगुली ढीला सुस्तिम्ह धाइ ।
- भगवान् बुद्ध थुपि स्वम्ह व्यक्ति थे प्रमादी मजुसे हरेक थासय् स्मृति

दयेका च्वने फयेकेमा । स्मृति दयेका च्वने फुसा जक असइखत जुया च्वंगु निर्वाणय् थ्यंके फइ धका आज्ञा जुया बिज्यात ।

भगवान बुद्धं **अप्पमादेन सम्पादेथ** - प्रमादी मजुसे पूर्ण यायेगु सो धयागु वचनया अर्थ मनुष्य सुख, देव सुख व ब्रम्हा सुख प्राप्त यायेगु जक इच्छां दान, शील समथ भावना आदि सामान्य कुशलं पूर्ण जुइगु सो धका धया बिज्यागु मखु । “प्रमादी मजुस्ये पूर्ण जुयेगु सो” धयागु वचनया अर्थ अपाय दुःखं निसे कया सम्पूर्ण दुःखं मुक्त जुया च्वंगु निर्वाण सुख प्राप्त जुइगु सतिपट्टान विपस्सना धर्म वृद्धि यायेगु सो धयागु अर्थ खः ।

सारांशः-

भगवान बुद्ध बोधिसत्व जुया च्वंगु समयय् प्यंगू असख्य व छगू लाख कल्प तक थःगु शरीर व प्राणयात समेतं पर्वाह मतस्ये दुःख सिया पारमिता धर्म पुरे याना बिज्यात । वसपोलं समस्त लोकय् च्वंपिं वेनेय्य पुद्गल प्राणीपिनि सामानय कुशलं पूर्ण जुइका मनुष्य सुख, देव सुख व ब्रम्हा सुख प्राप्त यायेया निमित्त थःगु शरीर व प्राणयात समेतं त्याग याना पारमिता धर्म पुरे याना बिज्यागु समस्त लोकयात अपाय दुःखं निसें कया संसार चक्र वयागु दुःखं मुक्त जुया च्वंगु निर्वाण सुख प्राप्त जुइकेया नितिं खः ।

उकिं “प्रमादी मजुसे पूर्ण याये फयेकि” धयागु उपदेशया अर्थ “निर्वाय् थ्यंकीगु सतिपट्टान विपस्सना धर्म वृद्धि याना यंकेगुली प्रमादी जुइमते पूर्ण जुइ फयेकि” धाःगु खः । थ्व बुद्धया अन्तिम वचन खः ।

२.

माँ-बौया आचरणद्वारा बाल जीवने प्रभाव

मानव समाजया सम्यक निर्माण आधार पृष्ठ भी मचात जुया च्वन । कारण थौया मचा हे कनेया माँ-अबु जुई । उमिगु सुरक्षित तथा विकसित जुइवं तिनी समाजया विकास जुई । गथे आपाल तल्ला दूगु छेंया नितिं उकिया जग बल्लाके माःगु आवश्यक दु । जग बल्लासा जक छें नं बल्लाना च्वनी । आधारया सबलतां हे आधेयया दृढता जुई । आधारहीन आधेया स्थिति असम्भव । इमिगु निर्माण उत्तरदायित्व इमि अभिभावक पिनिगु तथा माँ-बौ पिनिगु ल्हातिः लाना च्वंगु दु । गबले तक अभिभावक तथा माँ-बौ पिसं थ्व भावनायात आवश्यक सम्भे जुइ मखु अबले तक इमिगु मानसिक धरातल प्रौढ तथा सबल जुइ मखु । उकिं इमिगु सुधारया नितिं अभिभावक यथा माँ-बौ पिनिगु सुधार अत्यन्त आवश्यक जू छाया धाःसा मचां गथे खन लिपा व अथेहे याई । बडो हे दुःख खँ खः । थौं अभिभावक तथा माँ-बौपिसं थ्व खँय् यथेष्ट ध्यान बीगु मस्व । थुकिया परिणाम थ्व जुल कि वर्तमान युवक युवतिपिनि आस्था विश्वास व चित्तप्रवाह स्वार्थया नितिं अनियन्त्रित जुल । छाया धाःसा मचाबले खंकेत इमित छु माःगु खः व प्राप्त मजुल । मचायात सम्भे याका जक वइगु हृदय परिवर्तन जुइ मखु । व बाल्यावस्थाय् गथे खंकल व प्रौढ अवस्थाय् नं अथे हे जुइ ।

मचात स्वभावतः जिज्ञासु व अनुकरण शीलपिं जुई । उकिं न्त्योने

खनेदया च्वनिगु न्ह्यागु वस्तु चाहे व भिंगु थजु चाहे मभिंगु उकिया प्रभाव इमि नुगले छापाथें जूवनी । वहे प्रभाव बैस जाया वैगु अवस्थाय् नं उगु हे रूपं प्रभावित याना तया तई । अतएव कार्य क्षेत्रे न्ह्यव्वाना आत्म व परिहितया भावना पिज्वइगु शक्ति सुरक्षित याना तय् फँगु उदाहरण इमिगु न्ह्योने कने फुसा सुगमता पूर्वक इपिं थःगु लक्षे तक थ्यंके फया वनी । उकिं माँ-बौ, तथा शिक्षकपिसं थ्व ख्याल तय्मा कि, मस्तेत गुकथं स्यने कने याय् । थ्व खँय् थन छुं घटना न्ह्यथने बाँलाई ताः गुगु अनुकरणीय जू । व खँ थथे खः-

भगवान् बुद्धया समये अनाथपिण्डिक महाजनया “काल” धयाम्ह काय् छम्ह दु । वयाके बुद्ध प्रति भ्याः भति हे श्रद्धा मदु । अबुम्ह बुद्धयात छें निमन्त्रया याई । तर वं बुद्धयात गबलें गौरव प्रदर्शन मया । कालया थ्व व्यवहारं अबुम्ह तःसकं दुःखी । वं मती तल “यदि काय्याके थुगु हे भावना दया च्वन धाःसा वयागु जीवन तःसकं सोचनीय अवस्थाय् थ्यनी । थ्वइत थुकथं तयां मजिल । “प्रलोभन क्यना जूसां धर्मं लाके माल ।” थथे मती तया छन्हु काय्यात धाल - “बाबु विहारे वना छं शील कयावा, छन्त जिं द्वःछि दाँ बी ।” न्हापाला मचा माने मजू, पत्या नं मजू । लिपा अबुम्ह धात्थें बीगु कबूल यात । काल विहारे वना शील कया वल । हानं छन्हू धाल- “बाबु छं बुद्धयागु सत्त उपदेश न्यना छत्वा जूसां लुमंका वा, छन्त हानं द्वःछि दाँ बी ।” काल विहारे वन । लुमंकेगु कतलं उपदेश न्यन । बुद्धं न्हापां वं लुमंका लुमंके मफइगु कथं उपदेश बिया बिज्यात । व छत्वाचा जूसां उपदेश लुमंकेगु कुतले दुन । दुंलिसे उपदेशया मू थुया वल । अन्तय् श्रोतापन्न स्थिति थ्यन । थुकथं अनाथपिण्डिक थः काय् “काल” यात सद्धर्मय् प्रतिष्ठित यात ।

उलि जक मखु, भगवान् बुद्धया समय् माँ-बौपिसं थः मस्तेगु भविष्य सुधारया लागि दुरूत्वपिं मस्तेत तकं चतुमधु नका अष्ट शीले तःगु पालि ग्रन्थे उल्लेख याना तःगु खने दु पाठकपिसं धाय्फु अजापिं मस्तयेसं अष्टशील धयागु ह्याउँ स्यूला वाउँ स्यूला ? थुकिया लसलय् भीसं थ्व खँयात त्वमंका छ्वय् मज्यू कि माँ-बौया आचरणद्वारा मस्तेके गुलि प्रभाव

लाइगु खः उलि मेपिनिगु पाखें लाय् मफु । थथे धाय्बले अतिशयोक्ति जुइथे मता थः मस्तेत भिकेगु स्यंकेगु अभिभावकपिके गुलि ल्हा दु उलि मेपिके स्वैके दैमखु मचातय्गु बारे लेख च्वया दीम्ह बल्लदास जी बिन्नाजी ब्रसेस साहित्य रत्न साहित्यलङ्कार थःगु लेखे वय्कलं धयादिल । “भीसं भूलनं थ्व च्यागू मस्तेगु न्त्योने याय् मज्यू । व च्यागू थथे खः –

- १) ब्वबिया लाक्व पाक्व धाय् मज्यू, छ्वाय्धाःसा थुकि वइगु म्हुतु नं खराब जुई
- २) सुंनापं अपोः ख्या ठट्टा याय् मज्यू, न अइलिस खँ हे ल्हाय् ज्यू । मचां नं अथे हे याई ।
- ३) स्वैतं हक्केगु अथवा सुं नापं दुर्व्यवहार याय् मज्यू । देखा देखीया कारणं मचां नं अथेहे याय्त स्वई
- ४) स्वइगुं प्रति नं थःगु क्रोध प्रदर्शन याय् मज्यू
- ५) स्वैतं दाय्गु सास्ती याय्गु याय् मज्यू गुकिं मचायागु बानी स्यनी ।
- ६) काइगु मादक आदि पदार्थ सेवन याय् मज्यू, गुकिं मचातय्गु बानी अथे जुई ।
- ७) थः स्त्री आदि नापं छुं अजागु दंग वार्तालाप याय् मज्यू । गुकिं मचां नं वहे दंगयात थःगु याना काय्गु स्वई हानं वइगु न्त्योने गुप्त खँ ल्हाय्गु ज्या नं याय् मज्यू ।
- ८) उजागु छुं ज्या याय् मज्यू गुकिं मस्तेत चोट परे जुई ।

आपालं माँ-बौपिसं थः मस्तेत चिचिधंगु खँय् ब्वबी, दाइ, तर इमिसं मस्तेगु अपराधयात शान्तिपूर्वक परीक्षा याना स्वत धाःसा थ्व खँयात सीका आश्चर्य चाई, मस्तेस अधिकांश अपराध इमिगु पाखें अनुकरणे स्यना काःगु जुया च्वनी । अथवा इमिगु गुगु असावधानी, त्रुटि, दोष वा दुर्बलतां याना मस्तेके उगु दोष वःगु जुया च्वनी । थ्वहे प्रसंगे बुद्धकालिन घटना बाखं छपु न्त्यथने, गुगु तसकं रोचक जू

वाराणसी ८० गू कोटी धन सम्पति दुम्ह छम्ह महाजन दु । वया छम्ह जक काय् दु । काय्या प्रति तसकं स्नेह दु गुकिं याना काय्यात

आखः स्यनेगु तकं मया । कारण मचायात दुःख जुई । थजागु हे विचार दुम्ह उगु हे देशे मेम्ह छम्ह नं महाजन दु । वयानं छम्ह हे जक म्थ्याय् । वं नं म्थ्याय्यात दुःख जुई धका छुं विद्या स्यनेकने मया । केवल मनयात आनन्द जुइगु प्याखं हुइगु, म्हे हालेगु स्यना तया तल । लिपा व हे महाजन पुत्रनापं वव मय्जु बिवाह जुल । कालान्तरे निखेंय माँ-बौपिं परलोक जुल । चय्गु कोटी निथीनं छगू हे कुले लाःवल । न्हापा विद्या स्यने कने याना मतगुलिं याना १६० गू कोटी धन उखेला थुखेला मदय्क फुना वन । बुद्धि हीनतां इमिगु मनस्थितियात खालि रसरंगे जक भुलेयाना बिल । हाकनं पासापिं नं व हे बुद्धिपिं लाः वल । मादक पदार्थया सेवन, विविध प्रकारया रसरंग व म्हितेगुलिं याना इपिं अथे जुई माल । कालान्तरे ईमिस धौ भ्यगःचा ज्वना प्वना नय् तकं माला वन । थन भीसं थुकिं शिक्षा काय् फु माँ-बौपिसँ थः काय् म्थ्याय्पिन्त छचले मसल धायवं इपिं गुजोगु परिस्थिति थ्यने यः ।

उक्त कथनया विपरित कथंयागु माँ-बौपिनिगु सद-आचरण, सद्गुणया प्रभाव व दुरदर्शीताया कारण सन्तान आदर्श व गुणवान जुई फु धैगु खँय् बुद्धकालिन घटना बाखँ छपु संक्षिप्त न्ह्योने ब्वय्-

मगध देशया राजधानी राजगृह, गन अत्यन्त धनीम्ह, कुलीनम्ह अले श्रद्धा भक्ति दुम्ह गृहपति काय् छम्ह दु । व मचायाके बुद्ध प्रति भ्या भति हे श्रद्धा मदु । अबुम्हं धाई बाबु शास्ताया थाय् हुँ अन मवसां धर्म सेनापति सारिपुत्र महास्थविरयाथाय् हुँ । कि त मखुसा महा मौदगल्यायनया थाय् हुँ अन नं वने न्ह्यांसा महाकाश्यप महास्थविरया थाय् वसां ज्यू । वसपोलपिंथाय् मवसा चय्म्ह महाश्रावकपिंथाय् ला वने ज्यूला । वना श्रमण गुरुपिन्त पञ्चाङ्ग दण्डवत याय्, धर्म कथा न्यने, शील पालन याय् । अबुम्हसिगु खँ न्यना काय्म्ह लिसः वी “म्हा म्हां छिपिं वनेसा हुँ जिला वने मखु ।” अबुम्हं कारण न्यनी उकिया लिसलय् काय्म्हं धाई, “शास्तायाथाय् ववा धर्म सेनापति आदि आर्य श्रावकपिंथाय् वनेबले न्हापां वन्दना यायेमा । वन्दना याये बले ककु त्यानु, पुलिं खों थाः सुरूवा गुइका च्वनेमाः । हानं वन्दना जक याना गाःला स्वय् हे पवगीं थें च्वक छखेलिना

फ्युतुना च्वनेमाः । बेँ फेतुल धधाय वं वसते धू कि । उजि जक जूसां दय्
धाय्का फेतुल की धर्म खँ कना हई । थमं खँ न्यने वं दान बी माली ।
अले दूगु धन सम्पत्ति मफुइला ?

काय् यागु थ्व खँ न्यना अबुम्हं मती तल यदि काय्याके थुजागु
हे दुर्भावना दया च्वन धाःसा वयागु जीवन तःसक दयनीय अवस्थाय्
थ्यनी ।”

बौम्ह थ्व खँ न्यना न्ह्याबलेँ चिन्तित कालान्तरे अबुम्ह मरणावस्थाय्
थ्यन । अबुम्हं मती तल “थ्वैत थथे जक धया जी मखुत । आः दिशा
नमस्कार यायेगु खँ जूसां कने” । अले काय्म्हसित धाल- “बाबु, छन्त जिं
आपालं खँ कने धुन तर छं तगू हे खः का धका स्वीकार याना मका छ् स्पू
आः जि थ्व संसारे आपा च्वने दै मखुत । हानं छगू खँ छन्त धाय् । थ्व जिगू
अन्तिम खँ जुइ । थनं लिपा छं कपा तछ्छ्यासां जिगू खँ न्यने दै मखुत ।
छं थ्व जिगू अन्तिम वचन स्वीकार याना काई धयागु जितः विश्वास दु ।

श्रृगाल पुत्रं अबुया मारमिक शब्द न्यना धाल- “आ, धया दिसँ जि
छिगू वचन न्यनेगु जुल ।”

अबुम्हं धाल- “बाबु अथे जुसा सुथ न्हापनं दना गंगाय् वना
मोल्हुया पूर्व, पश्चिम, दक्षिण, उत्तर, च्वे, क्वे यागु दिशा न्हिथं नमस्कार
याय्गु या ।”

श्रृगालं अबुयागु थ्व खँ स्वीकार यात । छन्हु मोल्हुया प्यागु वसतं
दिशा नमस्कार याना च्वंम्ह वयात बुद्धं खंका बिज्यात । अले वसपोलं
न्यना बिज्यात- गृहपति पुत्र, छाया छं सुथ न्हापनं दना केश वसत्र प्याक
प्याक ल्हा बिन्ति याना नानां दिशा नमस्कार याना च्वनागु ?

श्रृगाल पुत्रं लिसः बिल- “भगवान् शास्ता, जिमि अबुजुं मरणवस्थाय्
जितः थथे धया वन- “बाबु खुगू दिशा नमस्कार या ।” उकिया नितिं भन्ते
जिं थव नानां दिशा नमस्कार याना च्वनागु खः ।”

भगवान् बुद्धं धया बिज्यात “आर्य विनय दिशा नमस्कार यायेगु
आमथे मखु ।” अले आर्य विनय अनुसारं दिशा नमस्कार यायेगु स्यना
बिज्यात ।

अन्तस श्रृगाल पुत्रं वया बौम्हं आशायाथें छम्ह ज्ञानी गुणी व धर्मं
अचल श्रद्धा दुम्ह जुया च्वन । अथवा भीसँ थ्व धायफु बुद्धया उपदेशं
वयागु जीवन गुलि सुधार ज्वी माःगु खः, उलि जुया वन । थुगु सीदु थः
मस्तेत भिंगु संस्कारे लाकेत गुलि कुतः या । थौं भ्रि गृहस्थपिसँ याये माःगु
कर्तव्य थ्व खः धयागु सीकेत थुपिं घटनात तःसकं सार्थक जू ।

पालि साहित्य अनुसारं न्हापा न्हापायापिसं थनं सदाचारी जुया थः
मस्तेत नं खःगु लंपुई लाकेत गुलि ध्यान तयावन । उलि थौं धर्मया नामे
वा सदाचार शिक्षाया नामे जुया च्वंगु ज्याय् व सुख शान्तिया नितिं याइगु
प्रयत्ने उपेक्षित जुयावं वना च्वन । गुकिं याना भी सन्तान अवन्नतिया
गाले क्वहाँ वना च्वन । हानं भीपिं स्वया चरित्रवान मजूसा सन्तान गथे
भिंगु आचरण दुपिं जुई । भीसं थ्व स्वप्ने तक नं ख्याल ते मज्यु, भीसँ
थःगु चरित्र भ्रष्ट याना थः सन्तान सुधार याय् । विज्ञानं सुसंस्कृति याःगु
थ्वया अनुपातयात ल्वयेक थ्व वर्तमान युगं शिष्टाचार सदाचार यावं काय्
मफु ।

अभ्र धाःसा भ्रं भ्रं थ्वया अवन्नति कारण हे थौं कन्हेया
वातावरणयागु फलं शील चरित्र धयागुया मूल तत्वयात हे छखे पुइका
च्वंगुलिं खः ।

भीसँ बौद्ध जुयानं बुद्ध-भूमि जन्म जुया नं सुथ न्हापनं दना
वसपोलं यागु गुण अनुस्मरण याय्गु, अले वसपोलयात महानता स्मरणं
थःके सचरित्रता हयेत स्वयगु ज्याय् ध्यान बीगु प्राय धयाथे याये मफु ।
खालि समाचार न्यनेगु, म्ये न्यनेगु, नये त्वने पुनेगु उन्नत जीवनया लक्ष्थें
जुइ धुंकल । समाचार गथे यासा बाँलागु मानव जीवनयात सुख शान्ति
व्यूगु व बीगु निर्माण जुई । छु भी समाचार प्रेमीपिसं थुकी गुबलें बिचाः
याःला ?

वस्तुतः सज्जन वर्गपिं, यदि थःगु जनजीवने सुख शान्ति हयेगु
धयागु जूसा थःनं सदाचारी जुया थः मस्तेत नं बुद्ध-धर्म अध्यन याका
इमित भिंगु पथे तयेगु स्वयेमाल ।

३.

आसीविसोपम सुत्त

(सर्पयागु उपमा बिया कना बिज्यागु सुत्त)

छग्गु समये भगवान बुद्ध श्रावस्ती अनजाथपिण्डिकया आराम जेतवन विहारे विहार याना बिज्याना च्वन ।

अन भगवान बुद्धं भिक्षुपिन्त आमन्त्रित याना बिज्यात- “भिक्षुपिं !” “भदन्त,” धया भिक्षुपिसं भगवान बुद्धयात उत्तर बिल । भगवान बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात- “भिक्षुपिं ! प्यम्ह तःधिकपिं विक्षधारी तेज दुपि सर्पत दु ।” अले सुं छम्ह पुरूष वइ, वं धाइ- “गुम्ह म्वाय्गु इच्छा दु, सीगु इच्छा मदु, सुख सीगु इच्छा दु, दुःखं बचे जुइगु इच्छा दु ।” “हे पुरूष ! थुपिं प्यम्ह अत्यन्त विषधारी अत्यन्त तेज दुपिं सर्पत खः । थुमित इलय् बिलय् थनेगु याः, इलय् बिलय् मो ल्हुकेगुयाः, इलय् बिलय् नकेगु याः, इलय् बिलय् दुने तया बीगु याः ।” “हे पुरूष ! यदि थुपिं प्यम्ह सर्प मध्यय् सुं सपं छम्हसिनं तं पिकाल धाःसा कित छग्गु मरण जुइ कित प्राणान्त कुख जुइ ।” “हे पुरूष ! छं आः छु याय्गु इच्छा दु व याः ।” अले उम्ह पुरूष उपिं सर्प खना ग्याना उखें थुखें बिस्सुं वनी । वयात हानं सुं छम्ह पुरूष धाइ - “हे पुरूष ! छग्गु ल्यू ल्यू न्याम्ह बधक (घाटक) वया च्वंगु दु । गन छन्त नापलात अन स्याई । हे पुरूष ! छं आः छु याय्गु इच्छा दु व याः ।”

अले उम्ह पुरूष प्यम्ह सर्प खना ग्याना उखें थुखें बिस्सु वनी । वयात हानं सुं छम्ह पुरूष धाई- “हे पुरूष ! खुम्हम्ह गुप्त बधक तलवार

ल्वना छंगु ल्यू ल्यू वया च्वंगु दु । गन छन्त नाप लाइ अन हे छंगु छ्यो
निकु थला बी । हे पुरुष ! छं आः छु याय्गु इच्छा दु व याः ।”

अले उम्ह पुरुष उपिं प्यम्ह सर्प खना, न्याम्ह ल्यू ल्यू वया च्वपिं
बधकत खना, हानं खुम्हम्ह गुपत बधक खना ग्याना उखें थुखें बिस्यु
वनी । वं छंगू शून्यगु गाँ खनी गुगु छें दुहाँ वनी, वं खालि हे जक खनी,
छुच्छ हानं शून्य, गुगु थलबल थिया स्वइ व तुच्छ शून्य हे जक खखनी ।
वयात हानं सुं छम्ह पुरुषं धाई— “हे पुरुष ! खुं डाकुत थुगु गामे वया
छन्त स्याना थकी, हे पुरुष ! छं आः छु याय्गु इच्छा दु व याः ।”

अले उम्ह पुरुष उपिं प्यम्ह सर्प खना, न्याम्ह ल्यू ल्यू वया च्वपिं
ववधकत खना, हानं खुम्हम्ह गुप्त बधक खना हानं खुं, डाकुत खना ग्याना
उखें थुखें बिस्यु वनी । अले वं तःधंगु खुसि खनी—गन थुखे पारी शंका व
भय युक्त जुया चवनी । तर उखे पारी शंका रहित निर्भय सुख दु । अथेसां
उखे पार जुया वनेत न त ता हे दु, न त घाटे डुंगा हे दु ।

“भिक्षुपिं ! अले उम्ह पुरुषया मने थथे लुया वइ, ‘अहो ! थ्व तः
धंगु खुसी खः तर उखे पार ज्वीत न त च्वे छुं ता हे दु, न त घाटे डुंगा
हे दु । आः जिं सिमाया कचा ध्यना छंगू नांचा (च्वना वनेगु) तयार याय्,
उकिया हे सहायता कया ल्हा तुति संका कुशलता पूर्वक पार वने ।”

“भिक्षुपिं ! अले उम्ह पुरुष सिमाया कचा ध्यना उकियात चिना
छंगू नांचा तयार याइ । अले उकिया आधार कया ल्हा तुति चलेयाना,
कुशलता पूर्वक पार जुया वनी, पार जुया निष्पाप स्यले दना च्वनी ।”

“भिक्षुपिं ! जिं छिम्मित छुं खँ थ्वीका बीत थ्व उपमा बिया कनागु
खः ।” व खँ थथे ख—

“भिक्षुपिं ! प्यम्ह विषधारी सर्प प्यंगू ममहाभूतया अभिप्राय खः—
पृथ्वी धातु, आपो धातु, तेजो धातु, ववायुधातु । भिक्षुपिं ! न्याम्ह ल्यू ल्यू
वया च्वपिं बधक धयापिं पञ्च उपादान स्कन्ध या अभिप्राय खः । गथे कि
रूप उपादान स्कन्ध, वेदना उपादान स्कन्ध, संज्ञा उपादान स्कन्ध, संस्कार
उपादान स्कन्ध, विज्ञान उपादान स्कन्ध । भिक्षुपिं ! खुम्हःम्ह गुप्त बधक

धयाम्ह तृष्णा रागया अभिप्राय खः ।”

“भिक्षुपिं ! शून्यगु गां धयागु खुगू आध्यात्मिक आयतनया अभिप्राय खः । भिक्षुपिं ! पण्डित व्यक्त मेधावी चक्षुया परिक्षा याई अले वं उकियातरिक्त खनी । छु. मदुगु खनी शून्य खनी । श्रोत यागु परिक्षा याई घ्राण यागु परिक्षा याइ जिह्वायागु परिक्षा याइ..... काययागु परिक्षा याइ मन यागु परीक्षा परीक्षा याइ वं उकियातरिक्त खनी, छु मदुगु शून्यगु खनी ।”

“भिक्षुपिं ! खुं डाकू धयागु खुगू बाह्य आयतनया अभिप्रायय खः । भिक्षुपिं ! प्रिय अप्रिय रूप नाप चक्षु स्पर्श जुइ । प्रिय अप्रिय शब्द नाप श्रोत स्पर्श जुइ । प्रिय अप्रिय गन्ध नाप घ्राण स्पर्श जुइ । प्रिय अप्रिय रसनाप जिह्वा स्पर्श जुइ । प्रिय अप्रिय स्पर्श नाप काय स्पर्श जुइ । प्रिय अप्रिय धर्मनापं मन स्पर्श जुइ ।”

“भिक्षुपिं खुसि धयागु प्यंगू बाढ (ओघ) या अभिप्राय खः । कामया बाढ, भवया बाढ, दृष्टिया बाढ, अविद्याया बाढ ।”

“भिक्षुपिं ! थुखें पारी आशंका व भयं युक्त धयागु सत्काय दृष्टिया अभिप्राय खः ।”

“भिक्षुपिं ! उखे पारी शंका रहित निर्भय सुख दु धयागु निर्वाणया अभिप्राय खः ।”

“भिक्षुपिं ! नांचा धयागु आर्य अष्टाङ्गिक मार्गया अभिप्राय खः । वव खः सम्यक्-दृष्टि, सम्यक् संकल्प, सम्यक्-वचन, सम्यक्-कर्मान्त, सम्यक्-आजीव, सम्यक्-व्यायाम, सम्यक्-स्मृति व सम्यक्-समाधि ।”

“भिक्षुपिं ! ल्हा तुति चले याय्गु धयागु बीर्यया अभिप्राय खः ।”

“भिक्षुपिं ! पार जुया निस्पक्ष सथले दना च्वनी धयागु अर्हतया अभिप्राय खः ।”

४.

परियत्ति शिक्षाया महत्त्व

महाकारुणिक तथागतं बहुजन हित व बहुजन सुखया लागि प्यंगू असंख्य व छगू लाख कल्पतक पारमिता धर्म पूर्ण याना: सम्यक सम्बोधि ज्ञान प्राप्तयाना बिज्यो धधुंका, ४५ दँ तक निरन्तर देव व मनुष्यपिंत धर्म उपदेश कना बिज्यात । वसपोल कना बिज्यागु उपदेश फुकं धर्म स्कन्धयात सुत्र, विनय व अभिधर्म कथं स्वंगू भाग थला तल । गुकियात त्रिपिटक धाइ ।

उगु त्रिपिटक—

१) धम्म गम्भीर

२) अत्थ गम्भीर

३) देशना गम्भीर

४) पटिवेध गम्भीर धका: प्यंगू प्रकारं गम्भीर जुया च्वन ।

अथे हे भगवान बुद्धयागु शासनयात परियत्ति शासन, पटिपत्ति शासन व पटिवेध शासन धका स्वंगू प्रकारं बिभाजन याना तल ।

वसपोल भगवान बुद्धं कना बिज्यागु ८४ द्व धर्म स्कन्ध अथवा त्रिपिटकयात थ:म्हं फुगु शक्ति अनुसारं छगू निकाय वा निगू निकाय आदि थमनं सयेके सीके याना: मेपिन्त नं स्यने कने यागु यात “परियत्तिशासन” धका धाइ ।

थःम्ह सयेके सीके यानार्थे व हे कथं शील धुताङ्ग नियम पालन यायेगु हानं समय विपस्सना भावना याना यंकेगु यात “पटिपत्तिशासन” धका धाइ ।

आचरण याना य.कागु अनुसारं प्राप्त जूगु मार्ग फल निर्वाणयात “पटिवेधशासन” धका धाइ ।

थुक्कियात थुइकेत थथे उपमा बिया क्यना तःगु दु ।

छम्ह महाजनं हीरा मोति तयाःतगु धन घः छग गनं छथाय् गारे याना त ल । व महाजनं थः काय् म्थ्याय्पिन्त समेत कना मथकू । केवल फल्नाथाय् धन घः छगः गारे याना तयागु दु धकाः तालपत्रय् च्वया छें गनं छथाय् धलिं कापी स्ववचाका थकल । व महाजन सिना वन पुस्तां पुस्ता बिते जुया वन । लिपा वव हे छें च्वंम्ह छम्हसिनं व तालपत्र लुइका काल । तालपत्रय् च्वया तःगु बमोजिम कू ज्याभः ज्वना वथासय् वना म्हुया स्वगु बखते धात्थें हिरा मोति दुगु धन घः लुया वल ।

उपमेय्य थथे खः- फल्नाथाय् धन घः छगः दु धकाः तालपत्रय् च्वया तःगु “परियत्ति शासन” समान धकाः सम्भे जुइमा । कू ज्वना वना गाः म्हुगु “पटिपत्ति शासन” समान धका सम्भे जुइमा, हानं हीरा मोति दुगु धन घः प्राप्त जूगु पटिवेध समान धकाः समान सम्भे जुइमा ।

बिना परियत्तिं पटिपत्ति प्राप्त याये फइ मखु । बिना पटिपत्तिं पटिवेध याये फय मखु ।

परियत्ति शासन दया च्वन धाःसा छु जुइ, मदया वन धाःसा छु जुइ धइगु बारे अङ्गुत्तर निकाय अट्ठकथथालय् थथे धयातःगु दुः-

“सुत्तेन्तेसु असन्तेसु मपुट्टे विनयमिह च ।

तमो भविस्सति लोको सुरिये अत्यङ्गते यथा ।”

अर्थ : सुत्र मन्त धायेवं हानं विनय नष्ट जुल धायेव थ्व लोक उगु हे प्रकारं अन्धकार पूर्ण जुई । गथे सूर्य लुकुबिना वनीबले जुइगु खः ।

“सुत्तन्ते रक्खिते सन्ते पटिपत्ति होति रक्खितो ।

पटिपत्तियं ठिठतो हीरो योगक्खेमा न घंसति ॥”

अर्थ : सुत्रया रक्षा यायेवं पटिपत्ति नं रक्षा जुई । पटिपत्ति स्थित धीर पुरूष योग क्षेम भ्रष्ट जुइ मखु ।

उकिं गुलि नं बौद्ध देश दु, परियत्तियागु अध्ययन अध्यापन जुया च्वनी । श्री लंकाय् प्रत्येक स्कूलय् बुद्धधर्म अनिवार्य विषय जुया च्वंगु दु । बुद्धधर्म अध्ययन यायेगु न्यागू विश्वविद्यालय दु । उकिं अतिरिक्त हरेक आइतवार बिहारे बुद्धधर्म स्यनेगु ज्या जुयाच्वंगु दु । थाइलैण्डय् नं अथे हे व्यवस्था जुया च्वंगु दु । बर्माय् थः हे निको वना वये धुन । सन् १९९४० स छको व सन् १९५४ स छको गुलिं परिक्षा सरकारपाखें चले जुयाच्वंगु दु, गुलिं परीक्षा पब्लिक पाखे चले जुया च्वंगु दु । परिक्षा स्तर स्ववया “त्रिपिटकधर” शासन धज “श्री पवर धम्मा चरिय”, “त्रिपिटक पारगू” आदि उपाधि प्रदान याइ । तर लसताया खँ खः थ्व पत्तिया लेख त था धर्मरत्न शाक्य (त्रिशुली) निम्ह सिगु निवेदन कथं ५ बैशाख २०२० सालया अखिल नेपाल भिक्षु महासंघया गुंगू बैठकं नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा धइगु नामाकरण याना छगू परीक्षा बीगु व्यवस्था जुल । हानं उगुहे बैठकया निर्णय कथं थ्व शुभ कार्यया सुभारम्भ अखिल नेपाल भिक्षु महासंघया अध्यक्ष संघनायक पूजय प्रज्ञानन्द महास्थविरया ६४ दँ बुदिं खुन्हु उद्घाटन जुल । हानं उगु हे महिनाया बु.सं. २५०७ बुद्ध जयन्तीया शुभ दिने परीक्षा केन्द्र निर्णय जू जू थाय् नेपाल अधिराज्य भरे ८।४५ ताः इलय् सुथे थ्व ‘नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा’ या अध्ययन यायेगु समाचार रेडियो नेपालं प्रसार जुल ।

नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाया कक्षा प्रथम श्रेणी निसें दशम श्रेणी तक दु । उकी मध्यय् निगू उपाधि दु “परियत्ति सद्धम्म पालक” व “परियत्ति सद्धम्म कोविद” आः तक २० दँ दुने लगभग प्यद्व (४०००) विद्यार्थीपिसं उक्त शिक्षा अध्ययन याये धुंकूगु जुल ।

नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा छे च्वना नं ब्वनेज्यु । परीक्षा बीगु जक सतिक दुगु केन्द्रय् वना बीफू । मांबौपिसं थः मस्तयत् “ने.बौ.शि.” ब्वकेगु अति आवश्यक जुया च्वंगु दु । ♦

५.

परित्राणया महत्त्व

उपासक - भन्ते ! थौं छलपोलयाके छु खँ न्यने धका वया, छपिन्त फुर्सद दुला थें ?

भिक्षु - ज्यू, उपासक ! छु खँ न्यने माःगु थें ?

उपासक - नेपालय् स्थविरवाद बुद्ध धर्म दुहाँ वसां निसैं भन्तेपिसं बरोबर परित्राण पाठ याना बिज्याइगु खला, परित्राण धयागु दु ? थुकिया बारे कृपा तया कना बिज्यासा असल जुइ ।

भिक्षु - उपासक ! न्यंगु प्रश्न बांला जू, बर्मीज तय्गु छगू उखान दु- “मस्यूसा न्यं, सफा मजूसा स्यू” न्यहे मन्थक गथे सिया वइ, सिला हे मछ्वयकं गथे सफा जुइ ? आः उपासकं न्यंगु प्रश्नया लिसः जिं ग्रन्थ अध्ययन याना तयाथें कना हये ।

उपासक - ज्यू भन्ते, कृपया तया कना बिज्याहूँ ।

भिक्षु - परित्राण धयागु पदय् निगू शब्द दु, परि+त्राण । ‘परि’ धयागु छचाखेरं वइगु भय, ‘त्राण’ धयागु रक्षा याइगु । अर्थात् छचाखेरं वइगु भययात रक्षा याइगु जुया नितिं परित्राण धाःगु खः ।

उपासक - परित्राण धयागु गोपु दु ?

भिक्षु - परित्राण धयागु भिनिपु दु । व थथे खः-

१. आह्वान सूत्र	७. वट्ट सूत्र
२. मङ्गल सूत्र	८. धजगग सूत्र
३. रत्न सूत्र	९. आटानाटीय सूत्र
४. मैत्री सूत्र	१०. अंगुलिमाल सूत्र
५. खन्ध सूत्र	११. बोज्झङ्ग सूत्र
६. मोर सूत्र	१२. पुब्बण्ह सूत्र

उपासक - आह्वानं सूत्र पाठ यायेगुलि छु जुइ ? उकिया महत्व छु छु दु ?

भिक्षु - आह्वान सूत्र पाठ यायेगुलि देवतापिं धर्म उपदेश न्यं बिज्याहुँ धका आमन्त्रण यायेगु खः । 'धम्मसवण कालो अय भद्दन्ता' अर्थात् भो देवगणपिं ! थ्व समय धर्मश्रवण यायेगु समय खः ।

उपासक - थथे देवतापिं आह्वान यायेवं इपिं अथें वःला ?

भिक्षु - वये नं फु । देवतापिं थथे वःसां भीसं खनी मखु । छाया धाःसा इमिगु शरीर अत्यन्त सूक्ष्मं । छगू समय भगवान् बुद्ध कपिलवस्तु नगरया महावनय् महासमय सुत्र देशना याना बिज्यागु बखतय् आपालं देवतापिं मुंवलनं भिक्षुपिसिं मस्यू । अले भगवान् बुद्धं देवतापिं वःगु भिक्षुपिन्त न्यंकुगु बखतय् भिक्षुपिसं थःगु दिव्यचक्षुद्वारा सोगु बखतय् तिन खन । कि त देवतापिसं क्यने धका मती तःसा खनी, कि त दिव्यचक्षुं जक खनी । अथे नं वःसा बां हे लात । मवःसा भीसं सतेमाःगु कर्तव्य जुइ । गथे भी भव्यबले थःथितिपिंत भव्य सतिबले इपिं वःसा बेश हे जुल, मवसानं थःगु कर्तव्य पुरे जुल । अथे हे तुं देवतापिंत भीसं आह्वान यायेमाःगु जुया च्वन ।

उपासक - यदि परित्राण पाठद्वारा रोग लाइगु खःसा छाया डाक्टर, वैद्य इत्यादि क्यने माःगु ।

भिक्षु - उपासक, अथे मखु । रोग धइगुं प्यता प्रकारं जुइ । यथा-
कर्म, चित्त, ऋतु व आहारद्वारा जुइगु जुया च्वन ।

उपासक - भन्ते, थ्व प्यंगू प्रकारं गथे रोग जुइ ।

भिक्षु - सु मनूनं न्हापा न्हापा यागु जन्मय् दुश्चरितद्वारा याना वःगु
कर्म थुगु जन्मय् विपाक भोग यायेमाली । थ्व कर्म रोग जुया
च्वन । चित्त रोग धयागु थःम्ह धयाथें मदया थःत मयोगु
घटना चूलाना मानसिक रोग जुइगु जुया च्वन । ऋतु रोग
धयागु ठण्डी, गर्मी मौसम अनुसारं जुइगु जुया च्वन ।
कर्म रोग नं निगू प्रकारया दु । तःधंगु कर्मरोग व चिचिधंगु
कर्म रोग । तर तःधंगु कर्म रोग परित्राण पाठद्वारा लायेके
फैमखु । परित्राण पाठद्वारा मन आनन्द जुइ । चिचिधंगु कर्म
रोग जुलसा परित्राणद्वारा चिइका छोयेफु ।

आहार रोग धयागु मनीगु आहार सेवन याइगुलिं
विभिन्न रोग जुइगु जुया च्वन ।

परित्राण पाठ याइगु बखतय् बांलाक विश्वास तया
न्यन धाःसा चित्त रोग शान्त जुया वनी ।

ऋतु रोग व आहार रोगयात परित्राणया नाप नाप
थःत अनुकूलगु ऋतु, अनुकूलगु आहार सेवनद्वारा रोग शान्त
जुया वनीगु जुया च्वन ।

गुलि गुलिं थथे नं जुपिं दु । परित्राण पाठ मयाकुसे
डाक्टर, वैद्य व्युगु वासः सेवन यासां उगु वासलं रोगयात
थिहे मथ्यू । वासलं मथिल धायेवं भन्तेपिं थाय् पाठ याके
छोया हया च्वंगु नं दु । गुलिं गुलिं वासः सेवन यायेम्वाक
रोग लायावंगु नं दु ।

उपासक - परित्राण धयागु न्यंक जक न्यने मात्रं गाःला ? थुकिइ मेगु
छुं बिधि विधान दुला ?

भिक्षु - परित्राण न्यनिम्हसिके स्वंगू अङ्ग पुरे जुइमा -

(क) किलेसावरण (ख) कम्मावरण (ग) असद्हन

थुपिं स्वंगू बाधा मदेका च्वनेमाः ।

उपासक - थुपिं स्वंगुया अर्थ गथे खखः ।

भिक्षु - (क) 'किलेसावरण' धयागु मिथ्या दृष्टि खः ।

(ख) 'कम्मावरण' धयागु पाप मथ्यय् दकसिबे तःधंगु पञ्चमहापाप खः ।

(ग) 'असद्हन' धयागु परित्राण प्रति विश्वास मयाइगु खः ।

थुपिं स्वंगुलि अलग्ग जुया च्वंम्हेसित परित्राणया वासः लगे जुइ ।

वथे तुं पाठ याइम्हसिके नं स्वंगू अङ्ग पूरे ज्वीमा -

(क) शुद्ध रूपं पाप यायेमा ।

(ख) अर्थ थ्वीइका पाठ यायेमा ।

(ग) बिरामी प्रति मैत्री चित्त तयेमा ।

उपासक - न्हाच छलपोलं आज्ञा जुया बिज्यात- परित्राण भिनिपु दु धका ? फुक्क परित्राणया महत्व छगू हे ला, वा विभिन्न सूत्रया विभिन्न रूपं महत्व दु ?

भिक्षु - परित्राण भिनिपुया भिनिपु प्रकारया हे महत्व दु । गथे कि-

१. आह्वान सूत्र पाठद्वारा देवतापित आह्वान याना गुलिं घनिष्ट सम्बन्ध दयाच्चनी । गुकिं याना भीत इमिसं फुफुगु ग्वहाली बिइ ।

२. मङ्गल सूत्र पाठद्वारा थःत मङ्गल जुइ ।

३. रत्न सूत्र पाठद्वारा रोग, भय अन्तराय हटे जुइ ।

४. मैत्री सूत्र पाठद्वारा थःत अनिष्ट याये धका वःपिसं नं अनिष्ट याये फैमखु ।

५. खन्ध सूत्र पाठद्वारा विषधारी सर्प बिच्छे आदि पाखें बचे जुइ ।

६. मोर सूत्र पाठद्वारा दुर्घटना पाखे बचे जुइ ।
७. वट्ट सूत्र पाठद्वारा मिं नइगु भयं बचे जुइ ।
८. धजग्ग सूत्र पाठद्वारा भय, त्रास जुया वइइगु पाखें बचे जुइ ।
९. आटानाटिय सूत्र पाठद्वारा भूत, प्रेत आदिया उपद्रव पाखें बचे जुइ ।
१०. अंगुलिमाल सूत्र पाठद्वारा मिसातय् प्रसुति व्यथा अथवा मचा बुइ मफयां च्वंगु व्यथायया कष्टं मुक्त जुइ ।
११. बोज्झङ्ग सूत्र पाठद्वारा रोग, भय, शान्त जुया वनी ।
१२. पुब्बण्ह सूत्र पाठद्वारा दुन्निमित्त जुइगु, अमङ्गल जुइगु, भंगः, पीक्ष मभिक हालीगु, दशा मभिनाच्चंगु मभिक म्हनिगु इत्यादि फुककं फाला वनीगु जुया च्वन ।

एकास्मिं समये नाथो मोग्गलानञ्च कस्सपं !

गिलाने दुक्खिते दिस्वा बोज्झङ्गे सत्तदेसयि !

ते च तं अभिनन्दित्वा, रोगा मुच्चिसु तद्वखणे

अर्थात्

छक्को मोग्गल्यायन भन्ते बिरामी जूगु बखतय् भगवान् बुद्धं बोज्झङ्ग सूत्र पाठ याना बिज्यागु बखतय. उगु पाठ न्यना चित्त प्रसन्न जुया तक्षणम् रोगं मुक्त जुल । काश्यप भन्ते बिरामी जुबले नं वहे बोज्झङ्ग सूत्र पाठ न्यनालि रोग शान्त जुल ।

उपासक - भन्ते ! मोर सूत्र पाठद्वारा दुर्घटना जुयगु पाखें बचे जुइ धका छप्पिसं धया बिज्यात । अथे दुर्घटना बचे जुया वंगु ग्रन्थय् छुं घटना उल्लेख याना तःगु दुला !

भिक्षु - दु, उपासक ! मोर जातकय् उल्लेख जुयां च्वंगु दु ।

उपासक - परित्राणं रोग, भय, अन्तराय जक हटे याना छ्वइगु जक

खःला थुकिइ मेगु नं महत्व दुला ।

भिक्षु - यदि परित्राण्य धया तःगु बमोजिमं आचरण याना यंकल धाःसा भीसं मार्ग फल (निर्वाण) तक नं प्राप्त याना काये फैगु जुया च्वन ।

थुकिया उदाहरण - छगू समयय् भगवान् बुद्ध जेतवन महाविहारय् बिज्याना मङ्गल सूत्र देशना याना बिज्यागु बखतय् द्विछिगु कोटी देवतापिं अर्हत जुल धका जातक अद्दकथाया चतुर्थ भागय् उल्लेख याना तःगु दु ।

हानं वंशाली आनन्द भन्ते नं भगवान् बुद्धयाके रत्नसूत्र पाठ यायेगु, स्यना कया रत्नसूत्र पाठ याना बिज्यागु बखतय् रोग, अमनुष्य व दुभिक्ष थुपिं स्वंगू भय नं हटे जुया वन । अनलि भगवान् बुद्धं रत्नसूत्र वैशाली बासीपिन्ति देशना याना बिज्यागु बखतय् ८४ द्वो प्राणीपिन्ति मार्गफल प्राप्त जुल । थथे महत्वपूर्णगु परित्राण जूगुलिं बौद्ध देशय् थौ तक नं प्रचलित जुया च्वन ।

उपासक - भन्ते ! परित्राण छाया याये माःगु ? उकिया छु महत्व दु धयागु बारे आः भचा थुल । छपिसं कृपा तया कना बिज्यागुलिं जि कृतज्ञ जुया च्वना । थौयात बिदा जुइ ।

भिक्षु - ज्यू उपासक ! साधु !! साधु !!!

६.

लोकयात रक्षा याइगु धर्म

सिमा, जङ्गल, पर्वत व्याक्वयात ऋतु मौसमं रक्षा याना तइ । देशयात सम्बन्धित सरकार, सम्राट व जुजुपिसं रषा याना तइ । वथे लोकय् च्वपिं समस्त प्राणीपिन्त लोकपाल धर्म धइगु “हिरी ओत्तप्प” धर्म रक्षा याना च्वनी ।

माःमागु थासय् सुरक्षा याइपिं मन्त धाःसा स्वतः बिनाश जुइथे लोकय् दुपिं सत्त्वपिके “हिरी ओत्तप्प” धर्म निगू मन्त धाःसा लोक स्वतः बिनाश जुया वनिगु निश्चय ।

थःम्हं पालन यायेमाःगु कर्तव्य पालन मयात धाःसा लोक नाश जुइ धका विद्वानपिसं धया तःगु दु । उगु पालन याये माःगु धर्म छु धाःसा संक्षिप्त “हिरी ओत्तप्प” धर्म निगू खः ।

मभिंगु दुश्चरित्र ज्या उल्लङ्घन यायेगुली लाज शरम चायेगु व त्रास चायेगु थ्व निगू धर्म दत धाःसा वं मभिंगु ज्या उल्लङ्घन मयागु कारण मेपिन्त नं सुख आनन्द जुया च्वनी ।

लोक छगूलिं दुःख जुया च्वन धायेगु बखतय् म्हतिं म्हतिं “हिरी ओत्तप्प” धइगु लोकपाल धर्म मदुगुलिं खः धका सीके फु । जिथे जाःम्ह मनू न मेपिन्ति दुःख जुइगु ज्या याये मज्यू । यात धाःसा जितः हीनम्ह, नीचम्ह व्यक्ति धाइ । जिगु मान-मर्यादा मदया वनी धका विचार याना लाज शरम चाःगु जूसा उगु मभिंगु कार्य याये फइ मखु ।

उक्त कना वइगु हिरी ओत्तप्प निगूया हेतु कारण दुथें फल नं दइगु स्वभाव हे जुल । वथें मभिंगु कर्म याम्हेसित मभिंगु फल वइगु नं निश्चय ।

थुगु वर्तमान समयय् नं उपहास, निन्दा याका च्वने माःगु, जुजु पिनिगु पाखें दण्ड, सजजाय फये मालिगु लिपायागु जन्मय् नं अपाय दुर्गती वना दुःख भोग याये मालिगु थ्व फुक्कं मभिंगु कर्म याना जूगुया कारणं खः । मभिंगु कर्म यापिं थुजोगु दण्ड कर्म बचे जुया च्वने फइ मखु । निश्चय नं भोग याये मालिगु जुया च्वन । थुगु जन्मय् चतुर जुया थःम्हं यानागु दोषयात त्वपुया तये फुसां लिपायागु जन्मय् छुं कथं नं त्वफुइ फइ मखु । निश्चय नं भोग याये मालि । थुगु विषयय् बांलाक बिचार याये सःगु जूसा मभिंगु कर्म पाखें लिचिला च्वनी ।

“मभिंगु दुश्चरित्र कर्म धयागु उकिया फल मवोतल्ले कस्ति थें चाकुसे च्वं धका भाःपा च्वनी । उकिया फल वइबलय् तिनि तस्सकं कष्ट खनी” धका सन्ताप जुइका च्वनी । धापूया अर्थ खः हिरी ओप्प धर्म निगूयात न्हयव हे बांलाक सुरक्षा याना तयेमा धइगु खँ जुल ।

उदाहरणया रूपय् पशुतयेके “हिरी ओत्तप्प” धर्म मदुगुलि बस्त्र मदय्क लँय् जुया च्वनी । परस्पर नापलात धाःसां विवेक विचार मयांसे न्याना सास्ति याइ । स्वये हे मच्छालापुसे च्वंगु कर्म लँय् याना जुइ । नये, त्वनेगु खत धाःसा वःजक नयेत मेम्हसित भ्रमते याना ग्वाराचिक न्याना बिइ । थ्व फुक्कं हिरी ओत्तप्प मद्दिपिं पशुतय्सं याना जुयगु कर्म नाप तुलना याना क्यंगु जुल ।

अमुल्यगु मनुष्य जन्म छकः कया नं लाज, त्रासयात तोता मभिंगु कर्म याना जुल धाःसा मखु थासय् थ्यनी धइगु विचार याये बहःजू ।

भोजन यायेगु, मैथुन सेवन यायेगु, द्यनेगु थुपिं स्वंगू पशु तयेके नं दु । मनू जुया नं थुपिं स्वंगू ज्या जक जुया च्वन धाःसा पशुत नाप छुं फरक मजू । “मनूयाके विशेष रूपं दयेमाःगु ज्ञान, बुद्धि, विवेक व विचार खः” धका लोक नीति स्पष्ट धया तःगु दु ।

न्हापा न्हापा सत्पुरूष जुया च्वपिसं लाज व त्राशयात थःम्हं नं

सुरक्षा याना च्वनी । मेपिन्त नं सुरक्षा जुया च्वनीगु शिक्षा बिया च्वनी ।
मभिंंगु दुश्चरित्र याना च्वपिं न्ह्याक्क हे धन सम्पत्ति दुम्ह जूसां नं व नाप
सम्पर्क तया च्वनी मखु ।

गुलि मनूत बस्त्र नं बांलाक पुना जुइ । सज्जन भलादमी धायेकेत
खँ नं बांलाक ल्हाना जुय । तर थःगु स्वार्थया निम्ति मभिंंगु दुश्चरित्र कर्म
सुना नं मसिक गुप्त रूपं याना जुय । वयाके हिरी ओत्तप्प धयागु लोक
प्राप्त धर्म दुगु जूसा थथे दुश्चरित्र कर्म याये छाली मखुगु जुइ ।

थःम्हं धाये धुंगु वचनयात उलङ्घन याये माली धका लाज चाःम्ह ।
मेपिन्त दुःख कष्ट जुय धका लाज चाःम्ह अयोग्य व्यक्तियात अवसर मौका
बीगुली लाज चाःम्ह । थःगु शक्ति मखुथाय् छयलेगुली लाज चाःम्ह ।
थुजोपिं मनूत लोकय् दयाच्वन धाःसा लोक छगुलि आनन्द जुया च्वनी ।

७.

सब्बे सत्ता कम्मस्सका

“सब्बे सत्ता कम्मस्सका”या अर्थ खः प्राणिपिसं थःम्हं थःम्हं यानागु भिंगु मभिंगु कर्म निगू हे जक जन्म जन्मान्तर तक थःगु ल्यू ल्यू वया च्वनी ।

थ्व लोकय् सल, किसि, सा, म्ये, छें, बुँ, लुँ, वहः, हीरा मोति आदि गुलि नं धन दु, व धन फुकं मृत्यु मजुनि बलय् छुं काल तक थःगु धका भाःपाः च्वनी । तर सी धुंका अर्थात् मृत्यु पश्चात व धन वया ल्यू ल्यू मवं । व धन छुं समयया निम्ति न्ये कया तःगु वस्तुथें जक खः । व धन भीगु जीवन दुबलय् हे नं नाश जुईगु अवस्था थ्यनिबलय् क्षणभरं नाश जुइ फु । उकिं संसारय् हितु हिला च्वं पिं प्राणिपिनि दयाच्वंगु धन सम्पत्ति मेगु जन्मय् नापं मवंस्य उगु उगु जन्मय् हे अथेतुं ल्यना च्वनिगु जुया बास्तवे व धन फुकं प्राणीपिनिगु थःगु निजी सम्पत्ति धायेगु उचित ममजू । उकिं भभगवान् बुद्धं धया बिज्यात “सब्बे सत्ता कम्मस्सका” ।

कर्म हे थःगु धन

प्राणीपिसं याइगु काय कर्म वची कर्म व मनोकर्म हे जक थुगु जन्मय् नं मेगु जन्मय् नं थःगु साथय् दया च्वनी । उगु कर्म लः, मि, खुँ, डाँकु आदिया पाखें विनाश याये फइ मखु । उकिं काय कर्म, वची कर्म व मनो कर्म हे जक प्राणिपिनि निजी सम्पत्ति जुई ।

कर्म स्वथी

थन काय कर्मया अर्थ खः, ल्हाः, तुति आदि शरीरया अङ्ग प्रत्यङ्गद्वारा याइगु । वची कर्मया अर्थ खः म्हुतुं उच्चारण याइगु शब्द । मनोकर्मया अर्थ खः मनं चिन्तना याइगु । थुपिं कायकर्म, वचीकर्म, मनोकर्मयात बुद्ध धर्मय् कर्म स्वंगू धका धाई ।

प्राणीपिं न्त्यो वया च्ववनिगु अवस्थाय् बाहेक बाकि दनिगु न्हिने व बहनी थुपिं स्वंगू कर्म संलग्न जुया च्वनी । तःधंगु चिकिधंगु ज्या धाक्व थुपिं स्वंगू कर्म पाखें जुया च्वनी । न्त्यो वया च्वंगु बखतय् स्वंगू कर्म शान्त सुषुप्त अवस्थाय् लाना च्वनी । मृतक व्यक्तियाके थुपिं स्वंगू कर्म निरुद्ध जुया च्वनी ।

थुकथं मनुष्य तिर्यक अदि पुद्गलपिसं थुपिं स्वंगू कर्मद्वारा ज्या याना च्वनी ।

थुपिं स्वंगु कर्म निगू भागय् विभक्त जुया च्वंगु दु । व खः

१) स्वंगू कुशल कर्म (२) स्वंगू अकुशल कर्म

१) स्वंगू कुशल कर्म नं निगू दु

(क) थुगु हे जन्मया निम्ति याइगु कुशल कर्म ।

(ख) मेगु जन्मया निम्ति याइगु कुशल कर्म ।

२) स्वंगू अकुशल कर्म नं निगू दु ।

(क) थुगु हे जन्मया निम्ति याइगु अकुशल कर्म ।

(ख) मेगु जन्मया निम्ति याइगु अकुशल कर्म ।

थुपिं मध्यय्...

(१) पाणातिपाता - मनुष्य, तिर्यक आदि प्राणिपिन्त स्यायेगु, पीडा कष्ट बिइगु ।

(२) अदिन्नादाना - कर्पिनिगु सजीव, निर्जीव वस्तु खुया कायेगु, नष्ट यायेगु ।

(३) कामेसुमिच्छाचारा - थः स्त्री वा पुरुष बाहेक अन्य स्त्री वा पुरुष

नापं याइगु मिथ्याचार ।

(४) मुसावादा - मखुगु असत्य खँ ल्हायेगु ।

(५) पिसुणवाचा - निम्हेसिगु दथुइ चुगली खँ ल्हायेगु ।

(६) फरुसावाचा - कपिन्ति पीडा दुःख जुइगु कथं वचन ल्हायेगु ।

(७) सम्पफलापा - छुं फाइदा मदुगु खँ अप्पो ल्हायेगु ।

(८) अभिज्झा - कर्पिनिगु सजीव व निर्जीव वस्तु थःगु याये दःसा गुलिज्यू धका इच्छा याइगु ।

(९) व्यापाद - कर्पिनिगु प्राण नाश जूसा गुलि ज्यू धका इच्छा यायेगु ।

(१०) मिथ्यादिट्ठी - दान बियागुया फल मदु इत्यादि रुप मिथ्या धारणा जुइगु ।

थ्व १० गू यात मभिगु दुश्चरित्र कर्म धका धाइ ।

वर्तमान कर्म निथी

१. थुपिं भिगू दुश्चरित्र कर्म अलग्ग जुया जीवन यापन यायेगु, धन कमाय यायेगु, विद्या सयेकेगु, व्यापार यायेगु, बुँ ज्या यायेगु, सरकारी ज्या यायेगु, साहु महाजनपिनिगु नोकरी यायेगु, भल्या-कुली ज्या यायेगु आदि । गुलिनं कायिक वाचिक व मानसिक कर्म दु, थ्व व फुक्क थुगु जन्मया निम्ति. याइगु कुशल कर्म धका धाइ ।

भिगू अकुशल कर्म युक्त जुया जीवन यापन यायेगु आदि गुलि नं कायिक, वाचिक व मानसिक कर्म दु, थ्व फुकं थुगु जन्मया निम्ति याइगु अकुशल कर्म धका धाइ ।

अनागत कर्म निथी

लिपायागु जन्मया निम्ति थुगु हे जन्मय् याइगु कायिक, वाचिक व मानसिक कर्म स्वंगूयात निगू भाग थला तःगु जुया च्वन ।

(१) लिपायागु जन्मया निम्ति फलदायक स्वंगू कुशलकर्म

(२) लिपायागु जन्मया निम्ति विपाक भोग याय् मालिगु स्वंगू अकुशल कर्म -

(१) भिगू अकुशल कर्म मुक्त जुया दान वियेगु, शील पालन यायेगु, उपोसथ व्रतय् च्वनेगु, ध्यान भावना यायेगु, बुद्ध धर्म संघयया शरणय् वनेगु, वन्दना यायेगु, आदर सत्कार तयेगु आदि कायिक, वाचिक व मानसिक गुलि नं कर्म दु, थ्व फुकं लिपायागु जन्मया निम्तिं थुगु जन्मय् यायेमाःगु कुशल कर्म जुया च्वन । लिपा लिपायागु जन्मय् बांलागु भुवनय् बांलागु जन्म प्राप्तार्थ याइगु कर्म जुया च्वन ।

(२) भिगू अकुशल कर्म मध्यय् छगु मखु छगु कर्म चाहे व थुगु जन्मया निम्तिं जुयमा चाहे लिपायागु जन्मया निम्तिं जुइमा, लिपायागु जन्मय् अपाय दुर्गती पतन याइगु अकुशल कर्म धका धाइ ।

थथे भिगू कर्म व मभिगू कर्म विभक्त याना तःगु जुल । तःधंगु द्वीपं चिकिधंगु द्वपं अतिरिक्त जलय, स्थलय, आकाशय् सकभनं दया च्वपिं सकल प्राणिपिके थुपिं स्वंगू कर्म युक्त जुया च्वनी धका सीकि ।

दृष्टान्त मिखां खने दुगु थ्व संसारय् थुपिं स्वंगू प्रकारया कर्म युक्त जुया च्वंगयात सीके धु.का बिते जुया वने धुंकुगु आदि अनत मदुगु अतीत संसारय् नं हानं न्हु न्हूगु लगातार उत्पन्न जुइगु, अनागत संसारय् नं जल, स्थल, आकाशय् च्वपिं समस्त प्राणिपिके थुपिं स्वंगू कर्मयुक्त जुया च्वनी धका सीकि ।

थुगु लोकधातु थेंतुं पूर्व दिशापाखेनं अनगिन्ति लोकधातु दु । पश्चिम दिशापाखे नं अनगिन्ति लोकधातु दु । उत्तर दिशा पाखें नं अनगिन्ति लोकधातु दु । दक्षिण दिशा पाखे. नं अनगिन्ति लोकधातु दु । उगु अन्त मदुगु लोकधातुइ नं जल, स्थल व आकाशय् च्वपिं समस्त प्राणीपिके थुपिं स्वंगू कर्म युक्त जुया च्वनी धका सीकि ।

कर्म हे थःगु सम्पत्ति

थ्व फुकक कर्मय् बिचाः याना स्वयेगु बखतय् थ्व स्पष्ट जुइ कि सकल प्राणीपिं थःथःगु हे शरीर उत्पन्न जूगु स्वंगू कर्मद्वारा म्वाना च्वन । थुपिं स्वंगू कर्मद्वारा सुखसिया च्वन । स्वंगू कुशल कर्म दयेका जक विभिन्न प्रकारया कल्याणकारी फल उपभोग याये दइच्वन । हानं स्वंगू अकुशल कर्म अनेक प्रकारया दुःख कष्ट भोग याना च्वन ।

स्वंगू कर्म हे प्राणीपिनिगु थःगु दुनेयागु धात्थेंयागु सम्पत्ति खः । जुजु, लः, मि, खुं, डाँकु तय्सं गबले नाश याये फइमखुगु स्थविर सम्पत्ति खः ।

अन्य सम्पत्तिया रूप्य ध्यबा छगः हे मदुसानं यदि वयाके शिल्प विद्या ज्ञान बुद्धि रूपी मनोकर्म दयाच्वन धाःसा वयात सुख आनन्द प्राप्त जुइ धका सकिं माःगु जुया च्वन ।

जल, स्थल व आकाशचर तिर्यक प्राणीपिं गुलि नं दु थुपिं फुकं स्वंगु कर्मद्वारा जीवित जुया च्वन । उकिं भगवान् बुद्धं धया बिज्ज्यात- “सब्बे सत्ता कम्मसका ।”

वर्तमान कर्मया फल

थुगु जन्मय् धन, सम्पति दइगु सरकारी दर्जा व प्रतिष्ठा दइगु आदि सांसारिक सुख ऐश्वर्य ईश्वरं बिया दुगु मखु । थःगु ज्ञान बुद्धि रूपी कर्मया प्रयोगं दइगु दृष्टान्त रूपं खने दया च्वंगु दु । वथें हे मृत्यु पश्चात धन सम्पति यक्व दुगु कुलय् जन्म जुइइगु, देवता जुया जन्म जुइगु, इन्द्र जुया जन्म जुइगु धैगु सुख ऐश्वर्य नं ईश्वर याके प्रार्थना याना जक दइगु मखु । पूर्व जन्मय् दान बिइगु शील पालन यायेगु थें जाःगु पूर्व कुशल कर्मद्वारा हे जक प्राप्त जुइगु खः धका विश्वास याये माः धनी परिवारय् पूर्व कुशलकर्मः जन्म जुम्ह व कुलये दक्व धन सम्पत्तिया मालिक जुया च्वनी । वं थ्व धन न्हापाया जन्मय् याना वःगु कुशलकर्म ब्यूगु धका धाई ।

सिमाया उदाहरण

धन वनस्पति सम्बन्धी उदाहरण उपयुक्त जुइ । वनस्पतिया लगातार उत्पति व विकासया क्रम लोक व्यवहार अनुसार बीजं निसें शुरू जुइ । अभिधर्म अनुसार ऋतु नामक “तेजो” धातुया शक्ति विशिषं उत्पति जुइ धका कना तःगु दु । बीज धयागु तेजो धातु दुगु पदार्थ समूह खः । उगु तैजो धातु हे वास्तविक बीज खः ।

कल्प उत्थानया प्रारम्भय् सिमा बुया वये न्त्यो बीज मनुनिबले उगु ऋतु नामक तेजो धातु शक्ति विशेष शुरु जूगु खः । लिपा सिमां फल व बीज उत्पन्न जुल । बीजं सिमा क्रमशः विकसित जुल । वथें हे मनुस्य, तिर्यक प्राणीपिके दान, शील आदि कुशल कर्म व प्राणीहिंसा यायेगु अकुशल कर्म हे इमिगु विज खः । अतीत कल्पय् अतीत जन्मय् थःके दयाच्वंगु कर्म बीजया कारणं लिपा लिपायागु कल्पय् लिपा लिपायागु जन्मय् मनुष्य, तिर्यक आदि

प्राणी जुया स्वात्तु स्वाःस्वां जन्म जुइगु जुया च्वन । दान शील आदि कुशल कर्मया बीजया कारणं मनुष्य, देवता जुया जन्म जुइ । प्राणीहिंसा आदि अकुशल बीजया कारणं नर्क, तिर्यक, प्रेत, असुर थुपिं प्यंगू अपाय दुर्गती उत्पन्न जुइ ।

पुलांगु सिममां फल बीज दया वइ । उगु फल बीजं न्हून्हुगु फल वीज दया वइ । थुगु रुपं सिमां पुसा, पुसां सिमा स्वातुमत्तु स्वास्वां दया वइ थें अथेहे प्राणीपिनि नं न्हापा न्हापायागु जन्मं कर्म बीज दत्त, उगु कर्म बीजं लिपा यागु न्हूगु जन्म उत्पन्न जुइगु जुया च्वन । थुगु रुपं प्राणीं कर्म बीज, कर्म बीजं प्राणी स्वात्तु स्वास्वां दया च्वन । सिमाय् रुप सन्तान छगू जक दु । उगु सिमा छमाय् आपालं फल सइ । उगु फलं आपालं संख्या सिमा बुया वइ ।

सन्तान निगू

प्राणीपिके निगू प्रकारया सन्तान दु । व खः रुप सन्तान व नाम सन्तान । व निगू सन्तान मध्यय् नाम सन्तान मुख्य जुया च्वन । छगू नाम सन्तानय् छगु जक नाम सन्तान उत्पन्न जुइ । उकिं प्राणीपिनि छगू जन्मय् कुशल, अकुशल कर्म बीज आपालं दुसानं पुलांगु नाम सन्तान छगुलिं लिपायागु जन्मय् नाम सन्तान छगु जक उत्पन्न जुयगु जुया च्वन । पुलांगु नाम सन्तान छगुलिं लिपायागु जन्मय् न्हूगु नाम आपालं उत्पन्न जुइगु दस्तुर मदु । अथे न्हूगु नाम सन्तान आपालं उत्पन्न जुइगु दस्तुर मदुगुलिं सत्त्व प्राणीपिके पुलांगु नाम सन्तान छगुलिं लिपायागु जन्मय् न्हूगु रुप सन्तान छगु जक उत्पन्न जुइगु दस्तुर जुया च्वन । रुप सन्तान आपालं उत्पन्न जुइगु दस्तुर मदु ।

थुकथं पृथ्वी, जल, पहाड, पर्वत, सूर्य, चन्द्र, तारा आदि निसें कया विश्वया उपकरणत ऋतु नामक विभिन्न तेजो बीजं उत्पन्न जुया च्वन ईश्वरं श्रृष्टि यागु मखु । मनुष्य, तिर्यक आदि प्राणीपिनि नं न्हापा न्हापा जन्मय् थम्हं थम्हं याना वइगु कर्म रुपी बीजं लिपा लिपायागु जन्मय् न्हून्हुगु जन्म जुइगु खः ईश्वरं श्रृष्टि याइगु मखु । थथे सिइकेगु, थुइकेगु, विश्वास यायेगु यात सम्यक् दृष्टि धका धाइ ।

ईश्वरं सृष्टि याना उत्पन्न जुइगु खः धैगु धारणायात मिथ्यादृष्टि धका धाइ । ऋतु व कर्मया वास्तविकि शक्तियात बांलाक स्वये मफगुलिं

हानं कल्पना याना अन्दाज याःगु मिथ्याधारणा खः । उकिं उगु दृष्टियात त्याग याना प्रज्ञा ज्ञानद्वारा कर्मयात भरोसा कया प्रयत्नशील जुया च्वनेत बुद्धं धै विज्यात – “सब्बे सत्ता कम्मस्सका” ।

सूचं – थ्व लेख बर्मा देशया प्रसिद्ध विद्वान अगग महापण्डित लेदी सयादो नं च्वया विज्यागु मरगङ्ग दीपनी नामक सफुतिं छुं अंश तक उद्धृत यानागु जुल ।
– अनुवादक ।

८.

सुखया साधन पञ्चशील

प्रत्येक प्राणीया सुख व आनन्दं च्चने मास्ति वो । ध्वहे सुख व आनन्दया लागि मनुतयेसं खःगुं मखुगु त्योगु मत्योगु, ज्यूगु मज्यूगु ज्या याना च्चनी । थथे याना सुख व आनन्द प्राप्त जुइ धइगु थ्व फुकं मनु तयेगु गल्लि विचार खः । सुख व आनन्दया धात्थेंगु, उपलब्धिला सकल नाप मानवीय व्यवहार यायेगु । मानवं मानवयात शोषण मयासे थःथःगु अधिकार अनुसार कर्तव्य पालन यायेगुली हे जक दये फइ, बिना कर्तव्य पालन मजुइकं सुख व आनन्द प्राप्त जुइगु सम्भव मदु ।

आःथन “सुखया साधन पञ्चशील” धइगु शीर्षक बमोजिम पञ्चशीलय् न्हापांगु शील प्राणी हिंसा यायेगुलि विरत जुयाच्चनेगु खः । थुकिया बारे छु खँ स्पष्ट याये । प्राणीमात्रया म्वायेगु अधिकार दु । अले थःगु अधिकार सुरक्षा यायेया लागि प्रत्येक ब्यक्ति प्रत्येक प्राणी प्रति उचित दृष्टितया व्यवहार यायेगु वयागु कर्तव्य जुइमा । छायेधाःसा अधिकारया सुरक्षा थ कतः मदेवं तिनि जुइ । भगवान बुद्धं धम्मपदय् स्पष्ट आज्ञा जुया बिज्यागु दु—

सुख कामानि भूतानि, यो दण्डेन विहिंसति ।

अत्तनो सुखमेसानो, पेच्चसो न लभते सुखं ॥

अर्थात् : थःगु सुखया कारणे, सुखयोपि प्राणीपिन्त दण्डं प्रहार याम्हसित लिपा सुख दइमखु । मनोविज्ञान शास्त्रय् नं सुं प्राणीयात कष्ट

बिया सुख दइ मधाः । “मतकभत्त” जातकयूलाछम्ह प्राणी स्यानाया न्यासःको बदला बीमा धयातःगु दु । उकिं भगवान बुद्ध आज्ञा जुया बिज्यात-

न तं कम्मं कतं साधु, यं कत्वा अनुत्पत्ति ।

यस्स अस्सु मुखो रोदं, विपाकं पटिसेवति ॥

अर्थात् : उजागु ज्या यायेमते, गुकिया फल पश्चाताप कया मिखाय् जायक ख्वबि तया ख्वया च्वने मालीगु खः ।

बुद्धं थ्व नं धया बिज्यात अदण्डनीयात दण्ड बीम्ह निर्दोषी यात दोष बीम्हसित भिक्ता फल भोग याये माली ।

१. छयों स्याइगु आदि सह याये मफैगु रोग जुइ ।
२. दुगु सम्पत्ति विनाश जुइ ।
३. अंगभंग जुइ ।
४. तः तधंगु रोग जुइ ।
५. वें जुइ ।
६. जुजुया पाखें दण्डादि भय वइ ।
७. मखु मखुगु खँ निन्दा जुइ ।
८. थः थितिपिं विनाश जुय ।
९. दुगु भवभोगादि सम्पत्ति विनाश जुइ ।
१०. अले छें मिं नइ, मरणं लिपा दुर्गति पतन जुइ ।

उकिं सुख व आनन्द प्राप्त यायेत न्हापां प्राणी हिंसा विरत जुइगु शिक्षा धारण याये माःगु जुल । सुख व आनन्दया सहयोगी निगूगु शिक्षा खः परधन खुया मकाय्गु ।

थ्व शिक्षा अक्षरस पालन जूगु जूसा न थानाया आवश्यक दइ । न तु जेलया हे । थुकिया विपरित आचरणं थौया संसार विज्ञानया चमत्कारं भय बियानं थाना, जेल, दण्ड सजायनं जुया च्वंच्वन । थःत थःम्हं दाग तया च्वंच्वन । थौया युगयात बुद्धया आचार पक्षीय निगूगु शिक्षा गुलिज्या

ख्यलय् दु व धया च्वने माःगु खँ मखु । थन थ्व प्रसगे जातकया खँ छत्वा न्ह्यथने- न्हापा ब्रम्हदत्त जुजुया छम्ह पुरोहित ब्राम्हण दु । जुजुया व साप यो । दरवारे वयागु मान व प्रतिष्ठा मेपिं स्वया गाक्कं च्वेला । पुरोहितया मती वन- थ्व जुजुया जित छाया् थपाय्सकं योग जुइ । छु जिगु जाति विद्या व रुप च्ववन्त्यागुलिंला अथवा चरित्रं । वया थ्व खँ निर्णय याय् मास्ति वल ।

ब्राह्मण दरवार. थःगु छें लिहाँवल । लँय् लागु सराफि पसले थ्यन । सराफि याके मन्योसे छर्कादां कया म्हिचाय् तल । जुजुया पुरोहित जुया सराफिं छुं मधाः । कन्हे खुनु नः निर्का दां काल । सराफिया भतिचा तँ पिहाँवल । अथेसां छुं मधाः । कन्हे खुनु छकयेका काल । सराफि सुम्मक च्वने मफुत तमं चूर जुया ब्राह्मण यात ज्वना कस्सिक चिना जुजुया थाय् यंकल । जुजुं न्यन 'छाय् थ्व ब्राम्हणयात थथे याना हयागु ?'

महाराज ! थ्वं जिगु धन लुटे यात । सराफि यागु खँ न्यना जुजु बिस्मय चाल, बिचाः यात, जिला थ्व पुरोहित तसकं शीलवान धका च्वनागु । थ्वयागु बानी ला थुजागु खनीका ।

जुजुं वयात देशं पितना छोय्गु हुकुम जुल । पुरोहितं धाल- "महाराज जि खँ मखु । जुजुं- छ खँ मखुसा छाया् छं कतपिनिगु पसले च्वंगु दां लुटे यानागु ?

पुरोहितं थःगु मनोविचार प्वंकल । जुजु लय् ताल । अले पुरोहितं थुल- संसारे शीलथें तःधंगु गुण मेगु छुं मदु खनी ।

जुजुं नं पुरोहितयात बांलाक म्हसिल, लिपा जुजुयाके अनुमति कया पुरोहित हिममाललये वना ध्यान भावना यात । ब्रम्हलोक गामी जुल ।

स्वंगूगु सुख व आनन्दया लँ ख- व्यभिचार मयायेगु । भगवान बुद्धं पराभव सूत्रय् पतीत व्यक्तिया लक्षण क्यनेगु रुपय् आज्ञा जुया बिज्यागु दु-

इत्थि घुत्तो सुरा घुत्तो अक्खघुत्तो च यो नरो ।

लद्धं लद्धं विनासेति तं पराभवतो मुखं ॥

अर्थात् – स्त्री धूर्त अय्लागुलु, जुवाद्यो ज्वीगु, अले लाभ जुक्व धन सम्पत्ति फुका ज्वीगु, थ्व विनाशया म्हुतुइ लाइगु पतया कारण खः ।

गुम्ह धनवान व्यक्तिं दुगु सम्पत्ति फुका मिसा जातियात स्यंक जुइ वयात स्त्री धूर्त धाइ ।

विवाहिता स्त्री पाखे. सन्तोष मजुसे अन्य स्त्री नाप संसर्ग याना ज्वीगुलिं–

१. दुगु सम्पत्ति विनाश जुइ ।
२. विविधा रोगगया उत्पत्ति लिसें स्वास्थ्य खराब जुय ,
३. अगममनीय (दुराचरण याये अयोग्यपिं स्त्री) नाप दुराचरण याना जूगुलिं असह्य फल भोग याये माली ।
४. व सत्पुरुष गुणं रहितम्ह जुया अश्रद्धा व अविश्वासथें जाःगु दुष्परिणामया भागी जुइ माली ।

बुद्धं धया बिज्यात– पञ्चकाम गुण धैगु चिसवा वःगु समुद्र लःथें खः । छाया धाःसा प्याचाः लिस्य त्वने मास्ति वइ, त्व लिसे भन प्याचाया वइ । प्यास तन धैगु गबलें दै मखु । अथेहे पञ्चकाम गुण सेवन याःलिसे तृष्णाया अभिवृद्धि जुइ, तृष्णाया अभिवृद्धि हे दुःखया अभिवृद्धि खः । उलिजक मखु कामगुणया अधिक मात्राय् सेवनं विविध रोग उत्पत्तिया हेतु मरणान्तिक वेदनाय पुसा । अल्पायुया चिं । हानं उन्नतिया लँपुइ अवरोध खः । गुम्ह व्यक्ति थःम्ह स्त्री तोता परस्त्री गमन याना जुइ । उम्ह व्यक्तिया स्त्री नं थःगु काम इच्छा पूर्ति यायेत थःम्ह पुरुषया मार्ग अनुशरण मयाइ धकाः सुनां धायेफु । थुकिया प्रमाण जातक बाखँ छपु प्रस्तुत याये ।

अनित्थिगन्ध छम्ह राजकुमार खः । कालान्तरे उम्ह राजकुमार स्त्री धूर्त जुया थःगु पतनया गाः थःम्हं म्हुल । परिणाम थ्व जुल, वं थःगु देश पितिका च्वने माल । थः स्त्री नापं वनवास वन । थः भातया दुर्गन्ध हावांकःम्ह मिसा राजकुमार फलफूल माः वंतले जंगले च्वंम्ह तपस्वीलिसे सहवास याइम्ह जुल ।

थुगु उदाहरणये निखें हे धूर्तता खने दु । थुकें स्पष्ट जू मिजंत जक

स्त्री धूर्त जुइ मखु, मिसातनं पुरुष धूर्त जुइ धइगु । थुजागुली विशेषतः मिसा जातिं संयम हये फेकेमाः । मखुसा थुकिया परिणाम काय-म्ह्याय् सन्तानपिन्त जक मखु थःसम्बन्धित पिन्त तकनं असर परे जुइ । थःजक विनाश व पतन जुयां मगाः । थःगु कुल वंश परम्परा थ्यंकं हानि जुइ । थ्व निम्न खँ स्पष्ट जुइ-

- १) काम तृष्णाय् वशीभूत जुया, भुले जुया च्वनीपिं स्त्री पुरुषपिनि स्वास्थ्य तस्सकं स्यनी । तःतधंगु रोगया शिकार जुय । थुमिगु थ्व असर प्रतिसन्धि बीजावस्था निसें थुमि सन्तानयात लावनी ।
- २) प्रतिसन्धि अवस्थानिसें दयावगु रोगया कारणं काय-म्ह्याय्पिं मचानिसें हे रोगाहा जुया रुपलावण्य परिशुद्ध मजूपिं, बःमलापिं अल्यायुपिं जूवनी ।
- ३) स्यंगु स्वास्थ्ये निर्मलगु नाम स्कन्ध निर्मल व परिशुद्ध मजुइगुलिं मन स्थिति दुर्बल चिकिधं जूवनी ।
- ४) बुद्धि मन्द व कमजोर जुइ ।
- ५) मानसिक क्रियाकलाप व बुद्धिं चिकिधंपिं काय् म्ह्याय्पिंके बाँ-बाँलागु ज्याया अभिवृद्धि यायेगु शक्ति दइ मखु ।
- ६) थः कत उभययात पीडा व कष्ट जुइगु ज्या याना यंकिगुलिं निरन्तर पतन व विनाश हे जक जुया च्वनी ।

वस्तुतः धात्थेगु अनुकरण उजागु जुइ, गुकिं याना थः कतः निखलयात सुधार याना बिइ । मिसा जातिं मिसा जातिया हे अनुकरण यायगु खःसा असिताभू राजकुमारीया अनुकरण याये फयकेमा असिताभू छम्ह क्षत्रीया कन्या खः । ब्रम्हदत्त राजकुमारया गृहणी । वाराणसी जुजुया काय ब्रम्हदत्तया परिष खना थारा न्हुल । राज्यं च्यूत जुइ धका ग्यात । शंका उपशंकां थाय् काल । काययात देशं पितिना छ्ववत । राजकुमार थः स्त्रीअसिताभू ब्वना हिमालये वन । अन पर्णशालाय् वास याना फलाहार याना जीविका याना च्वन । छन्हु राजकुमार छम्ह किन्नरी खना आशक्त जुल । किन्नरी लिना वन ।

राजकुमारीं मती तल “जिम्ह स्वामीं जिं दयकं किन्नरी लिना वन ।
एक पक्षीय प्रेमया छुं मू मडु ।

राजकुमारीं बोधिसत्त्व तपस्वी याथाय् वन । कसिण ध्यान भावना
सयकल । अभिज्ञा व समापत्ति लाभ याना थःगु आश्रमय् वल । राजकुमारीं
धाल कुमार ! छपिन्त यक्व यक्व धन्यवाद । छपिनिगु कृपां जिं ध्यान
सममापत्ति लाभ याय् फत । किसियागु दन्त कःतिं फाय्थें छपिनि प्रति
दुगु माया व ममता जिं चप्फुइ धुन । थुलि धया राजकुमारं स्वया च्वकं
थःममाथथाय् वन । थुजागु सदाचार पूर्ण चार्तुय मिसा जातियाके माःगु
गुणत खः ।

यदि थुजागु आदर्शयात आदर्श भाःमप्युस्य स्त्री व पुरुष निखलनं
दुराचारी जुल धाःसा अले छु इमि काय-मृत्याय् व सम्बन्धितपिं चरित्रवान
व नैतिक आचरणं सम्पन्न पिं जुइमफइला ? छु इमित सज्जनपिसं भिं
धका भापीला ? असम्भव ! गुम्ह व्यक्ति स्त्री धूर्त जुइ, व स्वयं च्यो समान
जुइ छाया् धाःसा व उम्हव्यक्ति—

- १) मिसातय्सं धाःथें च्वनी माली ।
- २) इमिगु इच्छा पूर्ति याये माम्ह जुइ ।
- ३) इमिसं धाक्व धाक्व धन सम्पत्ति बिया च्वने माली ।
- ४) इमिगु ज्या याना बिया च्वने माली ।
- ५) इमिगु पाखें थःगु चरित्र भ्रष्ट जुइका च्वने माली ।
- ६) अले मखुगु लँ धका सीक सीकं नं मिखा तिसिना च्वने माली ।

उलि जक मखु—

बल वन्ता दुब्बला होन्ति, पञ्जावन्तापिं हायरे ।

चक्खुमा अन्धका होन्ति ये इत्थीनं वसंगता ॥

गुपिं व्यक्तिपिं स्त्रीया वशे वनी उपिं—

- १) शारीरिक व मानसिक बलं पूर्ण जुयानं दुर्वलपिं जुइ ।
- २) प्रज्ञावानपिं जुयानं प्रज्ञा हीनपिं जुइ ।

३) मिखा दयानं मिखा कापिं थें जुइ ।

थन स्त्रीधूर्त पिनिगु गति गथे जुइ धैगु क्यनेया नितिं लोह कुम्भी जातक संक्षिप्तं न्ह्यथने -

काश्यप तथागतया पाले महाजन पुत्रपिं प्यम्ह दया च्वन । इमि मां अबुपिं परलोक जुया वन । इपिं अबुपिनि सम्पतिया थुवात जुल । सल्लाह जुल पासापिं ! भीी अबुपिसं यक्व धन सम्पति तोता थकल ! आः भीीसं थ्व धन छु यायेगु ?

छम्हसिनं धाल- भिंगु सालि (मसिन) जाकियागु भोजन यायेगु ।

मेम्हं धाल- भिंभिं सासागु मधि चधि नयेगु । हानं मेम्हं धाल- भिंभिंगु अयला त्वनेगु । तर स्वीकारत्मक लिस पिहाँ मवो ।

अन्तय् प्यम्हम्हं सुभाव बिल । जिगु खं न्यो । भीीसं मेमेगु छुं हे यायेगु मखु । तिसा वस या लोभ क्यनाः ल्यासे ल्यासे पिं म्थ्याय् मस्तेत ह्येका हया इपिं लिसय रसरंग यायेगु । थ्व खें सकलें छरू मत जुल, इमिगु जीवन इमिगु सम्पत्ति फक्कं थुकी पात । दक्वं फुत । प्यहं नर्कगामी जुल ।

थ्व बाखनं भीीत चेतावनी बिया च्वंगु दु । मिथ्याचार कर्म धैगु गुलि भयंकर । उकिं सुख व आनन्दया इच्छा याइम्ह व्यक्तिं काममिथ्याचार कर्म तोते माल ।

सुख व आनन्दया प्यंगू खँ खः असत्य खँ मल्हायेगु । छको बुद्ध बेलुवनया कलन्दकनिववापे बिज्या च्वन । अबले आयुष्मान राहुलं अम्बलट्टिकाय् च्वं च्वन । छन्हु बुद्ध सन्ध्याइले विहार. दना एकान्ते गन राहुल च्वना च्वंगु अम्बलट्टिका खः अन बिज्यात । राहुलं तापाकं निसें बुद्धयात खन । आसन लाया तुति सिलेगु लःतया बिलल । अनं लिपा भगवानयात अभिवादन याना राहुल छसिलिक्क फेतुल ।

बुद्धं भतिचा ल्यं दुगु लःथले तया आयुष्मान् राहुलयात सम्बोधन याना बिज्यात । राहुल छं थ्व थले च्वंगु भतिचा लः खँ मखुला ?

खँ भन्ते !

राहुल ! इमिगु श्रमणत्व थ्वथेहे अल्प खः गुपिके सीक सीकं चायक

चायकं असत्य खँ ल्हायगुली लज्जा मदु ।

बुद्ध ल्यँ दुगु लः वांछ्वया राहुलयात सःता बिज्यात । राहुल !
भतिचा ल्यँ दुगु लः वां छ्वयागु खँ मखुला ?

खँ भन्ते ।

राहुल ! इमिगु श्रमणत्व थ्व वां छ्वयागु लः थें खः । गुपिके सीक
सीकं चायेक चायेक असत्य खँ ल्हायगुली लज्जा मदु ।

बुद्ध लःथल भ्वपुइका राहुलयात धया बिज्यात । राहुल भ्वपुइकाःगु
थ्व लःथल खँ मखुला ?

खँ भन्ते !

राहुल इमिगु श्रमणत्व थ्व थेंहे भ्वपुया च्वंगु लः थलथें खः गुपिकं,
सीकं सीकं चायक चायकं असत्य खँ ल्हायगुली लज्जा मदु ।

बुद्ध हानं लःथल थःपुइका राहुलयात धया बिज्यात । राहुल ! रिक्तगु
तुच्छगु खालिगु थ्व लः थल खँ मखुला ?

खँ भन्ते ।

राहुल इमिगु श्रमणत्व थ्वथें हे तुच्छ व खालि खः, गुपिके सीक
सीकं चायक चायकं असत्य खँ ल्हायगुलि लज्जा मदु । अन्ते बुद्धं धया
बिज्यात- राहुल गुम्ह व्यक्तियाके सीकसीकं, चायक चायकं असत्य खँ
ल्हायगुली लज्जा व शरम मदु व उम्हं व्यक्तिं मयाइगु पाप कर्म छुं मदु ।
उकिं ख्यालं जकनं मखुगु असत्य खँ ल्हाय मखु धका शिक्षा धारण यायेमा ।

अतएव सुख शान्ति व आनन्दया इच्छुक व्यक्तिं असत्य खँ ल्हायगुलिं
अलग जुया च्वने माल ।

सुख शान्ति व आनन्दया न्यागूगु लँ खः सुरापान मयायेगु । स्त्री
धूर्त जुइगु गथे विनाश व पतनया कारण खः । अथेहे सुरापान यायेगु नं
पतनया कारण खः ।

१) अमूल्य समय बरवाँद याइ ।

२) दुगु धन सम्पत्ति विनाश याइ ।

- ३) सःगु स्यूगु विद्याहीन जुइ ।
- ४) बदनाम जुइ ।
- ५) उन्नति जुइयगु ज्या यासानं उन्नति याय फइमखु ।
- ६) आदर गौरववया अभाव जुइका च्वनी ।
- ७) काय म्थ्याय्पिन्त सुरासेवनया लँ क्यनीम्ह थें जुइ ।
- ८) दनेगु फेतुइगुली कष्ट जुइका च्वनी ।
- ९) सञ्चित धन सम्पत्तिया विनाश कारणं काय म्थ्याय्पिं विद्या मदुपिं जुइ । सुखं च्वने दइपिं जुयानं दुःखी जुइ ।
- १०) विचारयाय् सःपिं काय म्थ्यायपिसं दोष वीका च्वने माली ।
- ११) विवेक विचारहीन जुया ल्हाय् मज्युगु खं ल्हाइ । याये मज्युगु ज्या याइ । अले दण्डया भागी नं जुइ ।
थथे हे सिगालोवाद सुत्रय् बुद्धं सुरापानया खूगु दोष कना बिज्यागु दु ।
- १) थनया थनस दुगु धन द्रव्य तिसा वसः छें, बुँ इत्यादि विनाश जुइ ।
- २) थःगु छें च्वपिं मां अबु, दाजु किजा तता केहेपिं नोकर चाकर तथा जलाखःलापिं लिसे ल्वापु जुइ ।
- ३) थःगु शरीरे रोग जुइ । मिखा, छ्र्यों, जँ, म्हँ स्याइ । स्यें, स्वँ स्यनी । मगज, न्ह्यप्पु गनी। मिखा कमजोर जुय । शरीर कमजोर जुइ । याकन बुद्धत्वे थ्यनी । अनेककथं पीडा व कष्ट जुइ ।
- ४) अकीर्ति फैले जुइ । सकसिनं धिक्कार याका च्वने माली ।
- ५) लज्जा शरम मदुम्ह जुइ ।
- ६) बुद्धिहीनम्ह जुइ ।

थन पाठकपिन्त सुरापानया परिणाम स्पष्ट यायेत बाखँ छपु न्ह्यथने—

न्हापा काशी देशय् जुजु छम्ह दु । व सुरासेवी वव मांसाहारी । छन्हु तसकं योम्ह काय्यात ममले तया काय्नाप म्हिता च्वन । महारानी

वया बिनित्ति यात- 'महाराज थौं उपोसथ दिन जूगुलिं गन नं मांस मदु ।

अबले जुजु अयेलाखं काया च्वने धुंकल । महारानीं बिनित्ति याःवोगु
खँ न्यने मात्रं जुजुं जरंग तं पिकया धाल- जिथें जाम्ह जुजुयात मांस
मदु धयागु गथे ? जित मांस अर्के जुइला ? थ्व छु मांस मखुला ? धया
मुले च्वंम्ह कुमारया छ्यो व म्हँ छुटे यात । वांछ्वया धया, का हुं थुकिया
तुरुन्त तरकारी दयेका हति ।

कन्हे जुल । जुजुं न्यन, 'रानी ! कुमार गो गन वन ? हा सःनं मदु ।
मदँनिला ? पुत्र शोकं दग्धम्ह महारानी सिमा कोदले थें कोदल । जुजु
छक्क व स्तम्भित जुल । थःगु भूल खन । पुत्रशोकं संतप्तम्ह जुजुं धाल
मखुथें जुल । जिं थ्व छु ज्या याय् लात । प्राण समानं प्रेम याना तयाम्ह
याकः कायया हत्या याना मांस नापं जिं नया । थ्व दाह जुजुया नितिं
जीवन अन्त्य तकं न्हू जुया च्वन ।

वस्तुतः सुख शान्ति व आनन्द गनं पिने मखु । थःथ पिंकेहे दु ।
सुयागुं ल्हाती मदु, थःथः पिनिगु हे ल्हाती दु । सुनां बरदान बिया दइगु
मखु । थ थःपिसिं हे पालन याःसा जकं दइगु । थ्व न्यागू शिक्षाया पालन
हे सुख शान्ति प्राप्ति जुइगु खः । उकिं थ्व न्यागू शिक्षा क्वातुक ज्वना
मानव अधिकार सुरक्षित यायेत प्रत्येक मानव न्ह्यब्वय् माल ।

५.

सह यायेगुया सहषगुण

न्हापा काशी देशय् जुजु छम्ह दु । व जुजुया सल, किसि, रथ, सेना, धन फुकं परिपूर्ण जुयाच्चन । कोशल धैगु देशय् दीघित धैम्ह जुजु दु । थ्व जुजु धाःसा ब्रम्हदत्त जुजुयासिकं दुर्वल । उकिं ब्रम्हदत्त जुजुं कोशल देशय् हममला यात । तर कोशलया जुजु मल्वासे राजपाट फुकं त्वःताः रानी छम्ह ज्वनाः बिस्वुवन । बिस्वुं वनाः थः शत्रु जुजुया देशय् छम्ह कुमाःया छैय् सन्यासीया भेषं च्वंच्वन । छुं काल लिपा रानीया गर्भय् दत । गर्भवती रानीया तलवार सिलागु लः त्वनेगु व चतुरङ्गी सेना स्वयेगु तृष्णा जुल । थ्व खँ रानी थःम्ह स्वामीयात कन । जुजुं धाल- “रानी ! भ्नीगु विपत्ती छं खना च्वंगु हे दु । थजोगु अवस्थाय् छंगु इच्छा गथे याना पूर्ण याना बीगु ।”

“भो स्वामी ! यदि थ्व जिगु इच्छा पूर्ण मजुल धाःसा जिगु प्राण ल्यनीमखु धकाः सीका बिज्याहँ ।”

उगु अवस्थाय् काशीराजया पुरोहित कोशल जुजुया त्वाय् जुयाच्चन । जुजुं जिम्ह त्वाय् नं जिगु आपत तरये याना बीला धैगु आशां त्वाय्या थाय् वना खँ फुकं कन । कन्हय् कुन्हु थः त्वाय्या कलाःयात छकः स्वःवल । खनेवं “कोशलराजज कोखय् दु, कोशलराज कोखय् दु” धकाः खुशी जुयाः तःतःसलं हाल । अनलि धाल- “देवी, छिसं छुं धन्दा कायेम्वाः, छिगु इच्छा जिं फुकं पूर्ण याना बी ।”

थथे धया महारानीयात शान्त्वना बिया लिहाँवन । पुरोहित

काशीराजया थाय् वनाः थथे धाल- “महाराज ! कन्हय्यागु साइतय् सुथ न्हापां सारा सेना सजेधजे यानाः अस्त्र शस्त्रं सुसज्जित याकाः मैदानय् खडा याना हानं तरवार लखं सीकल धाःसा साप भिं ।”

काशीराजनं पुरोहित धाःगु खँ सेनापतियात सताः न्यंकल । कन्हय् कुन्हु सेनात सामेल जुल । तललवार लखं सिल । रानीया इच्छा पूर्ण जुल ।

लला पूर्ण जुसेली महारानीया गर्भं पुत्र छम्ह जन्म जुल । व मचायात ‘दीर्घायु कुमार’ धकाः नां छुत । दीर्घायु कुमार शुक्ल पक्षया चन्द्रमा थें न्हियान्हिथं बढ्य जुल । मचा साप हे तीक्ष्ण बुद्धि दुम्ह जुयाच्चन । वं गुलि ब्वनेमाःगु विद्या खः याकनं सयेका काल । तर मां-बौयात धन्दा जुयावल । थ्व मचायागु कारणं थःपिन्त छुं विघ्न जुइला धैगु दीर्घायु कुमारयात शहरं पिने ताःपाःगु गामय् यंकल । जुजु व रानी कुमाःया छेय् च्वनाच्वंगु नौ छम्हसिनं सीकल । व नौ न्हापा कोशल जुजुया थाय् हे नोकरी यानाच्वम्ह खः । न्हापायागु खँ छुं विचार मयासे ब्रम्हदत्त जुजुयाथाय् वना कोशल देशया जुजु व रानी निम्ह कुमाःया छेय् च्वनाच्वंगु हाल कंवल । ब्रम्हदत्त जुजुं उघिमय सिपाहीतय्त सःताः थथे हुकुम बिल- “उमित सँ मोडय् याना पाता कसय् यानाः नाय्खिं बाजं थाकाः सडक सडकय् दुवातं दुवातय् यका नगरया दक्षिण द्वारय् यंकाः प्यकू टुक्रा यानाः प्यंगू दिशाय् त्वलाः ब्यू धकाः हुकुम बिल ।”

‘हवस् देव’ धकाः सिपाहीतय्सं जुजु व रानीयात प्यपुंक पाता कसलय् यानाः सँ मोडय् याना, नाय्खिं बाजं थानाः सडक सडकय्, दसवातं दुवातय् यंकाच्चन । उगु हे बखतय् दिर्घायुकुमारनं मां-बौपिनिगु दर्शन मजुगु ताहाल दत धकाः दर्शन यायेत वयाच्वंगु, थुखे मां-बौपिन्त अथे याना यंकाच्वंगु खंबलय् तस्संक अफसोच यात । बुद्धिमानम्ह मचां थःगु दुःखयात प्रकाश मयासे लस्करया अन्तरगत जुया मां-बौयागु विपत्ति स्वयाच्चन । जुजुं थः पुत्रयात खन । खनेसाथं धाल- “तात दीर्घायु, भक्त सुयातं तोरये यायेमते । ताःकाल तक वैरी भाव तयाच्चनेमते । वैरीयात वैरी भावं बदला कायेगु स्वयेमते ।”

थुगु रूपं वारंवार धयाच्चन । यंका च्वपिं सिपाहीतय्सं धाल- “थ्व संघनायक भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया च्वसुमाः

जुजुं स्वैत खं कनाच्वंगु ल्या ! हानं थ्वया काय् गन दु । सीत्यःगुलिं वेंला मजूला ?”

जुजुं धाल- “जि वें मजू । जिगु खं अजोम्ह बुद्धिमानम्ह मनुखं जक सीका, थ्वीकाकाइ ।”

आखिरय् जुजु व रानीयात दक्षिण द्वारं यंका प्यकू टुक्रा यानाः प्यंगु दिशाय् ह्वलाछ्वत । प्यम्ह न्याम्ह सिपाहीत पहरा तयाः बाकी फुकं ल्याहाँववल । दीर्घायु कुमार नगरय् दुहाँवनाः प्यंगः न्यागः अय्लाः सिसि कयाहल, पाः च्वनाच्वपिं सिपाहीतय्त मानय् याना त्वंकल । अय् लाखं मस्त जुयाः सिपाहीत उखें थुखें बेहोस जुयाः ग्वारातुल । उथाय् दीर्घायुकुमारं थ-बौयागु वांछ्ववयातःगु शरीरया टुक्रा जम्मा यानाः चित्ताय् तयाः अग्नि संस्कार याना प्रदक्षिणा याना ल्याहावन । थुगु फुकं घटना ब्रम्हदत्त जुजुं कःसिइ च्वना च्वंगु बखतय् खंगु जुयाच्वन । ब्रम्हदत्त जुजुया मनय् दुःख ताल - “थुलिमछि जि मनूत दु, सुनां हे छुं खबर ब्युवःगु मखु । पक्का नं कोशलल देशया जुजुया थःलाःम्ह जुय । अहो ! जिगु अनर्थया निम्ति मखा सुनानं जितः छुं धाः मवःगु ।”

थुखे मचा जंगलय् वनाः प्वाः जायेक ख्वल । अनं वया ब्रम्हदत्त जुजुया हात्तिसारय् वनाः अनया नायः जुया च्वंम्ह किसिमागःयात धाल- “गुरु ! छपिंथाय् च्वना जि शिल्प स्यनेगु इच्छा दु ।”

किसिमागः नं सहर्षपूर्वक स्वीकार यात । कुमार सुथयागु पहरय् वनाः सितार थाना उकिया सुरय् मधुर म्ये हालीगु जुयाच्वना छन्हु जुजुया न्हापां न्त्यलं चाल । दीर्घायुकुमार सदाया थे. म्हे हालाच्वन । जुजु म्येय् मग्न जुया न्यनाच्वन । लिलपा जुजु च्यः छम्हसित “व म्ये हाःम्ह मचा सुख : ? स्वया वा” धकाः आदेश बिल । किसिमागःया शिष्य धकाः खबर बिल । “अथेजूसा वयात जिथाय् ब्वना हतिसा” जुजु आदेश बिल । “हवस् महाराज ! धकाः सेतु वन । दीर्घायुकुमारयात ब्वनाहल ।

जुजु कुमारयाके न्यन - “सुथया पहरय् दनाः मधुर सलं म्ये हालाम्ह छ खःला ?”

कुमारं धाल- “खः महाराज !”

जुजुं धाल - “आः नं छकं हाःसा ।”

“हवस् महाराज !” धकाः जुजुयात खुसी यायेगु लागि न्हापायासिक बालाक सितार थाना म्ये हाल । जुजु खुसी जुयाः धाल- “कुमार ! छ जिथाय् च्वं ।”

कुमारं धाल - “हवस् महाराज !”

तामदुवं दीर्घायुकुमारया सेवा व आचार विचारं काशीराजया विश्वास पात्र तथा हित-चित्त मिलय् जूपिं पासापिं मध्यय् छम्ह जुल ।

छन्हु काशीराज शिकार भित्तेत वन । रथ हाँकय् यायेगु ज्या दीर्घायुकुमारयात बिल । वं थजोगुनकसां रथ हाँकय् यातकि सैन्य हे छखे लावन । ताउबीक रथ ब्वाका यंका च्वंगुलि जुजु थाकय् जुल । जुजुं रथ दिकी धाल । बल्ल कुमारं रथ दिकल । जुजुं धाल- “कुमार ! जि तस्सकं त्यानुल, विश्रामम छकः यायेगु इच्छा जुल ।

कुमारं “हवस् देव” धकाः जुजात रथं क्वकाल । छगू थासय् फयेतुत । जुजु कुमारया मुलय् छयों दिका आराम काल । थाकय् जूगुलिं उघिमय् अनसतुं न्त्यःवयेका च्वंगु खना दीर्घायुकुमारं मती तल - “थ्व जुजुं मखुला जिमित अनर्थ याःगु । थ्व हे जिमिगु देश लाका काल । हानं सल किसि, रथ, सेना, खजाना आदि फुकं लाका काल । उलि जक मखु जिमि मां-बौपिन्त नं दुवाटं दुवाटय् चाःहिइका बेयज्जत याना आखिरय् अत्याचार पूर्वकं स्याना हे बिल । थुकिया बदला कायेगु मौका थ्व हे मखुला ?”

थथे मती तयाः स्यायेत लवार नं पिकाल बौ नं धाःगु खँ भस्स लुमनावल - “पुत्र दीर्घायु ! छं तःधं चीधंयागु वास्ता तयाः च्वने मते । वैरीयात वैरी शान्त यायेगु स्वयेमते । वैरीयात अवैरी शान्त यायेगु स्वः ।”

बौयागु अन्तिम वचन हृदयय् स्वचाना च्वंगु दु । बौयागु वचनयात शिरोपर याना छवत । न्हापायागु खँ छकः लुमंकीगु, स्यायेत तलवार पिकाइगु । हानं बौयागु वचन लुमना वयेवं क्रोध शान्त जुइगु । थुगु रूपं

स्यायेत तक्वःमछि तलवार ल्त्वन । जुजु आकाभाकां दन । जुजु न्त्यलं
दनावःगु खना महाराजयात छु जुल धका कुमारं न्यन ।

जुजुं धाल – “युवक ! थौं जित कोशल देशया जुजुया काय् दीर्घायु
धैम्हसिनं निकू टुक्रा जुइक पालाबिल धका म्हन । उकिं जि ग्याना न्त्यलं
चाल । उलि धायेमात्रं दीर्घायुकुमारं देपागु ल्हातिं सँ ज्वनाः जवगु ल्हातिं
तलवार ज्वना धाल – “कोशल देशया जुजुया काय् दीर्घायु धैम्ह जि हे
खः । छं जिमिगु सल, किसि, रथ सेना, देश, खजाना आदि फुकं लाका
काल । उलि जक मखु जिम्ह मां-बौपिन्त बेइज्जत यानाः अत्याचार पूर्वक
स्याना बिल । उकिया बदला कायेत हे जिं छन्त थन हयागु खः ।”

थ्व खँ न्यना जुजु दीर्घायुया पाली क्वय् ग्वारा ग्वारा तुला धाल –
“पुत्र दीर्घायु ! छं जितः जीवन दान ब्यू । पुत्र दीर्घायु । छं जितः जीवन
दान ब्यू ।”

कुमारं धाल – “जिंला छन्त जीवन दान बी, छं जितः जीवन दान
बीला ?” परस्पर जीवन दान बीगुली ल्हा मिलय यात । हानं गुबलें द्रोह
मयायेगु सत्य कराल यात ।

जुजुं धाल – “कुमार रथ हाँके याः ।”

कुमारं “हवस देव” धका रथ हाँकय् यात । थुगु रूपं हाँकय् यातकि
तुरुन्त हे सैन्यपिं दुथाय् थ्यंकेयंकल । सैन्य सहित जुजु देशय् लिहाँ वल ।
मन्त्री भाइ भारदार सिपाही फुकं सामेल याकल । अले जुजुं सकलस्या
न्त्यःने न्यनाबिज्यात – “भो मन्त्री, भाइ भारदारपिं ! थन छिमिसं सुनानं
कोशल देशया जुजुया काय्यात खंसा वयात छु यायेगु ?”

गुम्हेसिनं धाल – “महाराज ! जिं वयागु छय्यो ध्यने” । गुम्हेसिनं
धाल– “महाराज ! जिं वयागु तुति ध्यने” । गुम्हेसिनं धाल – “महाराज !
जिं वैगु न्हाय्यं ध्यने ।” थुगु रूपं छम्हसिनं छगू, छम्हसिनं छगू तालं धाल ।

जुजुं अन मुनाच्चपिं सकल परिवारया ख्वाः स्वयाः धाल – “का स्वः
थ्व हे खः कोशल देशया जुजुया काय् । थ्व जितः जीवन दान ब्युगु दु ।
जिं नं वयात जीवन दान बिया । उकिं छिमिसं वयात छुं याये दइमखु ।”

ब्रह्मदत्त जुजुं न्यन - “पुत्र दीर्घायु ! छन्त छं बौनं सीत्ययेका
अन्तिमय् बियाथकूगु उपदेशया अर्थ छु खः ?”

“देव ! तःधं धकाः धाःगुया अर्थ ताकाल तक वैर याना च्वनेमते
धाःगु खः । चिकिधं धका धाःगुया अर्थ भट्ट सुयातं तोरये यायेमते धाःगु
खः । हानं वैरयात वैर शान्त यायेगु स्वयेमते धाःगुया अर्थ छलपोलं जिमि
मां-बौपिन्त स्याः थेंतुं जिं न छलपोलयात स्याःगु जूसा छपिनि हितैषितय्सं
जितः बा.की अवश्य तइमखु । उकिं वैर वैर शान्त जुयमखु धाःगु जिं
छपिन्ति जीवन दान बिया, छपिसनं जितः जीवन दान बिल । अवैरिं वैर
शान्त जुल ।”

थुगु खँ न्यनाः जुजु खुसी जुया दीर्घायुयात वया मां-बौपिनिगु फुक्कं
राज्यादि लित बिल । थः म्प्ययाय् व हे राजकुमारनापं विवाह याना बिल ।

धार्मिक शिक्षा व उकिया आवश्यकता

मानव समाजे गबले तक युवकपिसं सुधार पाखे दृष्टि तइ मखु उबले तक देशे गुगु क्षेत्रे नं सुधार याये फइ मखु । देशया सम्यक निर्माणया आधार पृष्ठ युवकपिं खः । उकिं इमिगु नुगले धार्मिक शिक्षा जायके माःगु आवश्यकता दु । शिक्षां ज्ञान प्राप्त जुइ । मनुखं ज्ञानया इच्छा याइ । थःगु पूणृताया नितिं थःगु विकाशया नितिं नं शिक्षाया लिधंसा काइ ।

थै थ्व हे धार्मिक शिक्षाया अभावं याना मानवं मानवतायात म्हसीके मफया च्वन । बौद्ध जुयानं बौद्धपिसं याये माःगु कर्तव्य छु मसिया च्वन । उकिं भविष्ये वइपिनिया नितिं लं क्यनेत धार्मिक शिक्षाया तस्सकं आवश्यकता दु । छायाधाःसा धार्मिक व्यक्तिपिनिगु पाखे हे प्राणीपिनिप्रति सदभावना दये फइ । अले विश्वे कल्याण याय् फइ । सर डा. राधाकृष्णया धापू कथं “सच्चा धार्मिक व्यक्ति छम्ह अद्रुछम्ह क्रान्तिकारी जुइ । वं दक्व मभिंगु यात क्षणभर हे नष्ट भ्रष्ट याना सदभावना व शान्ति स्थापना याइ ।”

धात्थें नुगः मस्यास्य धाल धाःसा मानव जीवने भोजन व वस्त्रया गुलि आवश्यकता दु, उकिया नितिं मानवपिं गुलि आकुल तथा उत्सुक जुइइगु खः उलि हे इपिं शिक्षाया पिपासु जुया च्वनी ।

थौं चिकिचाधिकःम्ह मचां थःगु देशया भूगोल इतिहास जक मखु विश्वया भूगोल व इतिहास तकं ब्वना च्वनी । तर वइके मैत्री, करुणा, दया तथा शान्ति धयागु छु धका न्यंसा सन्तोषजनक उत्तर बी फइ मखु ।

थौं भीगु शिक्षाय् नं धर्मया छुं स्थान मदुगु कारण दया, करुणा, बन्धुत्वव, प्रेम, परोपकार व कर्तव्यपरायणता आदि सद्वृत्ति पाखे ध्यान मदया वना च्वन ।

धार्मिक शिक्षा दुगु व मदुगुया विशेषता क्यनेत छुं खँ थन न्ह्यथने । अंगुलिमालया न्हापांम्ह गुरुया पाखें खःगु शिक्षा प्राप्त मज्जुगुलि नर हत्या यायेत तक नं लिफ मस्वल । लिपा भगवान बुद्धया पाखें सत् उपदेश न्यना नर हत्या यायेगु तोता शील सदाचारं सुशोभित जुल । लिपा भिक्षु जुया अर्हत् तकं जुया वन ।

भौतिक धन सम्पत्ति मदुसानं यदि वयाके धार्मिक शिक्षा दत धाःसा वयात भौतिक धन सम्पत्तिया प्रलोभन क्यंसानं उकियात तिरस्कार याःगु छगू उदाहरण प्रस्तुत याये । कुष्ट रोग जुया च्वंम्ह सुप्रबुद्ध धयाम्ह छम्हमनु दु । व फोना फोना थःगु जीवन निर्वाह याना च्वंम्ह खः, व न्यासितक नं वने मफु । घिस्रे घिस्रे जुया वना च्वनी । छन्हु व छथाय् हुल हुल लस्कर खन । अन दान बियाच्वंगु जुई धका मती तया घिस्रे जुजुं अन वन । तर अन भगवानं परिषद्पिन्त उपदेश बिया च्वंगु खन । सुप्रबुद्धया तस्सकं प्रीति उत्पन्न जुल । वं एकाग्र चित्तं उपदेश न्यन उपदेशया अवसाने श्रोतापन्न जुल । अनलि सुप्रबुद्ध थः वने माःथाय् वन । इन्द्रं वयागु चित्तं परीक्षा यायेत आकाशे दिना वना च्वंम्ह सुप्रबुद्धयात धाल “हे सुप्रबुद्ध छ साप गरबि जिं धयागु खँ छगू न्यनेसा छन्त माक्व धन बिइ” सुप्रबुद्धं व छु खँ धका न्यन । इन्द्र धाल बुद्धयात बुद्ध धका धाये मत्य । धर्मयात धर्म धका धाये मत्य । संघयात संघ धाये मत्ये । सुप्रबुद्धं व खँ न्यना इन्द्रयात छ सु धका न्यन । जि देवराज इन्द्र खः धका लिसः बिल । सुप्रबुद्ध ‘छ स्वबले जि गरीब धका च्वनाला ? जिके न्हेता प्रकारया धन दु धका धाल । व धन खः-

१. सद्धा धन (श्रद्धा धन)
२. शील धन (शील धन)
३. हिरि धन (लाज धन) पाप कर्म यायेगुली लाज
४. ओत्तप्प (त्राश धन) पाप खना ग्यायेगु

५. सुत धन (श्रुतधन)
६. चाग धन (त्याग धन)
७. पञ्जा धन (प्रज्ञा धन)

इन्द्र भगवान बुद्धयाथाय वना थःम्हं सुप्रबुद्धयात परीक्षा यानागु खँ न्त्यथन । भगवान बुद्धं धया बिज्यात छ छम्हला छाया, छर्थेजापि दोछिम्ह इन्द्र वना परीक्षा यासानं वड्गु चित्तयात विचिलित याय फइ मखु ।

धार्मिक शिक्षा दुबले व मदुबले छु अन्तर दु धयागु स्पष्ट यायेगु नितिं खेमा महारानीया खँ न्त्यथने । खेमा सागरया छम्ह राजकन्या खः । वया विवाह मगधराज बिम्बिसार नाप जुल । जि ति बांलाम्ह सु दु धका रूपया अभियान पिकया च्वन । भगवान बुद्ध दर्शन यायेत वायगु अभिमानं लँ पना च्वन । फुक्क राज परिवार वसपोलयात दर्शन यायेत वन । तर रूपगर्भिता खेमा मवं । वं स्यू भगवानं रूपया सुन्दरताय तुच्छ क्यना बिज्याइ । बिम्बिसार जुजुं वेणुवनयागु सौन्दर्य म्ये दयेका सखि तयेत हायके बिल । व म्ये न्यना खेमा महारानी वेणुवन स्वः वनेगु मती तल । सखीपिं नाप वेणुवन वन । अन वयात भगवान बुद्धया दर्शन चुलात । शास्तां वयागु रूपया अभिमान निष्फल क्यनेत थःगु योगवलं निम्ह अप्सरा दयेकल । अप्सरापिसं जवं खवं च्वना पंखा गायका च्वन । खनेवं खेमां विचार यात । थुमि न्त्योने जि छु बांला ? जि ला दासी जुइत न योग्य मजू । जिगु रूपया अभिमानं जित नाश याना बिल । खेमा अप्सरा पिनिगु बांलागु रूप मिखा पति हे मयास्य स्वया च्वन । भगवानं अपिं अप्सरात क्रमशः बुढी याना क्यन । शोभा भ्या हे मन्त । सँ भुइसे च्वन । क्षीण व दुर्बल शरीर जुल । पृथ्वीले भोसूवन । अन हे मरण जुल । म्ह छम्हं छुँ वायां वायां दाल । खेमां थ्व फुक्क घटना स्व स्वं बिचा यात । जिगु शरीरया नं ब्ला थ्व हे दशा जुइ तिति । भगवानं ई थ्यंक वोगु सीका खेमायात उपदेश बिया बिज्यात । उपदेशया अवशाने जन्म मरणं मुक्त जुइगु ज्ञान लाभ यात । लिपा भिक्षुणी जुइव खेमा भगवान बुद्धया शासने प्रज्ञाय एतदग्ग प्राप्तम्ह भिक्षुणी जुल ।

बर्माय उनु प्रधानमन्त्री जुया च्वंगु बखते छट्ट संगायन थें जाःगु

महान कार्यं न्ह्यब्बाना कार्यं सम्पन्न याये फुगु धार्मिक शिक्षा दुगुया दसु खः । सारा त्रिपिटक संशोधन याना छापे जुल । अट्टकथा छापे जुल । बर्मी भाषं त्रिपिटक फुक्कं अनुवाद जुल । बौद्ध देशे च्वपिं भिक्षुपिन्त व अनागारिका पिन्त बुद्धशासन कौन्सिल पाखें छात्रवृत्ति बिया बुद्ध धर्मया अध्ययन याकल । छात्रवृत्ति प्राप्त जूपिं मध्ये भी नेपायापिं भिक्षु व अनागारिपिं नं दुथ्यागु जुया च्वन ।

२०१९ साल निसें 'अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ' पाखें नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा नामं बुद्ध धर्मया अध्ययन कार्यं छगू प्रारम्भ जुल । आतकं थ्व ज्या चालु जुया च्वंगु दु । दे दंसं परीक्षा जुइ । थुकिया श्रेणीकथं १ कक्षा निसें ७ कक्षा तक पास जुम्हेसित "परियत्ति सद्धम्म पालक" धयागु उपाधि प्रदान याइ । अनलि स्वदंया कोर्ष पास जुम्हेसित "परियत्ति सद्धम्म कोविद" उपाधि प्रदान याइ ।

नेपाली बौद्ध थ्व बांलाक थू जुइ नेपाल नं छगू विश्वया दथ्वी च्वंगु देश खः । अले शान्ति नायक बुद्धया जन्म भूमि जुया थ्वया संसारे शान्ति यायेगुली थःगु हे प्रकारया उत्तरदायित्व नं दु । अझ थ्व भन हे थुइके माःगु अपवाद हे मदुगु सत्य खः । शान्ति, सदाचारहीन बौद्ध शिक्षा सम्भव मदु । चाहे व व्यक्तिगत जीवने थजु, चाहे समष्टिगत जीवने, चाहे देशगत थजु चाहे विश्वगत । उकिं भगवान बुद्धया पवित्र स्मृति हे शान्तिया महान श्रोत जुया नितिं भीगु राष्ट्रिय शिक्षाय् थ्वया आधार दयेमा । थुजोगु आधारया दर्शन तयार यायेगुली शिक्षा व्यवस्था व शिक्षण संस्थां नं ध्यान तय् हे माः । अस्तु ।

११.

अन्धकार न्यागू व आलोक न्यागू

मूल लेखक : अगमहापण्डित लेदीसयाडो

न्यागू प्रकारया अन्धकार

- १) कम्मसम्मोह अन्धकार
- २) धम्मसम्मोह अन्धकार
- ३) पच्चयसम्मोह अन्धकार
- ४) लक्खणसम्मोह अन्धकार
- ५) निब्बानसम्मोह अन्धकार

न्यागू प्रकारया आलोक

१. कम्मस्सकताजाण आलोक
२. धम्मववत्थानजाण आलोक
३. पच्चयववत्थानजाण आलोक
४. लक्खणपटिवेधजाण आलोक
५. निब्बान पटिवेधजाण आलोक

प्रथम अनधकार व प्रथम आलोक निगू मिलेयाना क्यंगु काण्ड

कम्मसम्मोह-कर्मयात मस्यूगु

प्रथम कम्मसम्मोह अन्धकार व प्रथम कम्मस्सकताजाण आलोक निगू मिले याना क्यने । उपिं निगू मध्ये कम्मसम्मोह अन्धकार धयागु कर्म व कर्मफल मस्यूगु यात धाःगु खः । कर्मयात मस्यू धयागु समस्त

प्राणीपिनि थः थः पिसं यानागु कर्म हे थः थः पिनिगु सम्पत्ति जुया च्वन । कर्म हे दायद (अंश भागी) जुयाच्वन । कर्म हे मूल कारण जुयाच्वन । कर्म हे मां बौ थःथिति जुयाच्वन । कर्म हे शरण जुया च्वन धका मस्यूगु । थःपिसं यानागु काय कर्म वची कर्म मनो कर्म मध्ये थ्व कम अकुशल खः । थ्व कर्म लिपा लिपायागु जन्मे मभिंगु फल बिइ, अपाय दुर्गती यकी धका मस्यूगु ।

थ्व कर्म कुशल खः थ्व कर्म लिपा लिपायागु जन्मे भिंगु फल बिइ मनुष्य लोके देवलोके उत्तमगु भवे यंकीगु खः धका कर्मयागु स्वभाव कमयागु लक्षण मस्यूगु यात कर्म यात मस्यूगु धका धाइ ।

कमफलयात मस्यूगु

कर्म फलयात मस्यूगु धयागु सत्व प्राणी धयापिं सिना वना अथे शून्य जुया मवं । कर्म कुर्कू थाय् कर्म यंकूथाय् कर्म वन्दोवस्त याथाय् कर्म तःथाय् जन्म कावनी धका मस्यूगु । मनूतयगु स्वाभाविक मिखां खंके मफुगु नर्क जाति अनन्त प्रेत जाति अनन्त असुर जाति अनन्त तिर्यक जाति अनन्त दु धका मस्यूगु । अकुशल कर्म यात धाःसा उगु कर्म अनुसारं उगु उगु अपाय दुर्गती वनी धका मस्यूगु । मनूतयेगु स्वाभाविक मिखां खने दुर्पि मनुष्य जाति अनन्त स्वाभाविक मिखां खंके मफुपिं मभिपिं देवतापिं अनन्त भिपिं देवतापिं अनन्त, च्वे आकाशे देव भूवन खुगु, रुपब्रह्मलोक अरुपब्रह्मलोक तनंतं दया च्वंगु दु धका मस्यूगु । दान शील भावना विभिन्न कुशल कर्म याना यंकल धाःसा उगु कर्म अनुसारं उगु उगु मनुष्य जाती देव जाती ब्रह्मा जाती उत्पन्न जुइ धका मस्यूगु । अतीत काल यागु नं आदि मद्दु, अनागतकालयागु नं अन्त मद्दु धका मस्यूगु । सत्वप्राणीपिं धाक्व थ्व संसारे थः थः पिसं यानागु कुशल अकुशल कर्म छोथाय् कुर्कू थाय् साला यंकूथाय् प्रबन्ध याथाय् ब्वना यंकूथाय् मद्दिक्क चा चा हिला च्वनी धका मस्यूगु फुक्कक कम्मसम्मोह अन्धकार धका धाइ ।

प्रथम अन्धकारया संक्षिप्त वर्णन क्वचाल ।

कम्मस्सकताज्राण प्रज्ञाआलोक

कम्मस्सकताज्राण प्रज्ञाआलोक धयागु कर्म फल स्यूगुयात धाइ ।

कर्मयात स्यूगु धयागु समस्त प्राणीपिनि थः थः पिसं यानागु कर्म हे थः थः पिनिगु सम्पत्ति जुयाच्चन । कर्म हे दायाद जुया च्वन । कर्म हे मूल कारण जुया च्वन । कर्म हे मां बौ थः थिति जुयाच्चन । कर्म हे शरण जुया च्वन धका स्यूगु । थः पिसं यानागु काय कर्म वची कर्म मनो कर्म मध्ये थ्व कर्म अकुशल खः । थुगु कर्म लिपा यागु जन्मे मभिंगु फल अवश्य बिइ । प्यंगू अपाय दुगती यंकी । थुगु कर्म कुशल खः । थुगु कर्म लिपा लिपायागु जन्मे भिंगु फल बिइ । मनुष्य लोके देव लोके उत्तमगु भवे यंकी धका स्यूगु । थथे स्यूगुयात कम्मसकताज्राण प्रज्ञाआलोक धका धाई ।

कम्मस्सकताज्राण प्रज्ञा आलोक संक्षिप्त वर्णन क्वचाल ।

कम्मसम्मोहया दुष्परिणाम व कम्मस्सकताज्राणया आनिशंस

थ्व कम्म सम्मोह अन्धकार धयागु अत्यन्त भयङ्कर जुया च्वन । लोके मिथ्या दृष्टि गुलि नं दु थ्व कम्मसम्मोहया कारणं उत्पन्न जुइगु खः । कम्मसकताज्राणया आलोक अनमतग्ग संसारे चा चा हिला च्वपिं प्राणीपिनि शरण जुयाच्चन । थ्व आलोक दःसा तिनि दान शील भावना कुशल कर्म बढे याना यंके फइ । मनुष्य सुख देव सुख ब्रह्मा सुख प्राप्त जुइ । सम्यकसम्बोधि पारमी प्रत्येकबोधिपारमी श्रावक बोधि पारमी थुपिं कुशल नं थ्व आलोकं जक उत्पन्न जुइगु जुयाच्चन ।

थ्व कम्मस्सकताज्राण आलोक अनन्त चक्रवाले दुपिं सम्यक दृष्टि मनुष्य व देवतापिंके दु । थुगु चक्रवाले न भगवान् बुद्धपिं उत्पन्न जुइमखुगु शून्य कल्पे नं सम्यकदृष्टि मनुत व देवतापिंके दु । थ्व सम्यकदृष्टि धयागु खँ कम्मस्सकताज्राण प्रज्ञाआलोक यात धाःगु खः ।

थ्व कम्मस्सकताज्राण प्रज्ञा आलोक थौं कन्हे विश्वे बौद्ध जाति व हिन्दु जाति पिंके बाहेक बाकि दुपिं मनुत व अन्धकारे लाना च्वपिं तियक जातिपिंके दइ मखु । हानं नर्क लोक अशुर लोक प्रेत लोक नं थ्व कम्मस्सकताज्राण प्रज्ञा आलोक मदुपिं हे आपा ।

थ्व आलोक मदुपिं सत्वप्राणीपिं कम्मसम्मोह अन्धकार दुने लाना च्वनी । थ्व अन्धकारे लाना च्वपिं सत्वप्राणीपिनि संसारे सुखालुपु हानं च्वे यागु मनुष्य देव ब्रह्मा जू वनीगु लँ बिल्कुल बन्द जुया क्वय् वनेगु लँ धयागु अपाय दुर्गति वनीगु लँ हे जक खुलम खुला चाला च्वनी । द्वःच्छिगु जन्म भिद्वःगु जन्म भिद्वःगु जन्म लाखगु जन्म बिते जुया वंसां आलोक क्षेत्र पाखे छको जकनं वय् फइ मखु ।

संसारया आलोक व विश्व ब्रह्माण्डया आलोक

नियत भविष्यवाणी प्राप्त जूपिं बोधिसत्त्वपिं तीर्यक जाति जुलधाःसा थ्व अन्धकारं तोप्वी फई मखु । थ्व आलोकनं तना वनी मखु । थ्व कम्मस्सकताजाण प्रज्ञा सम्यकदृष्टि आलोक बौद्ध ग्रन्थे आपाल वोसानं बुद्ध उत्पन्न जुइ मखुगु कल्प बुद्ध उत्पन्न जुइ मखुगु अनन्त चक्रवालेनं सम्मादिट्ठि मनू तयेके दया च्वनीगु कारणं लोके भगवान बुद्धपिं थ्व आलोक प्रकाश यायेया निम्ति उत्पन्नजुया बिज्यागु मखु । ‘चतुसच्चपरिवेध आलोक हे जक’ प्रकाश यायेया निम्ति उत्पन्न जुया बिज्याइगु खः । उकिं थ्व कम्मस्सकता जाण प्रज्ञा सम्यकदृष्टि आलोकयात भगवान बुद्धयागु शासने धात्थेंयागु आलोक धाय् वह मज्जिनि । संसारया आलोक विश्व ब्रह्माण्डया आलोक जक धाये बहःजू ।

थौकन्हे शासने दुने चूलावोपिं प्रज्ञावानपिसं भगवान बुद्ध उत्पन्न जुया बिज्यागु मूल उद्देश्य कम्मस्सकता जाण प्रज्ञा सम्यक दृष्टि आलोक प्रकाश यायेया निम्ति जक मखु धका थुइका थ्व आलोक जक प्राप्त जुइ मात्रं सन्तोष जुया च्वने मज्जु धइगु खँया बारे प्रज्ञावानपिसं थुकी विचार याय् माःगू तस्सकं आवश्यक जुया च्वंगु दु ।

प्रथम अन्धकार व प्रथम आलोकया संक्षिप्त वर्णन क्वचाल ।

१२.

रत्न सूत्रया निदान

भगवान् बुद्ध राजगृह नगरे वेलुवन विहारय् भिक्षुसंघपिं नाप विहार याना बिज्याना च्वंगु बखतय् वैशाली नगर अत्यन्त सुख तथा समृद्धिशाली जुया च्वन । अत विभिन्न जातिया आपालं मनूतय्सं बास याना च्वन । उगु देशे ७७७७ म्ह जुजुपिसिं पालपाः राज्य याइगु जुया च्वन । इपिं जुजुपिं छम्ह छम्हसिया छगू छगू हे प्रासाद दया च्वन । उगु प्रासादया च्वकाय् गजू छगः छगः नं तया तःगु दु । वथेतुं उद्यान पुखू आदि नं छम्ह छम्ह सिया छगू छगू रूपं ७७७७ गू हे दयाच्वन । थुगु रूपं सुख समृद्ध जुया च्वंगु वैशाली नगरे छकः दुर्भिक्ष जुल । अनिकाल जुल । अले दुःखी दरिद्र गरीब गुरुवात नय् मखना धमाधम सित । सीपिनिगु दाह कर्म मज्जुलिं लाश उखें थुखें वांछोया तल । इमिगु दुर्गन्ध भूत प्रेतादि अमनुष्यत नगरे दुहाँ वया दुःख कष्ट ब्यू वल गुकिंयाना आपालं मनूत सित । आपालं सीपिनिगु दुर्गन्धया कारणं याना सर्पया वीष समानं कडागु 'अहितवात' धयागु रोग फैले जुल । थुगुरूपं वैशाली दुर्भिक्ष भय, भूतप्रेतया भय व महामारी रोगया भय उत्पन्न जुल ।

उखु बखते देववासीपिं मुना जुजुया प्राङ्गणे वना- “भो देव ! थुगु देशे स्वंगू भय अन्तराय वया च्वन । थ्वयां न्हापा न्हेगू पुस्तातक थथे जूगु मदुनि । धर्म पालन मयापिं जुजु पिनिगु पाले जक थथे जुइयो । उकिं छपिसं भ्नीगू राजधर्मयात विचार याना बिज्याहुँ” धका प्रार्थना

यात । इमिगु खँ न्यना जुजुं थःगु पाखें छुं द्वं दुला धका बिचाःयाना सोबले छुं नं त्रुटि खंके मफया संस्थागार भवने प्रजागणपिं मुंका थथे धाल—
 “भो प्रजागणपिं ! भीगु राजधर्म्य जिं छुं त्रुटि मखना, छुं द्वं दत धाःसा प्रजागणपिसं हे उगु त्रुटि केना बिल धाःसा बेश जुइ ।”

अले प्रजागणपिसिनं छु त्रुटि खंके मफयेवं जुजुं प्रजागणपिके छु याःसा भय मदया वनी धका सल्हा काल । गुलिसिनं क्षमा पूजा (देवतापिन्त बलि पूजा) याये माल धका धाल । जुजुं इमिसं धाःथें याके बिल । तर अथे याना नं भय हरण मजू । अले गुलिसिनं थ्व लोक्य पूरण काश्याप, मक्खलि गोसाल, निगण्ठनाथ पुत्र, अजितं केस कम्बल, पकुध कच्चायन, बेलद्वसञ्जय धयापिं खुम्ह गणाचार्यपिन्त व्वना हल धाःसा भय शानत जुइ धका धाल । तर थ्व खँ मेपिनि सुयां राजि मजू । अले गुलिसिनं फुक्क धर्म स्यूम्ह, त्रिलोक्य विद्यमान जुया बिज्याना च्वंम्ह, सकल प्राणीपिनि हितसुखया नितिं धर्मोपदेश याना बिज्याम्ह, असमानगु ऋद्धि आनुभाव दुम्ह वसपोल भगवान बुद्ध भीगु देशे बिज्याकल धाःसा स्वंगू अन्तरायनं हटे जुया वनी धका धाल । थ्व खँ न्यना सकल प्रजागणपिं अत्यन्त खुसी प्रशान्त जुया भगवान बुद्ध थौं कन्हे गन बिज्याना च्वंगु धका न्यन । अले महालि धयाम्ह लिच्छवी जुजुं-भगवान बुद्ध थौंकन्हे राजगृह वेलुवन विहारे बिज्याना च्वंगु दु धका लिसः बिल । महालि जुजुं भगवान बेलुवन विहारे बिज्याना च्वंगु खँ गथे जुया स्यूगु धाःसा-प्रथमवार भगवान बुद्ध राजगृह नगरे बिज्याबले महालि नं राजगृहले वया च्वंगु जुल । हानं भगवान बुद्धयागु उपदेश न्यना बिम्बिसार जुजु सहित १ लाख १० हजार मनूत श्रोतापन्न जूगु मध्य्य महालि नं श्रोतापन्न जूगु खः । हानं बिम्बिसार जुजुं भगवान बुद्धयात वेलुवन विहार दान यागु इत्यादि खँ वं फुकं सोया वःगु जुया ‘भगवान वेलुवन विहारे बिज्याना च्वंगु दु’ धका महालि जुजुं लिसः ब्यूगु खः ।

‘महालियागु खँ न्यना मेपिं जुजुंपिसं पुरोहितया काय् व महालियात छिपिं राजगृहे वना भगवान थन बिज्याकेत बिम्बिसार जुजु याके प्रार्थना याहुँ’ धका धया आपालं जन समूह लिका महालि व पुरोहितया काय्यात

राजगृहले छोया बिल । इपिं राजगृहे बिम्बिसार जुजुयाथाय् वना सौगात चढे याना थथे धाल- “भो देव ! वैशाली स्वंगू प्रकारया भव अन्तराय वया च्वन । भगवान बुद्ध वैशाली बिज्याके दत धा:सा उगु भय अन्तराय शान्त जुइ । उकिं त्रिलोकया नाथ जुया बिज्याकम्ह तथागतयात वैशाली बिज्याकेत छलपोलं छको प्रार्थना याना बिज्यात धा:सा बडो उत्तम जुइ ।” थ्व खँ न्यना बिम्बिसार जुजुं ‘भन्ते ! भगवान बुद्ध जिगु अधिकारे मखु, उकिं छिपिं हे वना प्रार्थना या:हुँ’ धका आज्ञा जुया बिज्यात । इपिं भगवान बुद्धयाथाय् वना आदर पूर्वक वन्दना याना ‘भन्ते भगवान ! थौंकन्हे वैशाली स्वंगू प्रकारया भय अन्तराय वया च्वंगुलिं आपाल मनूत बिनाश जुल । उकिं छलपोल जिमिगु देशे बिज्याय् माल । छलपोल बिज्याय् माल । छलपोल बिज्यात धा:सा स्वंगू प्रकारया भय नं शान्त जुया वनी धका प्रार्थना यात । भगवानं इमिगु प्रार्थना न्यना थथे बिचार याना बिज्यात- वैशाली रतन सुत्र पाठ याना बिलकि भय अन्तराय हटे जुया वनी, रतन सूत्र देशना न्यना चेपेद्वल: (८४०००) प्राणीपिन्त दु:खं मुक्त जुइगु ज्ञान प्राप्त जुइ । हानं छगू कोटी चक्रवाल पर्यन्त रतन सुत्रया आनुभाव फैले जुइ । थुगु रूप स्वंगू प्रकारं महत्व दइगु खंका भगवानं इमिगु प्रार्थना स्वीकार याना बिज्यात ।

बिम्बिसार जुजुं नं भगवान बुद्ध वैशाली बिज्याय्गु स्वीकार याना बिज्यागु खबर न्यना नगरे नायखि च्वय्के बिया भगवान बुद्धया थाय् वना ‘भन्ते भगवान ! वैशालीयागु निमन्त्रणा स्वीकार याना बिज्याना ला’ धका न्यन । भगवानं- ‘ख: दायक’ धका आज्ञा जुया बिज्यायेवं ‘भन्ते, अथे जूसा मार्ग बाँलाकेगु ज्या सिमधतल्ले बिज्याय् मतेनि’ धका प्रार्थना याना राजगृहं गंगा नदी तक न्यागू योजन दुगु मार्ग माथवंके बिया छायपिके बिल । छगू छगू योजन पत्तिं विहार छगू छगू दयेके बिल । मार्ग बडो रमणीय जुइक भव्य रूपं सजे धजे याके ब्यूगु जुल । वह चुथें च्वंगु फि लाया उकी द्योने पुलितक वयेक न्यागू वर्णयागु स्वां लाया त:गु जुल । थाय् थासय् पूर्णघट तथा ध्वजा पताका ब्वेका केरामा, तुमा, नैक्यामा आदियागु ध्वाका दयेका मानौं देव लोकया मार्गथें च्वंक बाँलाके ब्यूगु

जुल । थुगु रूपं बाँलाके फक्व बाँलाका भगवान बुद्धयात बिज्याय्गु सुचं बीके छोट ।

भगवान बुद्धनं न्यासः भिक्षुपिं नाप उगु मार्गे अति शोभायमान जुइक गमन याना बिज्यात । उगु बखते बिम्बिसार जुजु राजपरिवार, मन्त्री भाइभारदा ससैन्य सहित भगवान बुद्धयात नित जाःगु श्वेत छत्रं क्वीके मेपिं भिक्षुपिन्त नं म्हतिं म्हछीं छत जाःगु छत्रं क्वीके बिया आपलं लावा लस्कर मुना तुयि, बाद्य नृत्य, गीत आदि संगीत बाद्य आकाश हे गुञ्जायमान जुइक थाका नाना प्रकारया सुगन्ध चूर्ण क्केकेबिया, पुष्प धूपादिं पूजायाना अत्यन्त हर्ष उल्लास पूर्वक महान पूजा सत्कार याना भगवानयात गंगाया धारे तक तवंगु जुल, छगू छगू योजन पतिं दयेका तःगु बिहारे भगवानयात चिच्छ, चिच्छ, बिज्याका महादान बिल । न्यान्ह दुखुनु गंगाघाटे थ्यंका भगवान सहित न्यासः भिक्षुपिंबिज्याकेत द्वंगायात बाँलाक सजे धजे याके बिल ।

वैशाली लिच्छवी जुजुपिन्थायनं भगवान बुद्ध गंगाया घाटे थ्यंका बिज्याय् धुंकल धका खबर छवत । लिच्छवी जुजुपिसं नं निदुर्ग बढे याना पूजा सत्कार याय् धका सल्ला याना वैशाली नगरं निसें गंगाया घाट तक स्वंगू योजन दुगु मार्गे बिम्बिसार जुजुसिक निदुग बंलाक सजेधजे याके बिया भगवान बुद्धयात प्यतजाःगु श्वेत छत्रं क्वीका भिक्षु छम्ह छम्ह सित नित नित जाःगु श्वेत छत्रं क्वीका महानगु पूजा सत्कार याना स्वागत यायेत गंगा घाटे वंगु जुल ।

बिम्बिसार जुजु नं द्वंगा निगू जोडे याना अत्यन्त शोभायमानगु मण्डप दयके बिया माला वितान आदि छात्रपा अनेक प्रकारया रत्न जडे याना मण्डपया दथ्वी बुद्धासन दयेके बिल । भगवान बुद्ध उगु आसने च्वना बिज्यात । न्यासः भिक्षुपिं नं भगवान बुद्धयात छचाखेरं चाहुला द्वंगाय् च्वन । बिम्बिसार गःपः तक लखे क्वहांवना भगवानयात तवन हानं तथागतयात 'भन्ते भगवान छलपोल लिहां बिमज्या तल्ले गंगाया घाटे पिया च्वने' धका बिन्तियाना बिदा बिया छोट ।

भगवान बुद्ध गंगाया उखे पारी थ्यंका वयेवं वैशालीया जुजुपिनिं

संघनायक भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया च्वसूमाः ५९

गःप प्रमाण लखे क्वहां वया भगवान बुद्धयात स्वागत यावल । द्वंगा घाटे दिकेवं भिक्षु संघ सहित तथागत द्वगां क्वहां बिज्यात । भगवान बुद्ध वैशाली गणतन्त्रया भूमी पलाः तया बिज्यायेव हे अन घनघोरं जुइक वा वल । तसकं वा वःगुलिं पुली पुली थ्यंक लः बाः वल । नगरे उखें थुखें लाना च्वंगु सीपिनिगु लाश पुक चुइके यंका गंगाया लावन । भूमि फुकं सफा सुग्घर जुल ।

भगवान बुद्ध लिच्छवी जुजुपिसं छगू छगू योजन मार्गे दयेका तःगु बिहारे चच्छि चच्छि बिज्याका बिम्बिसार जुजुं सिकं निदुगं दान याना स्वन्हु दुखुनु वैशाली नगरे थ्यंक बिज्यात । उगु बखतय् देवराज ईन्द्र नं आपालं देवतापिसं चाहुइका भगवानया सेवाय् वोगु जुल । महानवभावदुपिं देवतापिं वोगु कारणं आपालयाना भूत प्रेतत बिस्थुं वंगु जुल ।

भगवान बुद्ध सन्ध्याइलय् नगरया ध्वाकाय् दना बिज्याना आनन्दयात थथे आज्ञा जुया बिज्यात— “आनन्द ! रतन सूत्र जिके स्यना कया लिच्छवी कुमारपिं नाप स्वबः पःखाःया दुने च्वना परित्राण पाठ या ।” आनन्दं नं भगवान बुद्धयागु वचनयात शिरोपर याना भगवान बुद्धयाके रतन सुत्र स्यना कया भगवान बुद्धयागु पात्र कया लः जायेक तया नगरया ध्वाकाय् दना भगवान बुद्ध दीपङ्कर तथागतया पादमूले बुद्ध जुइगु प्रार्थना यासेनिसें पुरेयाना बिज्यागु स्वीगु पारमिता पञ्च महापरित्याग स्वंगु चर्या हानं अन्तिम जन्मे मांया गर्भे प्रवेश जूगु जन्म जुया बिज्यागु, महाभिनिष्क्रमण याना बिज्यागु, दुष्करचर्या याना बिज्यागु, बोधि मूलय् न्यागू प्रारया मारयात त्यका बिज्यागु, सर्वज्ञ ज्ञान लाभ याना बिज्यागु, धर्मचक्र प्रवर्तन याना बिज्यागु व गुंगू लोकुत्तर धर्मया प्रचार याना बिज्यागु इत्यादि फुकक गुणयात लुमंका नगरे दुने प्रवेश जुया स्वबः पःखाःया दुने च्वना रतन सुत्र पाठ याना चाचाहिला बिज्यात ।

आनन्दं ‘यानीध भूतानि समागतानि’ आदि गाथा ब्वना लः आकाशे ह्वला छोबले अन बाकि दनिपिं पःखालं किका च्वपिं, धूद्वें च्वना च्वपिं, फोहर वांछोया तःथाय् सुना च्वपिं भूत, प्रेत तयेगु म्हे लावन । इपिं, भूत, प्रेतत अत्यन्त भयभीत जुया ग्याना नगरया ध्वाकां बिस्थुं वंगु जुल । ध्वाकां

बिस्युवने मफुपिसं पःखाः तद्वे च्वना च्वपिं, फोहर वांछोया तःथाय् सुना च्वपिं भूत, प्रेत तयेगु म्हे लावन । इपिं, भूत, प्रेतत अत्यन्त भयभीत जुया ग्याना नगरया ध्वाकां बिस्युं वंगु जुल । ध्वाकां बिस्युवने मफुपिसं पःखाः तच्छ्याना हे बिस्युं वंगु जुल ।

अनलि आनन्द भन्तेन 'य किञ्चित्तं इष ववा हरं वा' आदि गाथा ब्वना लः ह्वला छोबले व लः अन रोग. कया च्वपिं मनूतयेगु म्हे लाना तत्क्षणेहे इमिगु रोग नं शान्त जूगु जुल । अले रोग शान्त जूपिं सकले आनन्द भन्तेया त्यु ल्यु नगरे परिक्रमा यावःगु जुल ।

थुखे लिच्छवी जुजुपिसं नगरया दथ्वी दुगु संस्थागार भवने सुगन्ध होला इलांप्यना बुद्धासन दयेका भगवान बुद्धयात संस्थागार भवने बिज्याकल । भगवान बुद्ध लाया तःगु आसने फेतुना बिज्यात । भिक्षुगणपिनं लिच्छवी जुजुपिनं भगवान बुद्धयात चाहुला फेतुना च्वन । देवराज इन्द्रनं देवगणपिं नापं योग्यगु थासय् च्वना च्वन । आपालं चक्रवालया देवतापिनं उपस्थित जुवोगु जुल । उखु बखते आनन्दनं नगर फुक्क चाचा हुला रोग, भय शान्त जूपिं सकले नापं ब्वना भगवान बुद्ध याथाय् वया वन्दना याना छखे लिक्क च्वन ।

अले भगवान बुद्ध परिषदपिन्त सोया रतन सूत्र देशना याना बिज्यात । देशनावसाने ८४ द्वः प्राणीपिन्त दुःखं मुक्त जुया च्वंगु मार्ग फल निर्वाण प्राप्त जुल । थुगु रूपं भगवान बुद्धं नेन्हु तक रतन सूत्र देशना याना बिज्यागु जुल । अबलेसं निसं वैशाली नगर न्हापार्थेतुं सुख समृद्धि जुल सुभिक्ष जुल । वैशाली सुभिक्ष जूगु सीका लिच्छवी पिन्त सःता तथागत वैशालीं लिहाँ बिज्यात । लिच्छवी पिसिनं अत्यन्त आदर सत्कार पूवृक महान दामं याना गंगाया तीरे थ्यंक तवंगु जुल । थगु रूपं रतन सूत्रया निदान खँ सुत्तनिपात कथा ग्रन्थय् कना तःगु जुल । अस्तु ।

१३.

नेपालय् परियत्ति शिक्षा

महाकारूणिक तथागतं बहुजन हित व बहुजन सुखया निम्तिं प्यंगू असंख्य व छगू लाख कल्प तक पारमिता धर्म पूर्ण याना: सम्यक् सम्बोधि ज्ञान प्राप्त याना बिज्याय् धुंका ४५ दँ तक निरन्तर देव व मनुष्यपिन्त धर्म उपदेश कना बिज्यात । वस्पोल कना बिज्या:गु उपदेश फुक्कं धर्मस्कन्धयात सूत्र, विनय व अभिधर्म कथं स्वंगू भाग थला तल गुकियात त्रिपिटक धाइ । उगु त्रिपिटक—

१. धम्मगम्भीर

२. अत्थगम्भीर

३. देसनागम्भीर व

४. पटिवेध गम्भीर धका: प्यंगू प्रकारं गम्भीर जुया च्वन ।

अथे हे भगवान् बुद्धयागु शासनयात परियत्ति शासन, पटिपत्ति शासन व पटिवेध शासन धका: स्वंगू प्रकारं विभाजन याना तल ।

वस्पोल भगवान् बुद्धं कना बिज्या:गु ८४ द्व: धर्मस्कन्धयात अथवा त्रिपिटकयात थम्हं फुगु शक्ति अनुसारं छगू निकाय वा निगू निकाय आदि थम्हं नं सय्के सीके याना: मेपिन्त नं स्यने कने याय्गुयात “परियत्ति शासन” धाइ ।

थम्हं सय्के सीके याना थें व हे कथं शील धुतङ्ग नियम पालन

यायूगु हानं समथ विपस्सना भावना याना यंकेगुयात “पटिपत्ति शासन” धाइ ।

आचरण याना यंकागु अनुसारं प्राप्त जूगु मार्गफल व निर्वाणयात “पटिवेध शासन” धाइ ।

थुकियात थ्वीकेत उपमा बिया: क्यना त:गु दु ।

छम्ह महाजनं हीरा मोति तथा त:गु धनघ: छग: गनं छथाय् गारय् याना तल । व महाजनं थ: काय् म्हायाय्पिन्त स्वैतं कना मथकू । केवल फलाना थाय् धनघ: छग: गारय् याना तथागु दु धका: ताडपत्रय् च्वया: छेंय् गगनं छथथाय् धलिं कापी स्वचाका तल । व महाजन सिनावन । पुस्तां पुस्तां बितय् जुया वन । लिपा व हे छेंय् च्वंम्हं छम्हसिनं व ताडपत्र ल्वीका काल । ताडपत्रय् च्वयात:गु बमोजिम कु ज्याभ: ज्वना: व थासय् वना: म्हुया सोगु बखतय् धात्थे हीरा मोति दुगु धनघ: लुयावल ।

उपमेय्य थथे ख:- फलानाथाय् धनघ: छग: दु धका: ताडपत्रय् च्वयात:गु ‘परियत्ति शासन’ समान धका: सम्भय् जुइमा: । कु ज्वना: धनघ: दुथाय् वना: गा: म्हुगु “पटिपत्ति शासन” समान धका: सम्भय् जुइमा: ।

हानं हीरा मोति दुगु धनघ: प्राप्त जूगु “पटिवेध शासन” समान धका: सम्भय् जुइमा: बिना परियत्तिं पटिपत्ती वने फइ मखु । बिना पटिपत्तिं पटिवेध लाभ याय् फइ मखु ।

परियत्ति शासन दयाच्वन धा:सा छु जुइ, मदया वन धा:सा छु जुइ धइगु बारय् अङ्कतर निकाय अङ्कथालय् थथे धया त:गु दु ।

सत्तन्तेसु वसन्तेसु पमुठ्ठे विनय मिह च ।

तमो भविस्सति लोको सुरिषे अन्यङ्गते यथा ॥

अर्थात् – सूत्र मन्त धाय्वं हानं विनय नष्ट जुल धाय्वं थ्व लोक उगु हे प्रकारं अन्धकार जुइ गथे सुर्य लुकुंबिना वनीबलय् जुइगु ख: ।

सुत्तन्ते राबिखते सन्ते पटिपत्ति होति रबिखतो ।

पटिपत्तियं ठितो धीरो योगक्खेमा न धंसवि ॥

अर्थात् – सुत्रमा रक्षा जुइवं पटिपति नं रक्षा जुइ, पटिपत्ती स्थित धीर पुरूष योग क्षेत्रनं भ्रष्ट जुइ मखु ।

बौद्ध साहित्यय् छखे लोकोत्तर मार्गया लागि विभिन्न प्रकारया खँव दु थें मेखें लौकिक संसारयात सुखमय याय्गु नं आपालं खँत दु । थौं कन्हय्या शिक्षा विभिन्न क्षेत्रय् बुद्धं कना बिज्यागु खँ अप्रत्यक्ष रूपं विद्यमान जुया च्वंगु दु ।

उदाहरणया लागी अर्थशास्त्र, व्यवस्थापन, भौतिक शास्त्रया यक्व खँत बुद्धं धया बिज्यागु उपदेश नाप मिलय् जूवः । भौतिक शास्त्रया पदार्थया उत्पत्ति व विनाशया सिद्धान्त बुद्धं २५७३ वर्ष न्ह्यवः हे कना बिज्यागु खः ।

समाजय् अत्यावश्यक जुया च्वंगु आर्थिक क्षेत्रया बांलाक परिचालन याय्गु लागी बुद्धं उपदेश बिया बिज्यागु वर्तमान समये तसकं महत्वं जाया च्वंगु दु ।

व्यवस्थापन क्षेत्रय् अथवा व्यापारिक क्षेत्रय् गुगु Business Ethics धकाः पिहाँ वया च्वंगु खः व बुद्धं कना बिज्यागु कमाय् यानागु धन मध्यय् प्यब्वय् छब्वव सामाजिक कल्याणया लागी खर्च याय्गु उपदेश नाप मिलय्जू । थज्यागु आपालं सामाजिक कल्याणया उपदेशत मेमेगु नं दु । थुकथं बाँलाक बुद्धया साहित्य अध्ययन याना वन धाःसा शिक्षाया विभिन्न विषयनाप न्हून्हुगु सामाजिक कल्याणया खँय् उपयुक्त जू वइगु खँय् निगू मत जुइमखु ।

उकिं विश्वय् गुलि नं बौद्ध देशत दु व फुक्क थासय् बुद्धधर्म अध्ययन अध्यापन जुया च्वनी । श्री लंकाय् प्रत्येक स्कूलय् बुद्धधर्म अनिवार्य विषय जुयाच्वंगु दु । बुद्धधर्म अध्ययन याय्गु न्यागू विश्वविद्यालय दु । उकिं अतिरिक्त हरेक आइतवार विहारय् धर्म क्लास धकाः बुद्धधर्म स्यनेगु ज्या जुया च्वंगु दु । थाइलैण्डय् नं अथे हे व्यवस्था जुयाच्वंगु दु । बर्माय् थः हे निकः वनावय् धुन, वि.सं. १९९७ सालय् छकः, २०११ सालय् छकः । गुलि परीक्षा सरकारपाखें चलय् जुया च्वंगु दु, गुलि परीक्षा सरकारपाखें चलय्

जुया च्वंगु दु, गुलि परीक्षा पब्लिकपाखें चलय जुया च्वंगु दु । परीक्षा स्तर सोया: 'त्रिपिटक धर', 'शासन धज सिरिपवर धम्माचरिय त्रिपिटक पारगू' आदि उपाधि प्रदान याइ । तर दुःखया खँ खः भगवान् बुद्धया जन्मभूमि नेपालय वसपोलयागु उपदेश व्वनेगु व व्वकेगु छुं व्यवस्था मदु ।

न्हापा न्हापा भीगु देशय थथे मदुगु नं मखु । लिपा जुजुं धर्म व्वनेगु व्वकेगु बानि भतिचा पाः जुया वन । छुं मन्त्र न्हि न्हि स्मरण यायवं गाः थें जाःगु भावना भीगु नुगलय च्वन । छुं धारणी वयवं गाः थें भी मती वन । गुलां दर्शनया सफु छकः पाठ यायवं थूसां मथूसां धर्मलात धकाः भाःपीगु बानि नं भीके दया च्वन । गुलाया बाखं कनेगु व न्यनेगुलि हे जक धर्म भती भती थुया, सियाः च्वंगु जुल ।

थुजाःगु परिस्थिति हानं छकः नेपाःया प्राचीन कालय बिना वने धुःकुगु धर्म दुहाँ बल । भिक्षुपिनि पाखें धर्मोपदेश थाय थासय जुल । धराधर धर्म सम्बन्धि सफूत नं पिहाँवल । थूसां मथूसां धर्मया सफू छकः पाठ यायगुया थासय धर्मया खँ थुइकाः सफु च्वयगु नं याना हल ।

थुलि ब्याक्क जुयाः नं छता खँ पूमवना च्वंगु खः । बुद्धधर्मया शिक्षा सुनां गुलि गय थुल मेपिस मस्यू । गुलि गय थुल थःथःपिनि नुगलं हे नं धाय मपया च्वन । फलस्वरूप स्युगु थुगुया छखें क्रमबद्ध ममजुसे, मेखे मानसिक सन्तोष नं मजुल । हानं बुद्धधर्म धाःसा त्वाःत्वाः याना उगु थुगु छगू निगू सियां गाःगु धर्म मखु । बांलाक छता छता खँ छसीकथं, हानं पूर्वक सीकाः थुइकाः यंके फुसा हे जक ज्युगु जुयाच्वन । थथे थुइकाः नं चायकाः नं छगू निगू सफू पिकायगु सिबय मेगु लंपु मदुनिगु खः ।

लयताया खँ खः । जि व धर्मरत्न शाक्य निम्हसिगु निवेदन ५ बैशाख २०२० सालया अखिल नेपाल भिक्षु महासंघया गुंगू बैठकं “नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा” धइगु नामकरण यानाः छगू परीक्षा बीगु व्यवस्था जुल । हानं उगु बैठकया निर्णय कथं थुगु शुभकार्यया शुभारम्भ अखिल नेपाल भिक्षु महासंघया अध्यक्ष पूज्य प्रज्ञानन्द महास्थविरया ६४ दँया बुदिं खुन्ह उद्घाटन जुल ।

“नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा” या महान् उद्देश्य सम्पूर्ण त्रिपिटक व बौद्ध साहित्य अध्ययन याय्गु खः । हानं विभिन्न उपाधि परीक्षाया Degree Examination स्वाकः वनेत खः । आः थथेयात प्रारम्भिक निर्णय कथं स्वंगू कक्षाया पाठ्यक्रम अखिल नेपाल भिक्षु महासंघपाखें निर्णय जुल । हानं सद्धर्म प्रेमीपिनिगु पाखें विशेष आग्रह कथं न्यागू कक्षा तक बरय् यानाः पाठ्यक्रम निर्णय जुल ।

अले “अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ” या निर्णयानुसार २५०७ बुद्ध-जयन्तीयाशुभ दिनय् परीक्षा केन्द्र निर्णय जूजुथाय् नेपाल अधिराज्य भरय् पाय्छि ८।४५ ताः इलय् सुथय् “नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा” या अध्ययन प्रारम्भ जुल । अध्ययन जूगु समाचार रेडियाल नेपालं प्रसार जुल ।

नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाया कक्षा प्रथम श्रेणीनिसें दशम श्रेणी तक दत । उकी मध्ये निगू उपाधि दु । “परियत्त सद्धम्म पालक” व “परियत्त सद्धम्म कोविद” । आः तक २० दँ दुने लगभग न्याद्वः (५०००) विद्यार्थीतिसें उक्त शिक्षा अध्ययन याय् धुकूगु जुल ।

उकी मध्यय् परियत्ति सद्धम्म पालक उपाधि प्राप्त जूपिं ४० म्ह, परियत्ति सद्धम्म कोविद उपाधि प्राप्त जूपिं छम्ह दुगु जुल ।

थ्व परियत्ति शिक्षायागु ज्या जि याकःचिगु मेहनत जक मखु थुकी आपासिगु सहयोग दु ।

थ्व हे क्रमय् अखिल नेपाल भिक्षु महासंघया सचिव आयुष्मान् सुदर्शन वि.सं. २०२० साल नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाया सञ्चालन याय्त केन्द्रीय परीक्षा नियन्त्रक जुया बिज्यात । अनलि थःगु अध्ययन कार्य व मेमेगु ज्यात आपाः दुगुलिं परीक्षा नियन्त्रक जुयाः ज्या मयाःसां माःमाःबलय् आवश्यक ग्वाहालि आःतक याना हे च्वन । आयुष्मान् जाणपुण्णिकं बर्माय् थःगु अध्ययन सिधय्काः नेपालय् वयाः २०२९ व २०३० साल निदँ तक केन्द्रीय परीक्षा नियन्त्रक जुयाः ज्या यात ।

मिति २७ पौष २०३७ स आयुष्मान् कुमार कायशपयागु अध्यक्षताय् १९ म्ह सदस्य दुगु नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा सहायक समिति गठन

जुल । थुगु समितिया पाखें नं यक्व ग्वाहालि प्राप्त जुल । थुगु समितिया सचिव भिक्षु मैत्री खः । नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाया वर्तमान अवस्थाय् श्री सुमङ्गल विहार सहित जम्मा भिगू केन्द्र दु ।

१. शाक्यसिंह विहार, २. यशोधरा बौद्ध विद्यालय, ३. गण महाविहार, ४. धर्मकीर्ति विहार, ५. मुनि विहार, ६. बौद्ध समस्कृत विहार, ७. नगरमण्डप श्रीकीर्ति विहार, ८. ध्यानकुटी केन्द्र, ९. प्रणिधि पूर्ण महाविहार, १०. आनन्दकुटी विद्यापीठ ।

प्रारम्भय् परियत्ति शिक्षा अध्ययन याइपिं विद्यार्थीपिंत प्रोत्साहन स्वरूप प्रस्कार व्यवस्था थःथःगु केन्द्रय जुयाच्चंगु इलय् थ्व ज्याय् विशेषतः शासनधज धम्माचरिय बर्मायाम्ह अनागारिका गुणवती तथा अ. धम्मवतीपिनिगु कुतः प्रशंसनीय जू । बोर्ड फस्ट, सेकेण्ड ज्वीपिन्त बहयागु फ्रेम प्रदान यानाः विद्यार्थीपिन्त उत्साह बरय् जुइगु ज्या यात ।

वि.सं. २०२२ सालय् माननीय मन्त्रीपरिषद्या अध्यक्ष श्री सूर्यबहादुर थापाया ल्हाःतं पुरस्कार बीकेगु ज्या नं जुल । परियत्ति शिक्षाया परीक्षाफल दि राइजिङ्ग नेपाल, गोरखापत्रय् छापय् जूगु खः ।

पुरस्कारया लागी स्थायी कोष दय्केत न्यासः वा न्यासलं मयाक दां तयाः ग्वाहालि याना बिज्याःपिं उल्लेखनीय व्यक्तिपिं थथे खः ।

१. पूर्णबहादुर वज्राचार्य, गाःबहा, ल.पु., २. स्व. बीरमाया वज्राचार्य, गाःबहा, ल.पु., ३. स्व. डा. इन्द्रमान वैद्य, लगनखेल, ४. सानुमाया वैद्य, लगनखेल, ५. धर्मबहादुर धाखा, कृष्णगल्ली, ६. स्व. अ. मेधावतीया नामं मोतीलाल शिल्पकार, ७. कुलनरसिं साहु, नःबही, यल, ८. भीमबहादुर शाक्य, यतालवी, यल, ९. स्व. द्रव्यरत्न तुलाधर, १०. लोकदर्शन वज्राचार्य, कमलाछी, येँ, ११. जगत शाक्य, महाबौद्ध, १२. साहु ज्ञानज्योती, थँबहिल, १३. सानुमाया उपासिका, प्यूखा, १४. चम्पावती बनिया व १५. भक्तिदास श्रेष्ठ ।

परीक्षाय् उत्तीर्ण जूपिं विद्यार्थीपिन्त प्रोत्साहन पुरस्कारया व्यवस्था जुया वया च्वंगु दःसानं व पर्याप्त मजुनि । विशेष यानाः थुगु शिक्षायात

स्वदेश वा विदेशं मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाया पाखें मान्यता प्राप्त याके दत धाःसा लिसें परियत्ति विद्यार्थीपिन्ति बौद्ध देशय् चाहीकेगु छुं प्रबन्ध जुल धाःसा परियत्तिया विद्यार्थीपिं व्यापक रूपं वृद्धि जुइ धइगु मनं तुना । अथे हे परियत्तिया ज्या यानाच्च्वंपिं शिक्षक शिक्षिकापिन्त नं स्वयंसेवक रूपं जक मजुसे छुं पारिश्रमिक वा प्रोत्साहन, विशेष भ्रमण आदि कदर याना वने फत धाःसा आःयासिकं अप्पो व्यवस्थित रूपं न्ह्याःवनी धइगु आशा याना ।

नेपालय् बुद्ध शासन चिरस्थायी याय्त विशेष कुतः यानाः ज्या यानाच्च्वंपिं नेपाःया भिक्षु, श्रामणेर, अनागारिका, उपासक व उपासिकापिन्त प्रोत्साहन तथा कदर स्वरूप पुरस्कार, उपहार, सम्मान पत्रादि छुं छुं बीगु ज्या नं जुया च्वंगु दु ।

उगु हे रूपं आनन्दकुटी विहारय् आनन्दकुटी विहार गुठीं नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाया दीर्घकालीन सेवा याःगुली जितः अभिनन्दन-पत्र लःल्हात ।

थथे हे आनन्दकुटी विहार गुठीं शासनया महत्व सीकाः आनन्दकुटी बिज्याना च्वंपिं भिक्षु श्रामणेरपिन्त चतुप्रत्यययादि सेवा याना च्वंगुलिं अतिरिक्त आनन्दभूमि लय्पौया प्रकाशन, बुद्धकालीन ग्रन्थ प्रकाशन, भिक्षु मधङ्गरयात थाइलैण्ड थ्यंक वासः याय्त खर्च, श्रीलंकाय् आखः ब्वंविन्त लं खर्च, भोते च्वंगु भिक्षु तालिम केन्द्रयात अनुदान आदि प्रशंसनीयगु ज्या विहारगुठीं याना वया च्वंगु तस्सकं लय्ताःया खँ खः ।

१४.

बिद्वालपिनिगु अमुल्य उपदेश

१. मेपिनिगु निन्दा चर्चा यायेगु सिकं थःत थःमं सुधार यायेगु बांला ।
२. थःत भिं जुइगु कामना याइपिं धाक्क सिनं थःत दुःख कष्ट जुया वइगु खना गयाय् मज्यु ।
३. स्वास्थ्य बाँलाकेगु, विद्या अध्ययन यायेगु, थःगु चरित्र सुधार यायेगु थुपिं स्वंगु कार्य दया च्वं पिनिगु निश्चय नं उन्नति वृद्धि जुई ।
४. बांलागु लँपु छंगु नितिं नमुना काय्गु जुसा बाँमलागु लँपु छंगु लागि पाठथे जुया च्वनी ।
५. धर्मानुकुलं ज्यायाना च्वये थाहाँ वपि. धाक्क तःतःधंगु समस्या पार याना वपि जुया च्वनी ।
६. सार धैगु ख्वलाय् दुने जक दया च्वनीगु जुया सार यात इच्छा याईपिंस उगु ख्वला यात प्वला छ्वेगु प्रयत्न यायमा तर सार काय् योसां ख्वला प्वला छ्वोय्गु प्रयत्न मयासे अपुक सार काय् योपिं अलिच्छ थगा तय्सं सार गबले प्राप्त याना काय् फइमखु ।
७. छँ न्ह्यागु ज्यानं यायेफु तर ज्यान हे खतरा जुइगु ज्या याय्मते ।
८. छ न्ह्यागु थासे नं वने फु तर विघ्न बाधा वइगु थासे वनेमते ।
९. छँ न्ह्यागु नं नयफु तर विष नय्मते ।
१०. छ न्ह्यागु इलय् नं द्यन्ते तर त्रिरत्न यात ल्वमंकेमते ।

११. न्ह्याग्गु थासेनं अतित, वर्तमान, अनागत धका स्वंगु काल दया च्वनी ।
अतिते जुया वंगु अनेक दुःख कष्ट भेले याना वयागु घटना लुमंका
वर्तमान काले ज्यायाना यंकल धासा छन्त अनागते गल्ली जुइगु ज्या खँ
कम जुइ ।
१२. रस रंगु भुले जुइगु सत्ता ज्ञान गुण बढे जुइगु बहुश्रुत मुंकेगु कुत यायेगु
तसकं बालां ।
- (बुद्ध धम्म लोक धैगु बर्मी पत्रिका पाखें अनुदित)

१५.

दुर्लभ मनुष्य जन्म

मू च्वमि : अग्गमहापण्डित लेदी सयादो

अनुवादक : भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर

छग्गू समयय् भगवान् बुद्ध श्रावस्ती स्थित अनाथपिण्डिक आराम जेतवन बिहार याना बिज्याना च्वन, उग्गु इलय् भगवान् बुद्धं थःग्गु लुसी थःने धू छपुचः तयाः भिक्षु पित्त सम्बोधन याना बिजयात- भिक्षुपिं छिमिसं छु मती तया- गुग्गु थ्व जिग्गु लुसी द्योने च्गु धू छपुचः खः, व आपा दुला कि थुग्गु महापृथ्वील्य् दुग्गु धू ?

भन्ते ! महापृथ्वील्य् दुग्गु धू तःसकं आपा दु छलपोल भगवान् गुग्गु धू छपुचः लुसी द्योने तया बिज्याग्गु खः व तसकं म्हो जक दु । थुपिं तुलना याये बहः मजू ।

“भिक्षुपिं ! थथे हे थुग्गु सुगति भूमिं च्यूत जुइपिं मध्ये सुगति भूमिइ हे तुं वये फुपिं सत्त्वपिं थ्व लुसी द्योने च्वंगु धू समान भतीचा जक खः । परन्तु अपाय दुर्गती वनीपं सत्त्वपिं महापृथ्वील्य् दुग्गु धू समान आपालां आपा दुग्गु जुयाच्वन ।”

थ्व खः नखसिख सुत्त देशनाय् भगवान् बुद्ध आज्ञा जुया बिज्याःग्गु खँ ।

सिना वनेवं दुर्गतिइ पतन जुइपिं आपालं आपा दुतथा सुगति भूमिइ

उत्पन्नं जुइपिं अल्प मात्र दुगुया कारणं लुसी दुगु धूया उपमा क्यना
 बिज्यागु खः धका सीकेमाः । थुगु सूत्र कथं प्रत्येक सत्व प्राणीया आदि
 अन्त मदुगु संसारय् न्हापा चाःचाः हिलाच्वंगु बखतया सुगति व दर्गति
 भूमिया जन्मया विषयय् अनुमान याना नं सीका कायेफु । गथेकि सुगति
 भूमिइ जि जन्म कया वयागु जन्मया ल्याः लुसी चोने दुगु धू प्रमाणं
 अल्प मात्र दु । दुर्गति भूमिइ जि जन्म कया वयागु जिगु जन्मया ल्या
 महापृथ्वील्य् दुगु धू समान आपालं आपा दु धयागु खँ थुकथं सीका
 कायेफु, थुकिइ छुं सन्देह मदु । आदि अनन्त तक संसारय् चाःचाः
 हिलाच्वंपि प्रत्येक प्राणीया सुगति भव तसकं अल्प जूगुया रणं सुगति
 भूमिइ दुपिं प्राणीपिं सकसित छपुचः याना थुपिं लुसी दुगु धू समान अल्प
 मात्र खः धका क्यना संक्षिप्त देशना याना बिज्याःगु खः । थथे हे अनागत
 संसारय् चाहिला च्वनीपं नं थुगु हे रुपं दइ धका सीकेमाःगु जुल । थ्व खः
 नखसिख सुत्त देशना अनुसार उल्लेख जुयाच्वंगु ख ।

थुगु सूत्र देशना अनुसार थन छुं खँ स्पष्ट यायेत अभिधर्म कथं
 उल्लेख याये । चित्त क्षण धयागु मिखा फुति यायेगु क्षण अथवा पल्पसा
 त्वइगु समय क्षणतिया इलय् दुने हे नं छगू लाख कोटी मयाक उत्पन्न
 जुइ धुंकीगु जुयाच्वन ।

सब्बं अकुसलं अधो गमनियं

सब्बं कुसलं उद्धं गमनियं

- सल्लेख सुत्त

फुक्क अकुशल क्वय् पाखे यंकीगु जुयाच्वन । फुक्क कुशलं च्वय्
 पाखे यंकीगु जुयाच्वन ।

जनक शक्ति व उपनिस्सय शक्ति कथं नं अअकुशल जुल धाःसा
 छगू छगू चित्त क्षणं छगू छगू जन्म जुइकीगु जुयाच्वन । कुशल जुल धाःसा
 छगू छगू चित्त क्षणं सुगतिइ जन्म जुइकीगु जुयाच्वन । सुगति भूमिइ
 बुपिं देव मनुष्यपिनिगु चित्तयात अनुमान कथं समूह याना विचार याना
 स्वयेबले कुशल चित्त क्षण धयागु लुसिया चोने दुगु धू पुचः समान अल्प

जुयाच्चन । अकुशल चित्त क्षण महापृथ्वील्य् दुगु धू समान आपालं आपा जुयाच्चन । अनम तग्ग संसार छगुलिं थ्व हे रुपं सीकेमाःगु जुल ।

थःथःपिनिगु शरीरय् छन्हु छन्हुया दुने खुगू द्वारय् व्यर्थगु खनीगु, ताइगु आदि व फाइदा दुगु खनीगु, ताइगु आदिइ गुगु पति आपा दु धका क्वथीक बिचाः याना स्वत धाःसा बांलाक सिइदइ । थःपिकिं न्हिच्छि चच्छिया दुने कुशल वा अकुशल गुगु अप्व उत्पन्न जुइ धयागु खँ स्वयं थपिसं अनुमान यानानं सीकेफु । थ्व खःनखसिख देशना अनुसार सीकेगु खँ ।

सुगति स्वया दुर्गति वनीपिं सत्वपिं आपा

सुगति व दुर्गति भूमिइ दुपिं सत्वपिनि दथ्वी तुलना यानास्वत धाःसा अःपुक हे सिइके फु, सुगति भूमिइ च्वपिं देव ब्रह्मपिनिगु म्हधिकः स्वंगू गाउत प्रमाण दु । इपिं च्वचीगु विमान १२ गू, १५ गू, २० गू, ३० गू, ६० गू योजन इत्यादि दुगु जुयाच्चन । यदि उजागु विमानलिसे तुलना याना स्वतधाःसा उजागु विमान छगू जक हे नं बर्मा देशया छगू नगर पाय्धं जुइफु । अझ सूर्य विमान धयागु छगू जक हे नं भण्डै बर्मा देश स्वया नं तःधं जुइफु, परन्तु सुगति भूमि भूमिया ल्याखं विशाल जुसां नं जनघनत्वया ल्याखं तसकं कम जक दु । थ्व अनुपातय् दुर्गति भूमि विशाल जुया नं उकिइ जनघनत्व नं यक्को दुगु जुयाच्चन । थुगु चक्रवाल्य् छगू मनुष्यभूमि, खुगू देवभूमि, १६ गू रुप ब्रह्मभूमि व ४ गू अरुप ब्रह्मभूमि याना जम्मा २७ गू सुगति भूमिइ च्वपिं मनुष्य, देव, ब्रह्मापिन्त छम्ह हे त्वःमफीक ल्याःखाःसानं बर्मा देशय् दुपिं इमुचाया छगू जाति नाप तुलना याना स्वत धाःसा बरु इमूचात हे अप्वः दइ । थ्वया अतिरिक्त च्वय् व क्वय्या बर्मा देशय् जुल व स्थलय् च्वपिं सत्वपिनिगु संख्या अनन्त हे दु । बर्मा देश बाहेक थुगु चक्रवाल दुने दुगु प्यंगू महाद्वीप व चिचीधंगु निद्र द्वीपत, अनन्त तधंगु चीधंगु पहाड, पर्वत, जंगल दु । थ्व बाहेक दुनेयागु सीदा-समुद्रया नापं महाद्वीप व चिचीधंगु द्वीपं पिनेच्चंगु प्यंगू महासमुद्रत, तःधंगु चीधंगु नदी, सरोवरत व नहर आदिय च्वपिं जलचर, स्थलचरपिनिगु ल्याः हे मदु । थुकथं तिर्यक सत्वपिं नाप तुलना याना

संघनायक भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया च्वसूमाः

७३

स्वयेगु बखतय् नीन्हेगू सुगति भूमिइ दुपिं सत्वपिं लुसी द्योने च्वंगु धू पुचः प्रमाण अत्यन्त अल्प मात्र खः । तिर्यक सत्वपिं महापृथ्वील्य दुगु धू पुचः समान आपालं आपा दुगु जुयाच्वन ।

अनं मेगु जम्बुद्वीप थेंजागु भिद्वः भिद्व योजन विशाल जुयाच्वंगु च्यागू महानरक मध्ये दक्कलय् व्वय्यागु महाअवीचि नरक खः । पंत्वाःचाय् दुने चित्तुचिना तयातःगु तू थें हे गनं खालि थाय् मदय्क नर्के प्राणीपिं भरिभराउ जुयाच्वंगुलिं अवीचि धाःगु खः धका अद्वकथाय् उल्लेख जुयाच्वंगु दु । महान अकुशल कर्म याःपिं जक पतन जुइगु महाअवीचि नर्के हे नं नारकीय प्राणीपिं अपायसकं भरिभराउ जुयाच्वन धाःसा वयासिकं चीधंगु अकुशल कर्म याःपिं च्वय् च्वय्या नर्कय् उत्पन्न जूपिं प्राणीपिं गुलि दइ धयागु खँ अनुमानं सिइका कायेफु । अभ्र मेगु अनन्त जङ्गल, पर्वत, समुद्रया चिचीधंगु द्वीपय् च्वंगु नर्क-भूमि व स्वंगु चक्रवालया दथुइ च्वंगु लोकन्तरिक नर्कया खँला बाकी हे दिन । थथें हे प्रेत-भुवन, असूर-काय-भूमि अनन्त दुगु खँ बाकी दिन । थुगु रुपं दृष्टान्त कथं खने दयाच्वंगु, न्यने दयाच्वंगु रुपं २७ गू सुगति भूमिइ दुपिं सत्व प्राणीपिं लुसिया द्योने च्वंगु धू पुचः प्रमाणं अत्यन्त अल्प जुयाच्वन । थुकथं अपाय दुर्गति प्यंगुलिइ दुपिं सत्वप्राणीपिं महापृथ्वील्य दुगु धू प्रमाणं आपा दु धका अनुमानं सिइके फु । आदि अन्त मदुगु संसारय् कल्प कल्प पतिकं थुगु हे रुपं सिइका खंका अनुमान यायेफु । थथे सिइका खंका अनुमान यंकल धधाःसा आदि अन्त मदुगु संसारय् दुने छम्ह छम्ह सत्वया नं सुगति भुवनय् उत्पन्न जूगु उत्पन्न जूगु जन्मया संख्या लुसिया द्योने च्वंगु धू प्रमाणं अत्यन्त अल्प जुयाच्वन । दुर्गति भुवनय् उत्पन्न जूगु जन्मया संख्या महापृथ्वील्य दुगु धू प्रमाण आपा दु धका खंका सिइका कायेफु ।

थ्व खः नखसिख सुत्त देशना अनुसारं सिइका कायेगु मनुष्यभाव दुर्लभ धयागु खँ ।

१६.

लोक विकास्य बुद्ध धर्मया महत्ता

जीवधारी प्राणीपि च्वनाच्चंगु थ्व पृथ्वी मण्डलय् मानव मात्रयात धार्मिक शिक्षा आवश्यक जू । धार्मिक शिक्षा बिना लोक विकास जुइगु सम्भवप्राय मजू । “थ्व विश्वय् गुगुं देश नष्ट जुल स्यन धकाः धाःसा थन च्वपिं जनतापिनि धर्म मदुगुलिं खः” धका सीकेमाः । गुगुं नं देश विकास जुल उन्नति जुल धकाः धाःसा उगु देशय् च्वपिं जनतापिके धर्म दया च्वंगु दु धकाः सीकेमाः ।

बौद्ध जुइमा वा अबौद्ध उन्नति वृद्धि जुइगुया मूल कारण धर्म-पालन खः । बौद्ध धयागु नां जुइ मात्रं मखु उन्नति वृद्धि जुइगु कारण जुयाच्चंगु धर्माचरण प्रधान जुयाच्चन ।

धया तःगु नं दु-धम्मपाल जातके “धम्मो हवे रक्खति धम्मचारी” अर्थात् धर्माचरण याःपिन्ति धर्म रक्षा याइ ।

“धम्मकामो भवं होति धम्म देस्सी पराभवो”

अर्थात् धर्मप्रेमीपिनत उन्नति वृद्धि जुइ, धर्मयात निन्दायाः पिन्त विनाश जुइ ।

“धम्मोहवे हतो हन्ति” गुम्हसिनं धर्मयात हत्या याइ । हत्या याका च्वंगु धर्म वयात हत्या याइ ।

थ्व उपदेशयात मनन यानाः धर्माचरण यायेगु व मयायेगु विशेषता खंका धर्माचरण याना यंकेमाः ।

संघनायक भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया च्वसूमाः

७५

धर्म धयागु वासः थें खः । उदाहरणया रूप्य् वायु सचय् जुइगु वासः नल धाःसा वायु रोग जक लायावनी, ज्वर वोगु रोग लाइ मखु । वथें लोक उन्नति वृद्धि जुइगु धर्म पालन यात धाःसा थुगु लोकय् परलोक्य् निगू लोकय् नं उन्नति वृद्धि जुय । लोकोत्तरया उन्नति वृद्धि जुइ मखु । लोकोत्तरपाखें उन्नति वृद्धि याना यंकेगु स्वल धाःसा लोकपाखे उन्नति वृद्धि जुइ मखु । लोकोत्तर नां जुयाच्वंगु मार्ग फल निर्वाण तक उन्नति वृद्धि जुया वनी ।

लोक उन्नति वृद्धि जइगुयात प्रधानता बियातःगु ज्या व मार्ग फल निर्वाण प्राप्त जुइगु ज्या परस्पर विरूद्ध जुयाच्वंगु दु । लोकोत्तर उन्नति वृद्धि जुइगुयात प्रधानता बियाः ज्या यायेगु खः धइगु जूसा एण्त स्थाने अरण्य जङ्गल्य् वा सिमाक्वय् पंब्ब क्वय् च्वनाः याकःचा ध्यान भावना याना यंकेमा । निम्ह नापं च्वनाः ध्यान भावना याये मज्यू ।

“एको चरे खग्गविसाग कप्पो” अर्थात् गैडाया न्यकूथें याकःचा आचरण याना यंकेमा धकाः कना वःगु देशनां स्पष्ट जू ।

लोक उन्नति वृद्धि जुयगुपाखे वन धाःसा सकल नापं सम्बन्ध स्वाकाः परस्पर मेल दयेका यंकल धाःसा लोक वृद्धि जुइगु ज्या पूवनी । याकःचां जक उन्नति वृद्धि जुइगु ज्या याये फइ मखु । उकिं लोकोत्तर उन्नति वृद्धि जुइगु धर्म मदुग देशय् लोक उन्नति वृद्धि जुइगु धर्म दत धाःसा उगु देश उन्नति वृद्धि जुयाच्वनी । लोकोत्तर उन्नति जुइगु धर्म दुसां नं लोक उन्नति जुइगु बुद्धं कनाबिज्याःगु मार्गय् मवन धाःसा धनधान्य लुं वहः आदि भौतिक धनं परिपूर्ण मजूसे लोक वृद्धि जुइगु अङ्गहीन जुयाच्वनी । उकिं लोकोत्तर उन्नति मार्गय् जक स्वयावपिं भिक्षु श्रमणपिसं लौकिक उम्पत्ति लुं वहः आदि धनद्रव्य मुंकेगु पाखे वने मजू धकाः भगवान बुद्धं प्रज्ञप्त यानाबिज्यात ।

सुंनापं विरोध मजुइगुं (अविरोध) धर्म ग्वाहालि यायेगु सङ्गह, धर्म, थुपिं, लोक उन्नति जुइगु धर्म जूगुलिं थ्व धर्मयात पालन यात धाःसा न्ह्यागु देशय् नं उन्नति वृद्धि जुइ ।

भगवान बुद्ध महाकारुणिक जयाबिज्यागुलिं सत्त्व प्राणीपिनिगु ज्ञान परिपक्व जू मजू सीकाः लोक कारणाय् कारणे लौकिक देशना नं आपालं यानाबिज्यात । लोकं उत्तीर्ण जुइगु इच्छा दुपिं लोकोत्तर मार्गय् वनीपिन्त लोकं उत्तीर्ण जुइगु धर्म नं कना बिज्यात । उकिं भगवान बुद्धं उपदेश याना बिज्यागु ।

त्रिपिटक लौकिक व लोकोत्तर वृद्धि नितां पूर्ण जुइगु ग्रन्थ खः धइगु स्पष्ट सी दु ।

अपरिहानिय धर्म न्हेगु, संग्रह धर्म प्यंगू, सम्बदा धर्म प्यंगू, सिंगालोवाद सुत्र, पराभव सुत्र, वसल सूत्र आदि देशना फुकं लौकिक मार्गे वनीपिन्त धकाः थुइके माः । प्रतीत्यसमुत्पाद, धर्मचक्र सूत्र, अनन्त लक्खण सूत्र अनमतग्ग सुत्र देशना फुकं लोकोत्तर मार्गे वनीपिन्त अलग्ग देशना याना बिज्याःगु धर्म धकाः सीकेमाः ।

(बुद्धधम्म लोक धइगु बर्मी पत्रिकाया अनुदित)

शब्दार्थ सुची

१.	प्रमादी	=	लिपालाकिगु
२.	लौकिक	=	थुगू लोक
३.	पञ्चकाम	=	रुप, शब्द, गन्ध, रस व स्पर्शय् भुले जुइगु
४.	असङ्गत	=	हेतु प्रत्यङ्गद्वारा उत्पन्न जूगु
५.	अपाय	=	सुख मदुगु, दुर्गत
६.	आसिविसोपम	=	सर्पयागु उपमा बिया कना बिज्यागु सुत्र
७.	पञ्च उपादान	=	रुप, वेदना, सञ्जा, संखार व विञ्जाणयात क्वातुक ज्वनिगु
८.	स्खन्ध	=	समूह
९.	संज्ञा	=	म्हःसिका कायेगु
१०.	विज्ञान	=	चित्त, मन
११.	आयतन	=	चक्खु, सोत, घाण, जिक्का, काय, मन, रुप, शब्द, गन्ध, रस व स्पर्शय आदि द्वादसायतन
१२.	सत्काय	=	जिगू धैगु भाव
१३.	पटिपत्ति	=	आचरण, अभ्यास
१४.	पटिवेध	=	बोध याना कायेगु
१५.	पञ्चमहापाप	=	बुद्धयागु शरीरं हिबा वय्किगु, अरहन्तपितं स्यायेगु, मायात स्यायेगु, बौयात स्यायेगु, संघभेद यायेगु
१६.	तीर्यक	=	पशु पंछी तय्गु लोक
१७.	तेजो धातु	=	क्वागु स्वभाव
१८.	रुप	=	भौतिक आकार प्रकार
१९.	नाम	=	वेदना, संज्ञा, संखार, विज्ञान
२०.	प्रज्ञा	=	ज्ञान

२१. अभिज्ञा	= ज्ञान
२२. समापत्ति	= ध्यानं मन एकाग्र याना च्वनिगु
२३. उपोसथ	= भिक्षुपिनि प्रातिमोक्ष देशना याइगु दिं
२४. सोतापन्न	= अरहन्त जुइगु प्यंगु तहःलय् न्हापांगु तहः
२५. संगायना	= नापं मुना पाठ यायेगु वा छलफल यायेगु
२६. असुर	= देव मनुष्य मखुपिं
२७. रुप ब्रह्मलोक	= भौतिक रुप जक दुगु ब्रह्मलोक
२८. अरुप ब्रह्मलोक	= रुप मदुगु ब्रह्मलोक
२९. भव	= थी थी जन्म
३०. आलोक	= प्रकाश
३१. चक्रवाल	= तमाम विश्व ब्रम्हाण्ड
३२. शुन्य कल्प	= विश्व हे खालि जुइगु ई
३३. सम्मादिट्ठि	= भिंगु दृष्टि
३४. च्युत	= छुटे जसया वनिगु
३५. सुगति	= भिंगु जन्म
३६. असुर काय भूमि	= भूत लोक
३७. लोकोत्तर	= दुःख मुक्त जुइगु लय् लाना कायेगु ज्ञान

‘समय’

चवमि : ई. पन्नाराज शाक्य

ललितपुर-१७

सिञ्चाहिती-मचागा:(ह:खा)

पर्ख हे समय, पर्ख ।

म निर्वाण हुने समयसम्मलाई !

कल्पना गर या सपना देख !

आफ्नो चितामा दागबत्ती दिँदा

या

आफ्नो चितालाई माटोमुनि गाड्दा

या

आफ्नो चितालाई टुक्रा पारेर

बाजलाई खुवाउँदा

आफ्नो मरेको लाशले र जिउँदो चित्तले

बोलेका आत्मभाषा, क-कस्ले पो सुन्ने र

कस्ले पो बुझ्ने ?

तर रोई-चिच्याई-कराइरहेका हुन्छ

यो मरेको लाशा र जिउँदो चित्त

पर्ख हे समय पर्ख ! म निर्वाण हुने समयसम्मलाई

मेरो लाश जलाउँदा, आगोले पोल्छ ।

मेरो लाश गाड्दा निशासिन्छ !

मेरो लाश टुक्रा, टुक्रा पार्दा असह्य-पीडा हुन्छ ।

तर कराइरहेको हुन्छ, यो मरेको लाश र जिउँदो चित्त

मात्र मेरो शरीर मरेको

तर चित्त मरेको छैन

जन्म मरणबाट मुक्त पाउने

मैले निर्वाण पाएको छैन

पर्ख हे समय पर्ख ! म निर्वाण हुने समयसम्मलाई ।

(बौद्ध मासिक आनन्द भूमि वर्ष ४०, अंक ७, २०६९ कार्तिक पूर्णिमामा प्रकाशित)

बा दिवंगत जूगु साल (वि.सं. २०६५) य् दुखंसिया च्वंगु भा, मां व कान्छाम्ह काय्

मांया ख्वा: स्वय्गु दिनस मां नानी मय्जु शाक्यलिसे म्ठ्याय्पिं

मां मदुगु दकिलाया दिं खुन्हु काय्-म्ठ्याय्पिं

श्रद्धेय भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया कृतित

